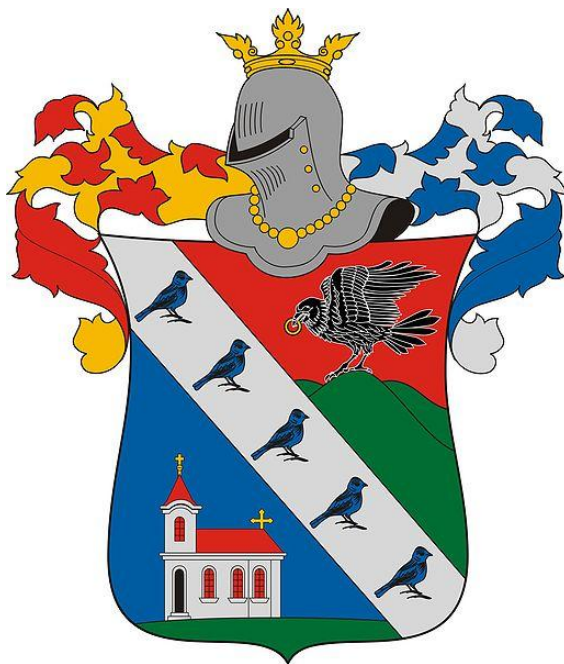

„Mire egy probléma mindenki számára nyilvánvaló lesz, gyakran már nem lehet megoldani.” (Dennis L. Meadows)

CSANÁDPALOTA

LOCAL AGENDA 21

Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Készítette:

LanFarm Kft.

6400 Kiskunhalas, Platán utca 17.

2014. január

A program készítésében részt vettek, az adatokat, információkat szolgáltatták:

Csanádpalota Város Önkormányzata

Csanádpalota Város Polgármesteri Hivatala

Csanádpalota Város önkormányzati fenntartású intézményei

A dokumentumot készítették:

Vörösné Vinczek Julianna
Környezetmérnök
környezetvédelmi szakértő

Fehér Tamás
Környezetmérnök
környezetvédelmi szakértő

Felhasznált szakirodalom:

A Makói Kistérség Közoktatási Feladat ellátási, Intézmény hálózatműködtetési és –Fejlesztési Terve (2011-2017.) évre

Helyi Esélyegyenlőségi Program Csanádpalota Város Önkormányzata

Csanádpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének 15/2007. (VI. 27.) ÖR.

rendelete Csanádpalota Nagyközség Helyi Építési Szabályzatáról

Makói Kistérség Környezetvédelmi Programjának felülvizsgálata

Magyarország Kistájainak Katasztere

Csongrád megye kistájainak élőhely mintázata és tájökológiai szempontú értékelése

KSH: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS Területi adatok Csongrád megye

Feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv

Csongrád megye 2013-2018

Csongrád Megyei Területfejlesztési Konceptió 2012

Csanádpalota nagyközség önkormányzata képviselő-testülete 30/2006. (XI. 10.) ör.

rendelete a háziorvosi, fogorvosi körzetek meghatározásáról

www.csanadpalota.hu

hu.wikipedia.org/wiki/Csanádpalota

termeszetvedelem.hu

<http://www.helyicivil.hu/j/mako-egyesulet-alapitvany/oktatasi>

ELŐSZÓ

Csanádpalota Város Önkormányzata megrendelte a Város Local Agenda 21 Környezeti Fenntarthatósági Tervének, Programjának elkészítését a LanFarm Kft-től nyertes ajánlattételt követően. Ennek megfelelően és a program elkészítésére vonatkozó útmutatókat is figyelembe véve készítettünk két kérdőívet, melynek kiértékelésével ismereteket szerezhettünk a Város környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szokásairól, igényeiről a lakosság Városhoz való hozzáállásáról.

Ennek lényege, hogy a kérdőívek által megismert adatokból, információkból olyan fenntarthatósági célokat fogalmazzunk meg, melyek elősegítik a Local Agenda 21 három fő pillérének (társadalmi, gazdasági, környezeti), ezáltal a Fenntarthatósági Fejlődés javítását Csanádpalota Városában.

Csanádpalota Város Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programjának felépítése

1. A LA 21 program általános bemutatása.
2. Helyzetelemzés: Csanádpalota város bemutatása (földrajzi, történeti, természeti, környezeti, infrastrukturális, társadalmi és gazdasági helyzetének áttekintésével).
3. Helyzetértékelés: adat gyűjtés céljából kitöltött kérdőívek értékelése, SWOT analízis és táblázatok, diagramok elkészítése a kapott adatok alapján.
4. Stratégia: fenntarthatósági célok megfogalmazása, prioritás sorrendjének meghatározása és a várható hatások megfogalmazása.
5. Megvalósítás: a LA21 3 fő pillérét figyelembe véve a célok megvalósítására vonatkozó programok, részprogramok meghatározása.
6. Monitoring: célok és indikátorok meghatározása a fejlesztések tükrében 20 éves időtartamra.
7. Értékelés (audit) és visszacsatolás: az előrehaladás és teljesítmény értékelése, tervezési folyamat megismétlése meghatározott időközönként.

A Local Agenda 21 megvalósításának lépései

1. Külföldi és hazai példák feltárása, az Local Agenda 21 folyamat eddigi eredményeinek értékelése

- ✚ A Local Agenda 21 lépéseinek, eszközeinek meghatározása

2. Jogi, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetelemzés

- ✚ Az Local Agenda 21 jogszabályi háttérének feltárása és más tervekhez, dokumentumokhoz való kapcsolódásának (illeszkedésének) vizsgálata.
- ✚ A Város gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának, folyamatainak elemzése statisztikai adatok segítségével.
- ✚ A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdőíves kutatás elvégzése.
- ✚ A statisztikai indikátorokat kiválasztása a változások követéséhez.

3. Partnerség, bevonás

- ✚ A lakosság, valamint a szakmai és civil szervezetek bevonása a programba, középiskolák kérdőíves felkeresése, konzultációk lefolytatása és az Önkormányzat honlapjára felhelyezett kérdőívvel történő információ, adatgyűjtés.

4. Stratégiai csoport felállítása

✚ A helyi önkormányzati döntéshozókból, szakmai szervezetek és az oktatási intézmények képviselőiből, valamint a Local Agenda 21 folyamatot vezető szervezet tagjaiból álló stratégiai csoport megalakítása.

5. Akciótervezés

- ✚ A stratégiai dokumentum részét képező akciók pontos meghatározása.
- ✚ A tervezés felügyelete, koordinációja.
- ✚ A korábbi ágazati tervek beépítése a Local Agenda 21 folyamatba.

6. Kommunikáció

- ✚ Az Interneten, valamint a helyi nyomtatott sajtón keresztül történő kommunikáció.
- ✚ A lakosság valamint a szakmai, civil szervezetek visszajelzésének megfelelő fogadása.

7. Végtermék

A gyakorlatban kettős végtermékről beszélhetünk. Egyrészt létrejön egy *stratégiai dokumentum*, ami a helyzetelemzés mellett tartalmazza a stratégiai akciókat, és konkrét javaslatokat tesz, lépéseket fogalmaz meg a Város hosszú távú, fenntarthatóság felé mutató működésére. Másrészt a feljebb ismertetett lépések megfelelő koordináció esetén egy *folyamatot indítanak el*, ami a környezettudatosság növelésében, a lakossági és intézményi (pl. vállalati, önkormányzati) döntésekben jelenik meg.

8. Monitoring

Mivel egy hosszú távú folyamat elindításáról van szó, ezért a Local Agenda 21 megalapozását és a stratégiai dokumentum létrejöttét követően is komoly szükség van a Local Agenda 21 folyamat működésének nyomon követésére. A monitoring csoport felállítása a stratégiai csoportban helyet kapó intézményi képviselők feladata.

LOCAL AGENDA 21

A nyolcvanas évek elején jelent meg a "fenntarthatóság" vagy a "fenntartható fejlődés" kifejezés a nemzetközi szakirodalomban.

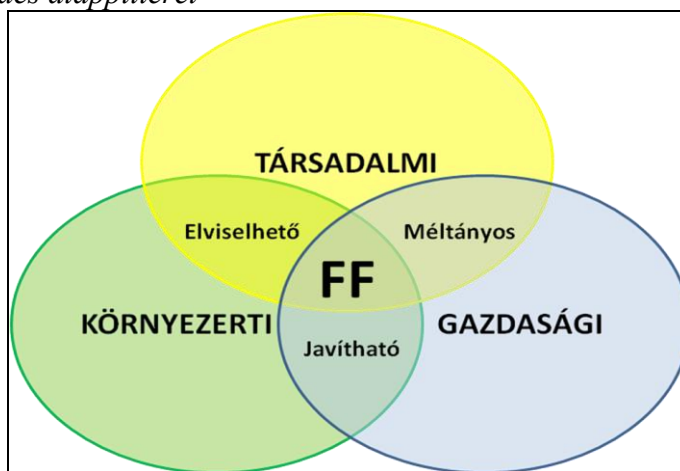
1983-ban az ENSZ Közgyűlés határozata alapján megkezdte munkáját az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága, amelyet Gro Harlem Brundtland norvég miniszterelnöknő vezetett. (E huszonekét tagú bizottságnak tagja volt Láng István akadémikus is.) A Bizottság 1987-ben „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentésében a gazdasági növekedés olyan új korszakának lehetőségét vázolta fel, amely a fenntartható fejlődés globális megvalósítására épít, megőrzi a természeti erőforrásokat, s amely megoldás lehetne a fejlődő országok nagy részében elhatalmasodó szegénység leküzdésére is.

A jelentés nagyon röviden és tömören határozta meg a fenntartható fejlődés fogalmát: *"a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket".*

(Forrás: www.wikipedia.hu enciklopédia)

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalmi), a gazdasági és a környezeti pillérekben és mindhárom együttesen, kölcsönhatásaik figyelembevételével mérlegelni kell a különböző fejlesztési stratégiák, programok kidolgozása során, illetve a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél "bevonult" a nemzetközi konferenciák, szervezetek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.

A Fenntartható Fejlődés alappillérei

(Forrás: www.wikipedia.hu enciklopédia)

A fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenki és egyaránt a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

A Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata megfogalmazásában: *"A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg."* (Átmenet a fenntarthatóság felé; Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000).

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk.

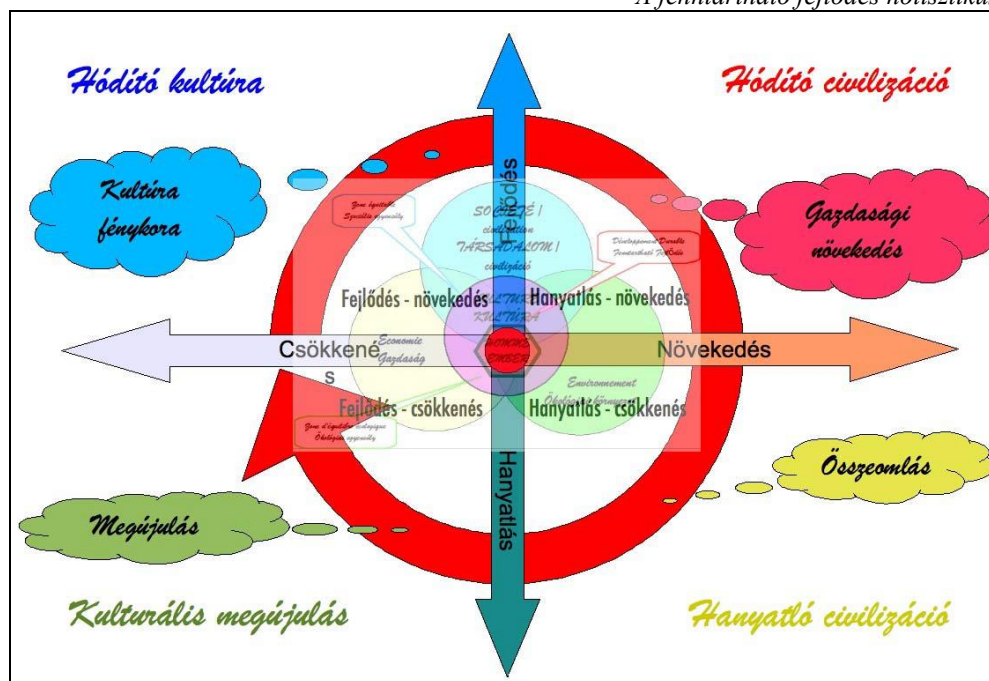
A fenntartható fejlődés lényege:

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A fenntartható fejlődés holisztikus értelmezése

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők:

- ✚ a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- ✚ a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- ✚ környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

1. HELYZETELEMZÉS

A fenntartható fejlődést szolgáló optimális célkitűzések, illetve a megvalósítás lépéseinek meghatározásához elengedhetetlen feltétel a település fennálló helyzetének alapos ismerete. A vizsgálati munkarészben részletesen elemzésre kerülnek az ökológiai, társadalmi és gazdasági adottságok.

Földrajzi elhelyezkedés

Csanádpalota, Csongrád megye délkeleti peremén fekvő, Romániával közigazgatásilag közvetlenül határos település. Makó várostól mintegy 16 km-re fekvő kisváros a kistérség második legnagyobb területű (népességszámban 5.) települése.

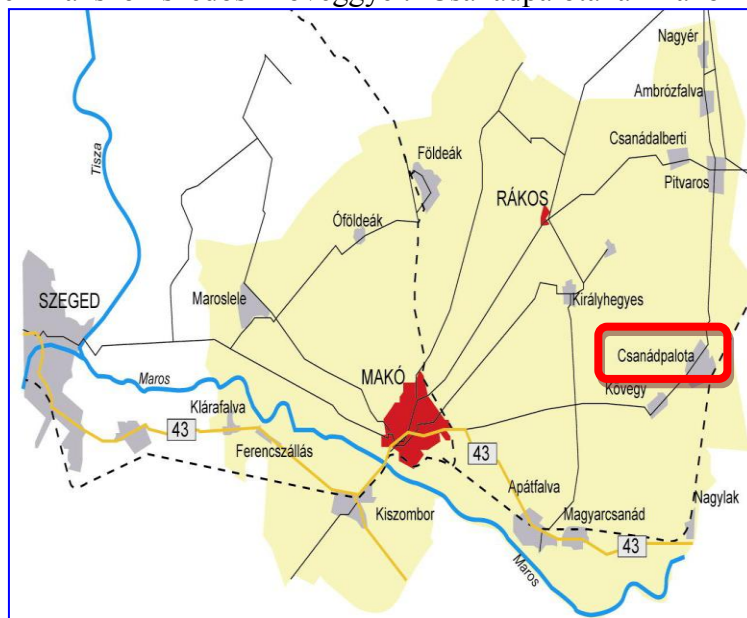
Közigazgatási területe: 7776 ha
2009.-ben városi rangra emelkedett

Csanádpalota elhelyezkedése

Szorosabb települési kapcsolatot tart fenn a szomszédos Kövegyel. Csanádpalota a Makói kistérség része. A kistérség tagtelepülései évtizedek, esetenként évszázadok óta Makó természetes vonzáskörzetéhez tartoznak.

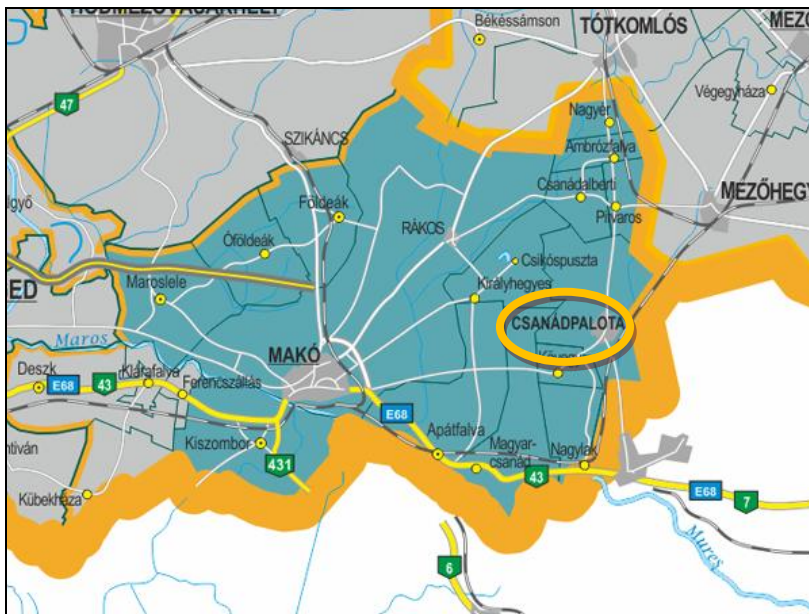
A kistérség települései: Apátfalva, Foldeák, Kiszombor és Pitvaros nagyközségek, Ferencszállás, Klárafalva, Nagylak, Királyhegyes, Ambrózfalva, Királyhegyes, Kövegy, Maroslele, Nagyr, Magyarcsanád, Óföleák községek. A kistérségen belül Makó és Csanádpalota rendelkezik városi ranggal, A települések közötti természetes egymásrautaltság és az együttműködés a kistérségi társulási rendszerben tovább erősödött.

Makói kistérség

Csanádpalota a kistérség dél-keleti részének egyértelmű legfejlettebb települése, az aprófalvas településhálózat központi kisvárosa. A kistérség, a megye, a régió, illetve az ország délkeleti szegletében meghúzódó községek és azok külterületeinek elemi mikrotérségi ellátója és központja; székhelye a Királyhegyes és Kövegy községekkel alkotott mikrotérségnek.

A járások kialakítása a közigazgatás átfogó, a közjót szolgáló átalakításának, a Jó Állam kialakításának egyik eleme, amelyről 2011. őszén határozott a Kormány. A járások 2013-ban jöttek létre. A járások és járási (fővárosi körzeti) kormányhivatalok a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti egységeiként kerültek felállításra 2013. január 1-jével. A járási kormányhivatalok legfontosabb feladata a megyei szintnél alacsonyabb szinten intézendő államigazgatási feladatok ellátása lesz. Ennek alapján a járási kormányhivatalokhoz kerülnek a jegyző – kivételesen a polgármester, illetve a polgármesteri hivatal ügyintézője – hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyek; a megyei kormányhivatalok szakigazgatási szervei kistérségi kirendeltségeinek, ügyfélszolgálatainak, irodáinak feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek.

Járás székhelye: Makó

Járás illetékességi területe: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, *Csanádpalota*, Földeák, Királyhegyes, Kiszombor, Kövegy, Magyarcsanád, Makó, Maroslele, Nagyer, Nagylak, Óföldeák, Pitvaros.

„Testvér települési” kapcsolat jött létre a jugoszláviai Padé községgel és a romániai Köhalom városával.

Szoros kapcsolat van a romániai Pécska és a lengyelországi Jaszló város iskolájával.

A közvetlen határon átnyúló kapcsolatok megerősítése és együttműködési megállapodás kiterjesztése folyamatban van a romániai Zsombolya és Nagylak város és Pereg településsel is.

Csanádpalota megközelítése

Csanádpalota a Makói kistérségben elterülő kisváros. Legközelebbi település: **Kövegy**, ami csak 4 km-re fekszik. Közelebbi település még **Pitvaros** és **Nagylak** előbbi 11 utóbbi 10 km-es távolságban helyezkedik el. Makó 20 km, Mezőhegyes 15 km távolságra található, a 7 km-re fekvő szomszédos Nagylak határátkelője rövid idő alatt elérhető. A régióközpont Szeged, illetve Hódmezővásárhely alig 50 km távolságban fekszenek. A település legkönnyebben az azt átszelő 4434. jelű. Makó-Gyula összekötő útvonalról közelíthető meg.

Csanádpalota **vasúton** is elérhető a MÁV 121-es számú **Békéscsaba – Kétegyháza – Mezőhegyes – Újszeged - vasútvonalon**. A buszok a település belterületén három helyen állnak meg, tanítási napokon 18 buszjárat indul Makóra. Közülük 9 Szegedig közlekedik.

A meglévő főutak tervezett fejlesztései az *OTRT Csongrád megyére vonatkozó adatai szerint*:

M43 autópálya: A 2011-ben átadott Szeged-Makó szakasz után várhatóan 2014-ig elkészül a Makó-Nagylak szakasz. A 4451.j. összekötő út és az országhatár közötti szakasz a romániai csatlakozó szakasztól függően valósul meg. Csomópontjai a 4425.jelű és a 4451. jelű útnál lesznek.

- M43: M5 Szeged–Tisza-híd - Makó–Nagylak/Csanádpalota (Románia)
Csomópontok: M5/M9 gyorsforgalmi úttal; 5. sz. főúttal; 4519. j. úttal; M47 gyorsforgalmi úttal; 4413.j. úttal; 4414. j. összekötő úttal; 45. sz. főúttal (a jelenlegi 4415 j. összekötő úttal); 4425. j. összekötő úttal; 4451. j. összekötő úttal; Csanádpalota határátkelő.

Új főutak fejlesztései nem érintik Csanádpalota város közigazgatási területét.

Mellékúthálózat fejlesztések Csanádpalotát érintő szakaszai:

- Tótkomlós – Csanádpalota – Kövegy - Nagylak (4426-4434.jelű utak)

A megyei mellékút-hálózat kiépítetlen szakaszainak megvalósítása és hiányzó településközi kapcsolatainak javaslata: Királyhegyes – Csanádpalota

Kerékpárút fejlesztés: Nagylak–Csanádpalota–Pitvaros– (Tótkomlós)

Vasúti, légi közlekedés fejlesztése Csanádpalota közigazgatási területét nem érinti az OTRT Csongrád megyei tervei szerint

Csanádpalota története

A középkori Csanád vármegyében három település viselte a *Palota* nevet: az első 1220-ban települt a mai Kiszombor és Nagyszentmiklós között. 1742-ben mint pusztát Nagyszentmiklósához csatolták; a másik *Várpalota* néven 1350 körül jött létre a Nagykirályhegyesi út mellett; a harmadik *Tőtpalota* volt, közvetlenül Várpalotától keletre, ez a mai Csanádpalota őse. Oklevelekben Palatha (1427), Palotha (1429), Tothpalotha (1563), Mező Palota (1647), Palota (1808), Csanádpalota (1888) néven fordul elő. Kezdetül a nagylaki uradalomhoz tartozott.

A Dózsa-féle paraszt háborúban a község határában, a Csiga pusztán zajlott a nagylaki csata.

(Az elesetteket a csigai halmokban hantolták el, de a dombokat egy kivételével az 1930-as évektől árvízvédelmi célokra elhordták; a megmaradt dombon a második világháborúban bunkereket építettek, az előkerült csontokat a Marosba hordták.) A török 1552-ben fölperzselte, az 1555. évi adólajstrom elpusztult faluként tüntette föl. 1562-ben szlovákok szállták meg. 1596-ban a Török-tatár hordák pusztították el. 1646 körül magyar lakosok települtek ide, ekkor vette föl a *Mező - Palota* nevet. 1696-ban a török-tatár csapatok ismét földdel egyenlővé tették. A pusztát a nagylaki szerbek

használták, majd határőrvidéket hoztak létre. Ennek megszűnte után Nagylak tulajdonában maradt, s ezzel együtt az aradi uradalomhoz csatolták. A földesúri jogokat gyakorló kincstár 1768-ban római katolikus magyarokat telepített; később Gömör, Nógrád, Hont és Heves vármegyéből magyar és szlovák ajkú lakosokat telepítettek, az utóbbiakra vallanak a Sisák, Pisák, Kriván, Haluska nevek.

A belterület szabályos kiosztását a kamara mérnökei végezték. A település határa a 19. század végén bővült. Brengarten Henrik főjegyző javaslatára, a földínség enyhítésére 1883-ban megvették a kincstártól a kövegyi pusztából 450 holdat (Purgelyt), 1884-ben a Palotai ugart, a Külső és Belső csigai legelőt, 1885-ben a Purgely megmaradt részét. A kövegyi pusztát és az Ugart a főjegyző 5-5 holdas parcellákban hosszúlejáratú hitelre zsellércsaládoknak adta.

Az első községházát 1790-ben építették, amit 1847-ben elbontottak, de az új csak 1857-ben készült el. A mai polgármesteri hivatal a millennium emlékére Vertán Adorján tervei alapján Krim József nagylaki építőmester kivitelezésében 1897. május 1-jére készült el.

A Trianoni békeszerződés értelmében határának egy részét Romániához csatolták, viszont a nagylaki ugar Mezőhegyes felé eső részét Csanádpalota kapta. 1950-ben Csanádpalotához tartozó Nagykirályhegyest és határát Királyhegyeshez csatolták. Meghatározóan római katolikus vallásúak (1935-ben 92,1%).

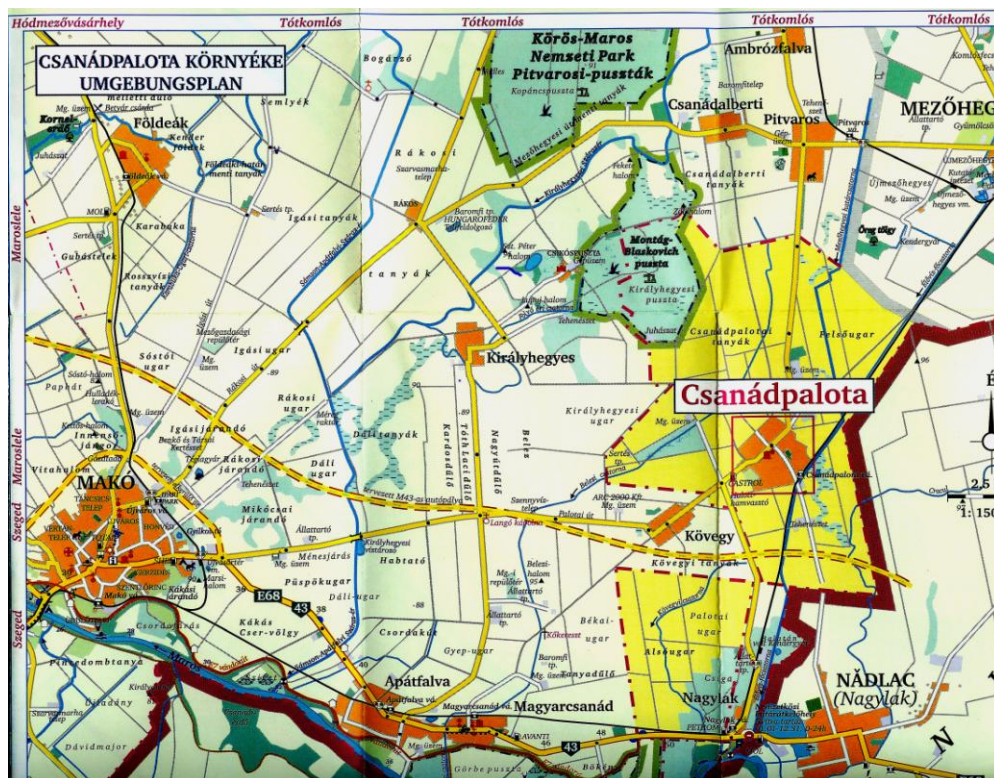
A Csanádpalotai Takarékpénztár Rt. 1887-ben, az Országos Takarékpénztár fiókja 1908-ban jött létre. 1956-ban a lakosság 21,1%a külterületen élt. A népesség túlnyomó része (1900: 70,2%) mezőgazdasággal foglalkozott. Az 1945. évi földreform során 184 család 1422 kh földet kapott nagyjából Mezőhegyesen és Királyhegyesen. Birtokmegoszlás 1949-ben: 0–1 kh 13,5,

1–5 kh 43,0, 5–10 kh 19,3, 10–25 kh 20,8, 25-kh. 3,4%. Fő terménye a búza és a kukorica. Az első mezőgazdasági szövetkezet 1950-ben alakult. A Haladás Mezőgazdasági Szövetkezet 5442, a Törekvés 3883 kh területen gazdálkodott. - Ipara kézműipar. 1900-ban kereső kisiparos 2306, eltartott 3637 volt. A 19. század végén 3 fatelepe és 2 gőzmalma volt: a Liza és a Zelman malom. Az utóbbit műemlék jellegű épületként tartották nyilván, de igen leromlott állapotú lett, az országban egyedülállóan számító gőzgépjellegű berendezése „eltűnt” az épületből. 1951-ben alakult asztalos, bognár, cipész, fodrász, női szabó részleggel a Csanádpalotai Kisipari Termelőszövetkezet, 1966-ban összeolvadt a pitvarosi szövetkezettel. A Szegedi Tömegcikk Ipari Szövetkezet 1972-ben alakult. A Hangya Szövetkezet 1923-1948-ban működött. Az 1945-ben alakult Munkásszövetkezet 1948-ban összeolvadt a Hangya Szövetkezettel Csanádpalotai Földműves szövetkezet néven. Az ÁFÉSZ üzemeltette a fatelepet, a jéggyárat, a húszüzet, a benzinkutat és a sütőüzemet. A Takarékszövetkezet 1957-ben alakult.

Az emeletes iskola 1857-ben épült. A népoktatás 1872-ig katolikus felekezeti, 1872–1902-ben községi volt, attól állami. 1955-ben 3 épületben, 13 tanteremben, 24 tanerő 554 tanulót oktatott. Gazdasági iskola 1932-ben létesült. Gimnázium és diákotthon 1963-67-ben működött.

A Kelemen Lászlóról elnevezett művelődési ház előtt áll az első színigazgató mellszobra, Palotai Gyula alkotása (1973). Címerén (Szegfű László történész és Tóth Pál grafikus alkotása, 1994) a Hunyadiak hollója az egykori birtokosra, a templom a török utáni keresztény megújulásra, az öt pacsirta Kelemen László emlékére utal.

Természeti adottságok

Csanádpalota város az Alföld nagytáján Körös-Maros Köze középtáján, Csongrádi-sík kistáján helyezkedik el.

A *Csongrádi-sík* Békés és Csongrád megye területén húzódik. A kistáj 80 és 101 méter közötti tengerszint feletti magasságú, enyhén a Tisza-völgy irányába lejtő, a marosi hordalékkúphoz kapcsolódó tökéletes síkság. Orográfiai domborzattípusát tekintve rendkívül kis reliefű (1m/km² alatti a jellemző érték), alacsony ármentes síkság, amit rossz lefolyású mélyedések tagolnak. A marosi hordalékkúp nyugati zónája a Tisza és Maros áradásai által kialakított holocén felszín. A felszíni formák

egyveretűek, változatosságot a lösziszapos felszín szikes agyaggal kitöltött erodált mélyedései és a Száraz - érhez kapcsolódó, különböző feltöltöttségi állapotban levő morotvák, morotvaroncsok jelentenek. Az agyagos, iszapos felszín közeli üledékeket keletről nyugatra egyre vastagodó infúziós (ártéri) lösztakaró fedi.

Potenciálisan aszeizmikusnak tekinthető (6°-nál kisebb MS értékű) terület.

Éghajlat

Csanádpalota a meleg, száraz, forró nyarú éghajlati területhez tartozik. A térség felhőzete igen csekély, értéke mintegy 30—55% között mozog. A téli időszak viszont borultabb, mint az Alföld középső tájain, és itt a téli félévben gyakran képződik köd. Nyáron a terület hazánk egyik legderültebb vidéke, ahol az augusztus hónap átlagos felhőzete még 35%-ot sem ér el. Ennek a csekély nyári felhőzetnek bőséges napsütés az eredménye és a terület az ország napfényben egyik leggazdagabb vidéke. A napsütéses órák átlagos évi összege meghaladja a 2100 órát. A téli napfényellátottság a gyakori ködképződés miatt — egyéb alföldi tájainkhoz képest — már nem ilyen kedvező. A jelentős napfényes órák különbségei a terület borultsági viszonyaival mutatnak szoros összefüggést. Csanádpalota körzetében ez augusztusi minimummal és decemberi maximummal jelentkezik. Általában a tavaszi időszakban tapasztalható jelentősebb napfényes óra ingadozás. Így pl. a május hónapban közel 100 órás különbség is adódik, amely jelentős befolyást gyakorol a növényzet fejlődésére. Az eddigi meteorológiai észlelések alapján ismeretes, hogy az egyes hónapokban a napfényes órák összegei megközelítően egyharmad nagyságrendben (pozitív és negatív értelemben egyaránt) változhatnak.

A mezőgazdasági termelés szempontjából elsősorban a vegetációs periódus napfényes óráinak értékei a mérvadók. A közel 300 óra különbség a szélsőségesség mellett, a mezőgazdasági növényi kultúrákban érezteti hatását. Nem is szólva a szélső esetek értékeiről. Körzetünkben, 50 év átlagában, a legnaposabb évben, 2437, a legborultabb esetben 1934 óra évi összeg volt. A napfény tartalom szélsőséges állapota különösen a vegetációs időszakban meghatározó. A téli időszakban a napfényes órák száma, valamint a ködös napok száma, főként az üvegházi termelésben jelentős.

Hőmérsékletileg a táj legfőbb éghajlati sajátossága a forró nyár, amely nemcsak az átlagokban, hanem az erős felmelegedések nagy gyakoriságában is kifejeződik. A júliusi középhőmérséklet meghaladja a 22 °C-ot. Itt fordul elő hazánkban a legtöbb nyári nap (átlagban

85—90), és a hőségnapok száma is itt a legnagyobb (30 fölött). Jellemző a hosszantartó meleg ősz. A hőmérséklet napi középhőmérséklete csak október 25-e után süllyed 10 °C alá, míg az első őszi fagy bekövetkezése is november 1—5 között gyakori.

A tél mérsékeltlen hideg, pl. a január középhőmérséklete —1,5 °C körüli, míg a téli napok száma 25—35 között változik. Tavasszal a hőmérséklet napi középértéke már április 5—10 között 10 °C fölé emelkedik, s az utolsó fagy a területen április 5—10 között jelentkezik.

Az ősz erősen szubmediterrán jellegű, jóllehet a domborzat hatására az egyes kitétségeken mediterrán jellegű éghajlati sajátossággal is találkozunk. A helyi hatások különösen jellemzőek a tavaszi időszakra. A korai kitavaszkodásnak megfelelően a növényzet vegetációs periódusa, valamint a virágzás — hazánk más tájaihoz viszonyítva — itt indul meg legkorábban.¹² A térség kedvező éghajlati sajátosságait a fenológiai naptár jól tükrözi. A tavasz ébredését jelző mogyoróvirágzásnak átlagos időpontja március 3-a, az orgonáé április 19-én, míg az Alföld jellegzetes növénye az akác pedig május 14-én kezd virágozni. Legfontosabb mezőgazdasági növényeink közül a búza virágzásának átlagos időpontja május 30, a tavaszi árpáé május 27, a zabé pedig június 20. A burgonya virágzás kezdete június 13, a napraforgóé június 23, a kukoricáé június 4, míg a dohányé július 9. Ezek a virágzási dátumok is a hazánk területén észlelt legkorábbi időpontoknak felelnek meg, amely ismételten egész Csongrád megye meleg napfényes tavaszára utal. A meleg nyár sietteteti a mezőgazdasági növényeink beérését; a tavaszi árpa érésének átlagos kezdete június 28, a búzáé július 2, a zab esetében július 7, ennek következtében az aratás kezdete országos viszonylatban is a legkorábbi időpontot jelenti. A nyár végén beérő mezőgazdasági növényeink átlagos érési dátumai; burgonya augusztus 29, a kukorica szeptember 13. körül van.

Csanádpalota körzetében gyakori, hogy az ősz hosszú ideig tart, s ez a kései és a másodvetésű növények beérésénél kedvező. Gyakori továbbá olyan téli évszak is, amikor az átlagos hőmérséklet alig süllyed 0 °C alá, olyan is előfordul, amikor a hótakaró nélküli zord téli napokon —25 °C alá hűl a levegő hőmérséklete.

Csanádpalota Csongrád megye D-i részén fekszik, ahol a terület tenyészidőszakának sokévi átlagértéke 17,8—18,6 °C között ingadozik. A nyári félév átlagos hőmérséklete 18,1 °C s ez 3340 °C hőösszegnek felel meg. (Az évi hőösszeg érték 4263 °C.) A körzetben, de országos viszonylatban is, itt a leghosszabb az első és utolsó fagyos nap közötti időszak (210 nap), s ez növénytermesztés szempontjából különösen kedvező. A fagyos napok száma április 5. előtt gyakori, április 5—30. között már alig van, viszont május 1—10 között nagyon ritkán és 11-e után már nem fordul elő. Az őszi fagyok pedig október 10—25. között ritkán, de 25-e után gyakran előfordulnak.

A terület uralkodó szele az ÉNy-i, míg a második leggyakoribb szélirány a DK-i, amely főként a tavaszi hónapokban jelentkezik nagyobb gyakorisággal. E légmozgásnak viszonylagos nagyobb sebessége összefüggésben van az Al-Dunán tavasszal gyakorta fellépő viharos erejű DK-i széllel, a kősavával, amely hazánk DK-i pereméig — noha lényegesen veszít erejéből — még mindig az élénkebb szelek között szerepel. Hasonlóan jelentős a Ny-i szelekkel együtt járó csapadékmennyiség is, amely átlagban kb. 150 mm évenként, míg az É-i szélirányra már csak 80 mm-es nagyságú csapadékmennyiség jut. A legkevesebb csapadékot a D-i, DK-i irányú légtömegek szolgáltatják (36,5 mm). Ilyen légtömegek esetében erősen érvényesül a föhn-hatás. Ilyenkor a száraz, szikkasztó szél — különösen a vegetációs időszakban — károsan jelentkező légköri aszályokhoz vezet. A párolgás nagymértékben felfokozódik, ami a növényzet fiziológiai folyamataira erősen kihatással van.

Csapadékviszonyok

A mezőgazdasági termelés egyik igen fontos meteorológiai tényezője a *csapadék*. Csanádpalota környékén a századforduló óta a csapadékmennyiség növekedő tendenciája figyelhető meg. A századforduló első évtizedeihez mérten a tavaszi és az őszi — tél eleji hónapok szárazabbakká, az egyéb hónapok viszonylag csapadékosabbá váltak. Az átlagos évi csapadék a Maros-torkolatnál 580 mm. A legcsapadékosabb hónap a június 60—70 mm, legszárazabb a január 30—35 mm csapadékkal.

A csapadék időbeli alakulásában az őszi másodmaximum jól kimutatható, s az évek 25%-ára szubmediterrán jellegű csapadékjárás a jellemző. A nagyobb csapadékmennyiség a tavasz végi, nyár eleji időszakra jut. Ugyanakkor a pentád értékek alapján a csapadékszegény időszakok többnyire tavasz elején, nyár közepén, nyár végén, valamint a kora őszi hónapokban vannak. Különös figyelmet érdemel az őszi időszak, s a tél eleje nagyobb csapadéka, amely területünkön a mediterrán hatásnak tudható be.

A száraz időszak gyakoriságával kapcsolatban megállapítható, hogy március, július, augusztus, szeptember, október hónapokban gyakori a csapadékhiány, amely gyakorlatilag a termelést erősen gátolja. Különösen a nyár második felében növekszik meg a hosszantartó csapadéknélküli időszak valószínűsége. A terület nyár közepi, nyár végi szárazsága, igen nagyfokú, átlagban kétszerese a dunántúli térségnek.

A tél is hóban szegény. A hótakarós napok száma általában 33—36 között változik, sőt aránylag gyakoriak az olyan telek is, amikor nem jelenik meg tartós hóréteg. Pl. 10%-os valószínűséggel számíthatunk arra, hogy a tél folyamán nem lesz 3-nál több hótakarós nap. Ennek ellenére a hideg teleken — viszonylag bővebb téli csapadék miatt, — hosszantartó hótakaró is kialakulhat. Előfordult olyan tél is, amikor 76 napon át borította hóréteg a talajt.

A légnedvességi értékek alapján, mind az évi, mind a vegetációs periódusban megállapítható, hogy minden négy évből aránylag 3 év csapadékszegény és különösen a nyári periódusban tapasztalunk nagy csapadékhiányokat. A terület csapadékmennyisége a termelési feltételek szempontjából eléggé kevés és egyenlőtlen eloszlású. A kapásnövények tenyészidőszakában — a nyári félévben — az évi csapadéknak mintegy a fele hull le, és ez a csapadék az akkori melegebb körülmények között jelentősen elpárolog.

Talajföldrajzi adottságok

Csanádpalota környékének talaj adottságait a magas térszínű pleisztocén hátság, valamint a holocén kori mély fekvésű térségek földtani és vízrajzi tényezői határozták meg. Míg a magasabb hátságok talajképző közete jórészt pleisztocén löszös üledék, addig a mélyebb részeken ó- és újholocén kori alluviális képződmény található. A két különböző térszín talaj változata között az a legnagyobb különbség, hogy pleisztocén felületen árvízmentes helyzetben, míg a holocénkori térségekben időszakos elöntések jelenlétében ment végbe a talajképződés folyamata.

A mai talajok fejlődésében a domborzat, az éghajlat, vízrajz, az élővilág a talaj-képződési idő és az antropogén hatás volt a jelentős. Nem hagyhatók azonban figyelmen kívül a talajképző közetek leülepedési körülményei sem, amelyek jelentősen befolyásolták területünk változatos talaj adottságait is. A lösz felhalmozódása nem volt zavartalan. A löszképződés egész ideje alatt jelentős denudáció is végbement a térszínen, amikor az erózió a lehulló port elhordta és a folyóvíz — mint iszapot — azt máshol lerakta. Ahol a löszpor mocsárba hullott, ázott lösszé, sőt agyaggá formálódott. Előfordult olyan helyzet is, amikor az időszakonkénti gyors előrenyomuló hordalék lerakódás a löszrétegeket elfedte.

Csanádpalota Csongrádi-sík kistájon helyezkedik el. Itt zömmel csernozjom- és réti csernozjom talajok keletkeztek, kivéve a terület mélyebb hajlatait, ahol az idősebb és fiatalabb löszkőzetből iszapos mocsárlösz alakult ki a pleisztocén időszak közepe táján. A pleisztocén löszterszín Ny-i szomszédságában a terület legnagyobb részét azonban ártéri üledék borítja. E terület, részben a Maros korábbi ártéri iszaplerakódásának áthalmozódásával újra feltöltődött, amiből öntésföldek, réti talajok, réti öntések keletkeztek. A talajképződési tényezők területünkön többnyire a csernozjom talajok kialakulásának kedveztek, azonban képződési körülményeik során eltérő típusváltozatok is létrejöttek. Az egyes típusok kialakulásában — a földtani tényezőkön kívül — jelentős szerepe volt a hidromorf tényezőknek is, ami a hordalékkúp felszíne alatt a különböző mélységben egységesen elterülő homokréteg hatásából adódóan következik. A homok összetétel különböző vastagságban és összetételben löszös üledék fedti be, amely a hordalékkúp lábától távolodva vastagabb és agyagosabb.

Csanádpalota környékén kitűnő a termőtalaj. Általában a löszhát felső vályogrétege a Maros és a Szárázér között kelet felé mind nagyobb méreteket ölt. A csernozjom talajféleség többkevesebb meszet és humuszt tartalmaz porhanyós és kitűnő termőerejű, minden időben jól lehet művelni, és az időjárási viszontagságokat is könnyen elviseli. Csanádpalota környékén ezt a talaj változatot főleg a porhanyós homokra valló színe miatt „feketeföldnek” hívják. Fizikai összetétele szerint azonban nem mondható homoknak, mert 10—15% agyagrész is van benne. Nagy porhanyóssága mésztartalmától ered, amely az agyagos részt is morzsákká szedi szét, s ennél fogva a vályogtalaj soha sem tömítődik össze. Ez a talajforma a felső dilluviális korú valódi löszből keletkezett. Főként a terület keleti részén vannak olyan helyek, ahol a talaj homokosabb. A keleti részen jellemzően igen jó minőségű talajok vannak, a mélyebb részeken viszont gyakoriak a szikes talajok.

Nitrátérzékeny területek

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése és védelme érdekében alkotott 49/2001. (IV.3.) Kormányrendelet helyébe lépett az új 27/2006. (II.6.) rendelet, mely ugyanúgy tartalmazza a felszíni és felszín alatti vizek szempontjából nitrát érzékeny településeket (a vizek nitrát szennyezéssel szembeni érzékenysége alapján kijelölt), melyeket 4 évente felül kell vizsgálni, de könnyítéseket tartalmaz az állattartók számára. Ez az új rendelet az EU nitrát irányelvnek megfelelő magyarországi szabályozás módosítása.

Annak érdekében, hogy a nitrát-érzékeny területekre meghatározott kötelezettségek csak a ténylegesen érzékeny területeket érintsék, meghatározták a MePAR (Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer) blokk szintű területeket. Ez a pontos lehatárolás először 2007-ben ért véget és a rendelet 5. § (1) bekezdés ab), bb) és aa), bc), bd) pontjában foglalt nitrát érzékeny területek blokk-azonosítóit jelenleg a 120/2009. (XI. 10.) FVM rendelet tartalmazza a megye területére.

A 27/2006. (II. 7.) kormányrendeletben, Csanádpalota a nitrát érzékeny területű települések közé került besorolásra, ahol a lehatárolt nitrát érzékeny területek a település közigazgatási területének legalább 10%-át érintik.

Az országos területrendezési terv szerint a tájrehabilitációval érintett területek lehatárolásának célja, hogy a tájidegen elemek (pl. bányák, meddőhányók, felhagyott ipari területek stb.) folyamatosan felszámolásra kerüljenek a településrendezési eszközökben foglalt újrahasznosítási cél meghatározása alapján, illetve működő elemek esetében már időben meghatározzák a lehetséges felhasználási területeket.

A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő területek övezetét az adatok lezárását követően a 2011. április 1-jei állapotot tükröző bányaterület adatbázisának (www.mbfh.hu) figyelembe vételével, valamint az elérhető légi felvételek elemzésével kerültek meghatározásra. A tájsebek száma és mérete tulajdonképpen együtt változik a bányanyitások ütemével: az elmúlt időszakban újabb bányák létesültek (pl. Árpádhalom, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Csongrád stb. településeken), illetve egyes felhagyott bányaterületek esetében megkezdődött az újrahásznosítás (pl. Hódmezővásárhely – Sun City Wakeboard Beach, egyes horgásztavak stb.), vagy a természet önmaga végezte el.

Vízrajz

A tervezési terület legjelentősebb vízfolyása a Maros folyó, amely egy szakaszon a déli határt is alkotja. Az alegységen található víztestek közül egy kivételével valamennyi befogadója a Maros, amely végül a Tiszába torkollik. A terület vízhálózata gyér a felszíni lefolyás csekély. A terület

kelti felének lefolyási viszonyait jelentős mértékben érintette a határrendezés, amely miatt a vízkészlet mennyisége jelentősen lecsökkent. Az alegység déli részének lefolyási irányait pedig mesterségesen kellett megváltoztatni az 1920-as éveket követően. A Maroson és a hozzá kapcsolódó víztesteken tavasszal, kora nyáron jelentkezik a vízbő időszak. A folyó vízjárása hatással van a Tisza vízjárására, a természetes duzzasztó hatás mindkét folyóra jellemző. A

Maros felső szakaszán végzett beavatkozások (tározóépítések) a vízjárás hevedését mérsékelhetik, hosszabb távon azonban a vízkészletek használatát tekintve jelentős a kockázat. A fő folyóhoz kapcsolódó mezőgazdasági célú vízkivétel Makó környékén jellemző, az alegység déli, Dél-keleti (Mezőhegyes, Battonya) területein az öntözővízhez a határon keresztül jutnak. Az öntözéses gazdálkodás leginkább ezekre a térségekre koncentrálódik. A tavaszi időszakot követően, a nyári nagy csapadékok után a vízhiány az alegység nagyobb részét érinti, sok esetben komoly károkat okozva.

A víztestek kis és közepes vízgyűjtő mérettel rendelkeznek, kis esésűek, hiszen jelentős térszín különbségek nem jellemzőek. A vízállások és vízhozamok csak a vízpótlással rendelkező víztestek esetén biztosítottak, az éghajlati adottságok a többi víztest vízviszonyait jelentősen befolyásolják.

Vízhiány az alegység északi területein tapasztalható. A kis esés és a vízgyűjtő méret következményeként a vízfolyások hordalékszállítása csekély, finom szemű hordalékszállítás jellemző. Az intenzív gazdálkodás miatt a diffúz tápanyagterhelés jelentős.

Felszín alatti rétegvizekben (artézi) a terület igen gazdag. Már 50 m mélységben is egymás alatt kitűnő vízadó rétegek vannak. Ismeretes, hogy a Tiszavölgytől K—ÉK-re eső térséget a Maros töltötte fel, ahol a felső-pliocén az újholocénig folyóvízi üledékképződés történt. A negyedidőszak legfelső rétege 50—150 m vastag, helyenként durvaszemcsésű, igen jó vízadó réteg. Ez alatt, mintegy 50—100 m vastag, többnyire agyagosabb, kevésbé jó vízadó réteg fekszik. Ezt követően, nagy vastagságú, durva homokréteg települt, ami a terület legjobb vízadó rétege. Ebben az összletben, a K-i peremhelyzetekben gyakoriak a nagy vastagságú kavicsrétegek is. A pliocén végi pleisztocén eleji összletek is durva és közepes szemű

homokszerkezetűek, de gyakori bennük az agyag. Még ez az összlet is jó vízáradó rétegnek minősül. Ennél gyengébb az alatta fekvő tarka agyagos rétegsor, amely ugyan tartalmaz homokos-durva homokos rétegsort, melynek a vízszolgáltatása gyenge. A vízkitermelés mennyiségét és minőségét elsősorban a kőzetek fizikai és kémiai tulajdonságai jelentősen befolyásolják. Területünkön a nagy hézagterfoggal rendelkező, durva szemcse összetételű kőzetekből könnyen — egyben gazdaságosan — lehet vizet termelni. A negyedkori üledékek alatt többnyire pliocén lezáró tarkaagyag rétegsor van jelen. Ez, mint vízzáró képződmény, belőle jelentős vízmennyiség nem várható. Az alatta elhelyezkedő, felső-pannóniai rétegek vize viszont rétegnyomás alatt van, s így a kitermelés szempontjából különös jelentőségű. A mélységi vizek a területen számottevő anomáliával rendelkeznek. A geotermikus gradiens átlagos értéke Csanádpalota körzetében 18 m. Területünkön hőenergia szempontjából az ország egyik leggazdagabb vidéke. A termásvíz nyerésére legkedvezőbb lehetőségek a felső-pannóniai rétegek 1500—2000 m mélységben nyílnak, vagyis a fő hévíztartó szintnek a felső pannóniai alemeletnek alsó harmadát kell számítani. Ezen kívül jelentős melegvíz nyerhető az 500—800 m vastagságú pliocénkori porózusabb réteg összeleteiből.

A mélységi vizek kémiai jellege a negyedkori és felső pannóniai rétegekben egységes. Amilyen változatos a felszínhez közelebb levő vizek sótartalma, már 50—60 m mélyen és 1000—1500 m mélységben is egyaránt egységes a vízminőség. A víz uralkodóan nátrium – hidrogén - karbonátos, minden más elegyrész mennyisége jelentéktelen. Egyes kutak vizében nagyobb mennyiségben előfordul még a klorid-ion is. Ahol a felszínhez közelebb levő vízáradó rétegek — a durvahomokos és kavicsos összeletek — ott szivárgó csapadékkal kapcsolatba kerülve a talajvíz kémiai jellege kalcium – magnézium – hidrogén karbonátos. Ahol pedig finom homokréteg az összetétel, ott 50—60 m mélységtől nátrium-hidrogénkarbonátos víz található. A mélységi vizek összetételük alapján, 500—1000 m mélységig ivásra és többféle ipari felhasználásra is alkalmasak. Ellenben 300 m-nél nagyobb mélységben a víz hőmérséklet már meghaladja a 30 °C-t, az 500 m-en pedig megközelíti a 40 °C-t, s így ivásra csak hűtve, illetve hidegebb vízzel keverve alkalmas. Az 500 m-nél nagyobb mélységből már hasznosítható hőenergiájú víz nyerhető ki, a 30—40 °C hőmérsékletű vizek már balneológiai felhasználásra alkalmasak. 80 °C-nál melegebb vizek, melyek fűtésre használhatók, területünkön 1300—2000 m közötti mélységből nyerhetők. (Forrás: Magyarország Kistájkezelési terv)

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területek övezete

Földünk egyik legnagyobb problémája az ivóvíz minőségű víz egyre fogyatkozó készlete. A hazánkban lévő ivóvízkészlet védelméről a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) kormányrendelet gondoskodik. Az érintett területeken végzett bármilyen tevékenység esetén e rendelet előírásait kell figyelembe venni.

Az OTrT-ben meghatározásra került a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete. A megyei területrendezési tervnek az OTrT szerinti lehatárolást kell alkalmaznia, attól nem térhet el.

Az övezet kiterjedése, lehatárolása a 2003-ban elfogadott OTrT-hez képest alig módosult, a sérülékeny vízbázissal érintett települések ugyanazok, egyedül a vízbázishoz tartozó védőterület került pontosításra. A hatályos megyei terv övezet lehatárolása már ezt a pontosított területet ábrázolja, ezért módosítására nincs szükség. Az OTrT-ben szereplő és a megyei terv övezeti lehatárolásának alapja a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004 (VII. 21.) Kormányrendelet 2. melléklete. A rendelet célja a felszín alatti vizek jó állapotának

biztosításával és annak fenntartásával, szennyezésének fokozatos csökkentésével és megelőzésével, hasznosítható készleteinek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználattal, a földtani közeg kármentesítésével összefüggő feladatok (összhangban a vízkeret irányelvvel), jogok és kötelezettségek megállapítása.

Távlati lokális vízbázis a megye délkeleti részét is érintő *védtet Maros-hordalékkúp*, ahol a tárolt felszín alatti vízkészletek DK-Magyarország ivóvízellátásának legjelentősebb forrásai. A magyar román országhatárral osztott területű hordalékkúp egy kisebb része átnyúlik Csongrád megye területére is (2/3-a Békés megyében van). A felszín közeli, jó vízvezető képességű rétegek gyakorisága, hidraulikai kapcsolata miatt a felszínről szennyeződések kerülhetnek a sekélymélységű rétegvizekbe. A Maros hordalékkúp megyei területén öt sérülékeny földtani környezetben üzemelő közüzemi vízbázis van. A vízbázis védelmét védőterület kijelölésével biztosítják Nagyér, – Ambrózfalva, – Csanádalberti, – Pitvaros és – *Csanádpalota* települések vízbázisainál. A hordalékkúp területén lévő kistelepülések jelenleg még csatornázatlanok, így az elszikkasztott szennyvizek nagymértékben befolyásolhatják a talajvíz minőségét. A csatornázást, ill. a keletkező szennyvizek tisztítását, mihamarabb javasolt megoldani. Az érintett települések közül a közeljövőben egyedül Csanádpalotának van lehetősége megoldani a szennyvíz programját, mivel projekt előkészítésre nyertes pályázattal rendelkezik. A kivitelezés jelenleg van folyamatban. A szomszédos kistelepülések (2000 LE alattiak) vagy a jogszabály szerinti egyedi megoldást választanak, vagy csatlakoznak a közeli szennyvíz programokhoz. A vízbázis potenciális szennyező forrása a települési és mezőgazdasági szennyezéseken kívül a szénhidrogén bányászat. Nagyér és Ambrózfalva településeket két szénhidrogén bányatelek érinti, mely a Tótkomlós V. és VI. elnevezésű terület része. Utóbbi bányatelek határa érinti Ambrózfalva vízbázis védőterületét is.

A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet határozta meg a vízbázisok biztonságba helyezésének folyamatát. A rendelet 50 főnél több személyt ellátó, közcélú üzemelő, vagy távlati vízbázisok esetében kötelezően előírja védőidom, védőterület, védősáv kijelölését. A védőterületek kijelölése számítással már megtörtént, és ezt ábrázolja az OTrT is. (Forrás: OTRT Csongrád megye)

A természetes növényzet és az állatvilág képe

A természet átalakításával megindult a táj ősi növény- és állatvilágának pusztulása is, sok faj megsérült, vagy teljesen kiveszett. A természetes növénytakaróját az évszázados mezőgazdasági hasznosítás miatt igen nehéz rekonstruálni. A löszhátág egykori erdőtársulásának nyomát ma már nem találjuk meg. Feltételezhető, hogy az ősi sztyeppnek a későbbi erdős-sztyepp periódusokban is fennmaradtak, és csak a jelen évszázad során szűntek meg.

Csanádpalota külterületén jelentősebb erdő - a közigazgatásilag Csanádpalotához tartozó csigai területek kivételével - nincs.

A jelenlegi természetes növényzet képében kiemelkedő a kontinentális flóraelemek részesedése, valamint a mediterrán fajok nagy száma. Ez a térség hőmérsékletének alakulásával, szélsőséges vízellátásával, valamint a talajok ökológiai viszonyaival függ össze. A flórában sok a sztyeppi elem, de ennek ellenére a területet nem lehet sztyeppnek nevezni. Számos olyan növény él itt, amely nagyobb nedvességet kíván, és a nyár szárazságáén kárpótlást talál az év többi bő csapadékú hónapjában.

A legnagyobb növényföldrajzi változás a mentett ártéren történt. A Maros árvédelmi töltés építése, a belvízi munkálatok, a csatornázás és az agrokultúra hatására az eredeti növényzet fajokban és egyedszámban megritkult, esetenként teljesen eltűnt. Az árvízi töltésekkel védett

alacsony fekvésű, belvizektől gyakran háborgatott fekete agyag és iszapos agyagtalajok ma már gazdag termőképességűek a kapásnövények és a kertészet számára. Ez a térség magában foglalja a Maros folyó öntésiszappal borított töltésen kívüli, helyenként homokos felszínű árteret. Az ártéri öntésiszap-terület délen igen keskeny, északon, a folyó jobb partján változó szélességű. Ide számítjuk még a Szarazár agyagteknője által több helyen elszikesedett általában savanyú talajú vízi lösztablát is.

Az egész terület, a szikeseket kivéve, mezőgazdasági művelés alatt áll, még a Maros—Tisza árterénél magasabb fekvésű árterének jó része is. Itt a florasztikai kép közel megegyező a Berettyó és Körös, valamint a Békés—Csanádi löszhát területén lévő növényasszociációval. Az ökológiai spektrum %-os összetételében az egyévesek aránya emelkedik ki, míg a mocsári-vízi fajoké kevésbé.

Az árvízvédelmi töltéssel kialakított Maros meder rendszerében három jellegzetes növényzeti térség — a Maros töltés, a Maros ártér és a Maros-meder — különböztethető meg. A Maros töltésen élesen kirajzolódik a töltés két oldal égtáji kitettségeinek különbsége, míg a déli oldalak egyéves és könnyen elgyomosodó növényzete legfeljebb csak egyszer, tavasz végén kaszálható, az északi ezzel szemben különösen, ha a folyó felé néz évente még két sarjúszenát is ad. A déli oldalak érdekessége meg az, hogy itt sokféle mediterrán eredetű növényfaj is előfordul.

A Maros ártérben már jelentősen megváltozik a kép. Itt a magasabb fekvésű homokosabb felszíneken kapásnövényzet és ezek gyomnövény társulása tapasztalható. Az ártéri kapások gyomtársulása nagy vitalitással rendelkezik, a vizet kedvelő fajok embernői magasságra is megnőnek és a gyors fejlődésük miatt sokkal nagyobb ellenségei a vetésnek, mint a kedvezőtlenebb vízállású, töltéseken kívüli területeken. A hullámterek növényzete jelentős mértékben emberi hatás alatt áll és csak kismértékben maradtak meg a hullámterei növényasszociációk. A félkultúr jellegű puhafa ligetes állomány például szalagszerűen követi az élő Maros és a holtágak partvonalát. Nagyobb részük árvízvédelmi feladattal mesterségesen kialakított botoló füves, aminek ősi aljnövényzete nem képes a regenerálódásra.

A hullámterei erdők fél kultúr jellege az aljnövényzet (gyepszint) elgyomosodásában tükröződik. A másodlagos származékú típusok közül az áthatolhatatlan sűrűségű hamvas szeder bozótja a legelterjedtebb, de gyakori aljnövény még a subás farkasfog, farkasalma, a nagy csalán is. A hamvas szeder az ártéren kívüli löszterületek szántóin is előfordul. Az ártér mélyebb részén a nádas és változatai, vagy a mocsárrét egyre kisebb területekre zsugorodó foltjai találhatóak. Sokkal gyakoribb azonban itt a mocsári gyomnövényzet, amit a szénájáért kaszálnak. Úgyszintén értékes szénát ad az alföldi mocsárrét elgyomosodott tarackbuzás fáciése is. A Maros mentén ez a növényzet csak kisebb foltokat alkot. A fűz-nyár ligetek, valamint a bokorfüzesek ritkábbak. Az utóbbi vesszőit kosárfonásra használják. A fűzbokrok túlnyomó többségben bokros ártéri gyomtársulást alkotnak. Szúrós, futó-kapaszkodó fajai miatt, nehezen járható népies néven „burgyint” alkotnak. (<http://www.novenyzetiterkep.hu>)

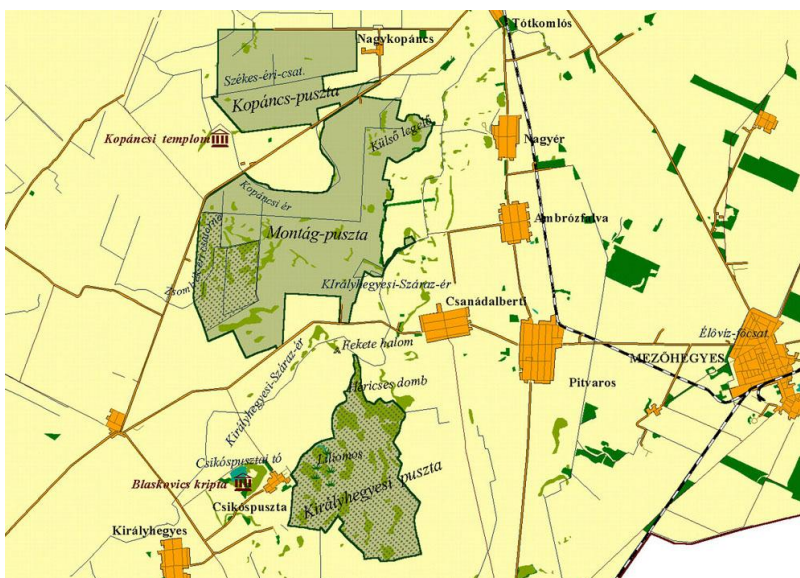
A Maros meder egyrészt meredek agyagos löszfalain, másrészt pedig ehhez csatlakozó durva homokból, elvéve iszapból felépült lapos parti zátonyok növényzete kettős arculatú. Az előbbin magas kórós, az utóbbin mocsári gyomnövényzet és talpas muhar miatt kaszálható társulás fejlődik ki. Az iszapos zátonyteknőkben pedig a törpe-kákás társulás igyekszik tért hódítani.

A Csanádpalota település külterülete két egységre, egy Kövegytől délre és egy attól északra elhelyezkedő tömbre bomlik. A déli, a Maros árteret is elérő tömbben a Maros hullámterének egésze nemzeti parki törzsterületnek számít, amely egyben a Natura 2000-es Maros kiemelt jelentőségű különleges természet megőrzési terület része is. A Maros hullámtér ezen szakasza a Belső-Csiga mocsárrétjei és ómedreiben lévő magassás-rétjei, a Csigai-Szilvás ősi típusú kisparcellás, elegyes ártéri gyümölcsösei, a folyópart fűz-nyár

ligeterdei és parti zátonynövényzete miatt érdemel védelmet, de a 43-as úthoz közel fekvő, regenerálódó nádasokkal övezett bányatavak madárvilága is figyelmet érdemel.

A település külterületének Csongrádi-síkra eső részén a Vásárhelyi- és Csanádi-gyepek kiemelt jelentőségű különleges természet megőrzési terület összesen 7 mozaikja is megtalálható, amely mind a padkás szikes puszták és az azokba ékelődő vizenyős ösmedrek természetes élőhelyeinek (lősz-sztyepprétek, ürmös puszták, cickóros puszták, szikes rétek, szikes mocsarak, mézpázsitos szikfokok, vakszikek) fennmaradását szolgálja. A fenti Natura 2000-es mozaikhálózat legnagyobb tagja a *Királyhegyesi-puszta*, amelynek keleti fele tartozik Csanádpalotához.

E puszta teljes egésze a Körös-Maros Nemzeti Park, a Vásárhelyi- és Csanádi-puszták különleges madárvédelmi területének is része, s egyben e puszta teljes területe fokozottan védett. A tőle délre elhelyezkedő *Tehénjárás* noha Kövegyhez van közelebb, mégis Csanádpalota közigazgatási területéhez tartozik. E kisebb kiterjedésű lőszgyepekkel övezett (sajnos ezeket időről időre felszántják) Belezi-csatorna mentén elhelyezkedő szikes puszta (szikes rétek, ürmöspuszták, szikes mocsarak mozaikjai) egy igen széles ösmederben helyezkedik el. A Tehénjárás legtermészetesebb, legnagyobb kiterjedésű része e városhoz tartozik. Külön értéke e területnek, hogy a Makói Kistérségben (s szinte az egész Körös-Maros közén) csak itt maradt fenn egyedül a szabadtereléses szarvasmarhatartás.

Csanádpalota belterülete és az országhatár közt a *Krak-ér* egykori elhagyott medreiben és azok környékén szintén kiterjedt szikeseket találunk. A meglehetősen szövevényes mederrendszer miatt e Natura 2000-es mozaik határa is igen kacskaringós. (A *Nagylaki-ugar* területén a *Krak-ér* északabbi szakasza és a hozzájuk csatlakozó szikes rétekkel kitöltött ösmedreknek sajnos

nem is mindegyike került be a Natura 2000-es hálózatba.) Csanádpalota külterületének déli tömbjének egyik legnagyobb kiterjedésű Natura 2000-es területe, a *Külső-Csiga* és az ahhoz északról kapcsolódó Csiga-ér (Kövegyi-csatorna) szintén a Vásárhelyi- és Csanádi-gyepék kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési terület egyik mozaikja. Területét szikes rétek uralják, de északi peremén löszsziepprétek, ürmöspuszták dominálta padkás szikesek is találhatóak, míg déli részén ártéri jellegű mocsárrétek is vannak. A Külső-Csiga északi peremén egy rontott kocsányos tölgy erdőtelepítés helyén nyílt lösztölgyes is kialakult. A Kövegyi-csatorna nádasai, gyékényesei, szikes rétjei ökológiai folyosó szerepet töltenek be.

A fenti területek mellett a *Csanádpalotai-éri főcsatorna mentén* a belterülettől északkeletre lévő szikes rétek is természetvédelmi oltalomra érdemesek. Megőrzendők a pitvarosi út keleti szélére telepített kocsányos tölgyesek és szürke nyarasok is, amelyek hosszú vágásfordulóval természetközeli erdőkké alakíthatók. Mindemellett a többi csatorna üde élőhelyeinek élővilága, valamint a mezsgyék szerepe is igen fontos a természetes élővilág megőrzésében.

A mezsgyéken nemcsak löszsziepprétek, hanem őszirózsás rétszieppek is megőrződtek Csanádpalotán. Különösen értékesek a határmezsgyék, mint például az országhatár menti mezsgye. A település külterületén 7 kunhalom (pl. Zöld-halom, Nagy-halom) is található.

A térség madárvilága fajokban viszonylag gazdag. Itt tipikusan alföldi ártéri-erdei és folyami típusú az ornitológiai kép. A vízimadarak száma egyik évről a másikra jelentősen változik. A legjellemzőbb fajok az odúlakók, de gyakoriak a tocsogók, az ártéri mocsarakon fészkelő víziszárnyasok serege. A Maros-folyót kísérő hullámtéri erdőkben a fekete gólya, a fekete harkály és a holló fészkel. Megemlíthető még a kevésbé ritka, de védett fajok közül a héja, a karvaly, az egerészölyv, a vizityúk, a kuvik, az erdei fülesbagoly, a jégmadár, a szalakóta, a búbos banka, a gyurgyalag, a csóka, függőcinege, a halvány geze, a karvalyposzáta, a mezei poszáta, a kisörgébics, a meggyvágó, a csicsörke is. Más ornitológiai kép a löszhátság gazdasági területén, ahol főleg a rovar- és gyommagevő hasznos madárvilág él. Az állatvilág képének alakulása és változása még a növényzetnél is nagyobb mértékű volt. Az ősi ezerarcú színes életközösség egy részének napjainkban már hírmondója sincs. A század elején még megtalálható fajok kihaltak, vagy máshová költöztek. (Forrás: Andó Mihály: Makó és környéke természeti földrajza, Makó és környéke környezetvédelmi program)

A Kelemen Park helyi védett terület. Egyedi tájérték kataszter ugyan nincs a településen, de a rendezési terv 50 védendő értéket sorol fel (kulturális és épített környezeti elem). A település főutcájának platánsora fontos tájképi érték.

A környéken található sok természetileg értékes területnek is jelentős szerepe van abban, hogy az iskolában jól működő erdei iskola program indult, és a Csanádpalotai általános iskola elnyerte az „ökoiskola” címet is, tehát színvonalas környezeti nevelés folyik a településen.

(Forrás:csanadpalota.hu, www.termeszetvedelem.hu)

Tájképvédelem

Az Országos Területrendezési Tervvel összhangban a hatályos megyei területrendezési terv kijelölte a térségi jelentőségű tájképvédelmi területek övezetét. A megye hatályos területrendezési terve szerinti tájképvédelmi terület övezete által érintett települések:

Algyő, Ambrózfalva, Apátfalva, Árpádhalom, Ásotthalom, Baks, Balástya, Bordány, Csanádalberti, *Csanádpalota*, Csanytelek, Csengele, Csongrád, Derekegyház, Deszk, Dóc, Domaszék, Eperjes, Fábiansebestyén, Felgyő, Ferencszállás, Forráskút, Földeák, Hódmezővásárhely, Kistelek, Királyhegyes, Kiszombor, Klárafalva, Kövegy, Kübekháza, Magyarcsanád, Makó Maroslele, Mártély, Mindszent, Mórahalom, Nagyér, Nagylak, Nagymágocs, Nagytőke, Óföldeák, Ópusztaszer, Öttömös, Pitvaros, Pusztamérges, Pusztaszer, Rőszke, Ruzsa, Sándorfalva, Szatymaz, Szeged, Szegvár, Szentés, Székkutas, Tiszasziget, Tömörkény, Újszentiván, Üllés, Zákányszék, Zsombó

Csanádpalota Országos jelentőségű védelem alatt álló területek

A 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről, szerint az alábbi Csanádpalota közigazgatási területét érinti:

1. melléklet: KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLETEK: Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004)
2. melléklet: KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETNEK JELÖLT TERÜLETEK: nincs
3. melléklet: KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETNEK JELÖLT TERÜLETEK:
Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKM20001)
Maros (HUKM20008)

Natura 2000 hálózattal érintett Csanádpalota helyrajzi számokat a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet tartalmazza.

A település külterületének egyes részei országos védettségű területek részét képezik: a Királyhegyes községgel határos terület a Pitvarosi-puszták Tájvédelmi Körzethez, a Maros folyó mentén húzódó terület pedig a Makó-Landori erdők részeként a Körös-Maros Nemzeti Park területéhez tartozik.

Csanádpalotától nyugatra, másfél kilométerre található a *Palotai-tehénjárás*, mely pusztá, legelő, valamikori ős-Maros-meder maradványa. Százötven hektárján értékes az élővilág: költ itt a *kisörgébcics* és a *parlagi pityer* is. A pusztá közepét egy kb. 120 éves eperfa jelöli ki.

A *Pitvarosi-puszták Tájvédelmi Körzet* védetté nyilvánításával cél a jellegzetes pusztai és sziki növénytársulások, és azok termőhelyének megóvása, a vonuló madarak pihenőhelyei háborítatlanságának a biztosítása. A pusztán fészkel a réti sas, a fekete gólya.

A *Makó-Landori erdők* védetté nyilvánítása a táj természetes arculatára jellemző puszták, valamint ártéri ligeterdők és a közjük ékelődő gyepek még fennmaradt növénytakarásainak hosszú távú megőrzését, a kialakult élőhelyekhez kötődő állatvilágnak megfelelő szaporodó-, táplálkozó-, vonuló- és pihenőhely biztosítását, a Kopáncsi-pusztának és a Maros-völgynek mint kiemelkedő jelentőségű ökológiai folyosók szerepének a megőrzését szolgálja. (Forrás: www.termeszvetvedelem.hu)

Érzékeny természeti területek (esa területek)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 53. § (5) bekezdésében, valamint a 85. § c) pontjában kapott felhatalmazás alapján elkészített 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet értelmében az „*Érzékeny Természeti Területek*” (a továbbiakban: ÉTT) fogalom, valamint a hozzá tartozó szabályozás, pályázati-támogatási rendszer bevezetésének célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrésztelken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrésztelkek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

A rendelet szempontrendszer alapján az ÉTT kijelölése az alábbi kategóriákban történik:

- a) *kiemelten fontos ÉTT*: azok a területek, ahol nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása középtávon (5-10 év) is kétséges a természetkímélő gazdálkodás támogatása nélkül;
- b) *fontos ÉTT*: ahol országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges;
- c) *tervezett ÉTT*: ahol jelentős az extenzív mezőgazdasági hasznosítású földrésztelken található élőhelyek száma, de a természeti, táji és kultúrtörténeti értékek jelentősége kisebb, illetve olyan területek, ahol az extenzív gazdálkodás ösztönzésével és támogatásával a terület természeti értéke növelhető, a környezet állapota javítható.

A rendelet 1. számú melléklete a kijelölt, kiemelten fontos, fontos és tervezett ÉTT térségek, a 2. számú melléklete pedig az e térségekben lévő települések felsorolását tartalmazza.

1.számú melléklet a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelethez:

Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei

Nemzeti Park Igazgatóság	<i>Körös-Maros Nemzeti Park</i>
ÉTT megnevezése	<i>Vásárhelyi-Csanádi puszták</i>

2. számú melléklet a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelethez

Tervezett természeti területekkel érintett települések felsorolása

<i>Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei</i>	<i>Vásárhelyi-Csanádi puszták</i>
Nemzeti Park Igazgatóság	<i>Körös-Maros Nemzeti Park</i>
Települések neve	Ambrózfalva, Apátfalva, Békéssámson, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Kardoskút, Királyhegyes, Kövegy, Magyarcsanád, Makó, Nagyér, Nagymágocs, Orosháza, Pitvaros, Székkutas, Tótkomlós

A fentiek értelmében Csanádpalota város a *kiemelten fontos érzékeny természeti területen fekszik.*

Magas Természeti Értékű terület 61/2009. (V.14.) FVM rendelet 6. számú melléklete szerint

Békés-Csanádi hát: Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Csanádpalota, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Magyarcsanád, Makó, Nagyér, Pitvaros, Székkutas

Ramsari egyezmény hatálya alá eső területek: Nincs Csanádpalota város közigazgatási területén.

Csanádpalota város kiemelten védendő belterületi természeti értékei:

A település belterületén – a Szent István utca két oldalán – meglévő platánfasor, valamint a Kossuth Lajos utca kocsányos tölgye helyi védelemben részesítendő.

Táji értékek

A táji értékekhez tartoznak azok a természeti és épített értékek, melyek országos, illetve helyi védettség alatt állnak, valamint az egyedi tájértékek is, melyek jogilag nem védett értékek, de a tájjelleg szempontjából jelentősek, és megőrzésükről gondoskodni kell. Egy település/város táji értékeihez hozzátartoznak a helyi kulturális és civil élet sajátosságai is. A tájak karakterének fontos összetevői az egyedi tájértékek. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A legrégebbi emberlakta kultúrtörténeti emlékeink a kunhalmok. Egykori számukat a Kárpát-medencében negyvenezerre becsülik. Főleg a vízjárta síkvidékeken keletkezett igen sok kunhalom. Elnevezésük megtévesztő. Döntő többségük még jóval a kunok bejövetele előtt keletkezett. Ezek a lakódombok, sírdombok, őrhalmok, határhalmok értékek hordozói és őrzői.

Tájvédelmi szempontból különleges antropogén eredetű értéket képviselnek a kunhalmok. Az egykoron vízjárta alföldi táj gyakori velejárója a környezetéből 5-10 m-rel kiemelkedő, többnyire kerek alaprajzú magaslat, amely mind keletkezési korát, mind eredeti funkcióját tekintve rendkívül változatos lehet, viszont évszázadok, évezredek óta szerves alkotórésze az adott tájnak. Legismertebb típusai a tell-ek (neolitik, ill. bronzkori lakóhalmok), a kurgánok (réz-, korabronz-, honfoglalás kori sírdombok), az őrhalmok (jelző funkcióval), illetve a határhalmok (határmegjelölés céljából emelték). A régi halmokat gyakran a későbbi korok emberei újra és újra használatba vették, hol hasonló, hol más funkcióval, mint az eredeti.

Mára sajnos a kunhalmok jelentős része, 50-70 %-a eltűnt az Alföldről: elhordták, felszántották, átvágták, fizikailag megsemmisítették őket. Pusztulásuk az elmúlt 20-30 évben volt a leggyorsabb, ennek oka leginkább mezőgazdaság intenzifikálásának köszönhető. Ezért a még megmaradtak fontos tájképi, tájtörténeti, geomorfológiai, régészeti és biogeográfiai értéket képviselnek, gyakran egyedüli bástyái a környék őshonos vegetációjának. Emiatt a természetvédelemben különös figyelmet kell fordítani a megóvásukra. A kunhalmok védelmére ad törvényi háttér a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. §-a, miszerint minden kunhalom és földvár mint természeti emléket védetté nyilvánít, és országos jelentőségű minősítés alá helyez.

Csanádpalota város területén négy „ex-lege” védelem alatt álló kunhalom áll. Ezek a fontos tájékozódási pontok a *Dávid-halom, Zöld-halom, Nagy-halom* és *Csiga-halom*.

Helyi jelentőségű épített értékek

Történelmünk, kultúránk fontos részét képezik a különböző korokból ránk maradt építészeti alkotások, műemlékek, régészeti lelőhelyek. Ezek a települések arculatának jellegzetes meghatározói, így védelmük, állaguk megóvása közös érdekünk. Vonatkozik ez egyes épületekre, utcasorokra, népi építészeti alkotásokra és a településképi együttesek egészére.

Csanádpalota mai szabályos utcahálózata a XVIII. századi újratelepítés eredménye. A kamara mérnökei a fontosabb középületeket a főutca teresedésében, illetve annak közvetlen közelébe tervezték.

Az egymásra merőleges utcák legnagyobb részén oldalhatáron álló beépítési mód dominál, az épületek többsége utcafronti kialakítású. Ezt az egységességet néhol a Csanádpalotától hagyományosan idegen, előkertes és szabadon álló beépítés zavarja meg.

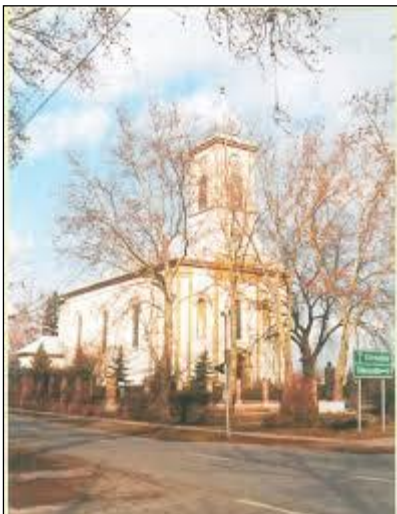
A település központi területe egyértelműen kisvárosias hangulatot áraszt. A Kelemen László tér környeztében a fésűs beépítés eltűnik, az épületek zárt sora figyelhető meg. A Községháza, Általános Iskola, Plébániaház és a Római katolikus templom jelentős tömegű, méretű és magasságú épületeinek összhatása kifejezetten kisvárosi léptéket ad a térnek.

A város 250 éves történetének emlékei főként a XIX-XX. század fordulójáról származó eklektikus és szecessziós jegyeket viselő épületek, építmények által maradtak ránk. A településen 52 védelemre kijelölt épület és műalkotás található meg. Országos jelentőségű védelmet egyetlen épület – a *Zelman-féle volt hengermalom* – élvezett, azonban egy közelmúltbeli tüzeset következtében helyreállíthatatlan károk miatt védettségét 2006-ban elvesztette.

Kelemen Lászlónak, az első magyar nyelvű színi-igazgatónak a lezárt régi temetőben lévő nyughelyét a Nemzeti Kegyeleti Bizottság 2006-ban a 46/2006. számú határozatával a *Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította*.

Ideiglenes műemlékvédelemben részesül *Nepomuki Szent János szobra*, valamint a *Római Katolikus Templom és Templomkert*.

Helyi védettségű középületek

Római katolikus templom és parókia

A templom 236 éves múltjával a település legkiemelkedőbb értékű épülete. 1768-73 között barokk stílusban a királyi kamara aradi uradalma építette. Alapkövét 1768-ban a csanádi püspök megbízásából Pétsi István pécskai plébános Nepomuki Szent János vértanú tiszteletére helyezték el. A közelmúltban SAPARD pályázat keretében teljes külső és belső felújításon esett át. A háromszakaszos fő homlokzatot kettős lizénák hangsúlyozzák. Az órapárkánnyal koronázott toronytest kissé előrenéz. Oldalhomlokzata íves záradéku ablakoktól tagolt, a szentélyhez emeletes sekrestye tartozik. A templom eredeti toronysisakja 1963-ban leégett, ezután zömökebb, illetve kevésbé jó arányú került a helyére. A templom harangjai a legmodernebb technikával lettek felújítva. A magyar szenteket ábrázoló üvegablakok impozáns látványt

nyújtanak. A környező településekről is rendszeresen érkeznek látogatók megtekinteni a vásárhelyi Mágori Aranka művésznő munkáit.

A templommal egy időben készült a parókia is. A község telepítése, a templom és a parókia létesítése gróf galánthai Fekete György (1711-1788) nevéhez fűződik. A helység lakói tisztelettel adóztak emlékének: a szájhagyomány szerint a mai főoltárkép térdeplő alakja a grófot, az imádkozó nő a gróf feleségét ábrázolja. Mindkettőjüket a templom kriptájában temették el.

Szolgabírói épület

Az egykori Szolgabírói Hivatal 1927-ben épült. A saroktornyos, barokk kastély máig Csanádpalota legjellegzetesebb építészeti emléke. Korábban katonai laktanyaként is működött. Jelenleg üresen áll az ingatlan.

Tájház

A Tájház létrehozása Asztalos P. Kálmán (1905-1989) parasztköltő, autodidakta néprajzkutató érdeme, aki összegyűjtötte a faluban használatos XIX-XX. századi tárgyakat. 196 m² területen a századfordulónak megfelelő berendezésű helyiségek a múltat idézik. Az udvaron és a kocsiszínben mezőgazdasági szerszámok, vontatóeszközök; a raktárban a kenderfeldolgozás eszközei kaptak helyet. A melléképületben berendezett cipésműhely és kovácműhely látható. A Tájház értékeinek összegyűjtésben a Honismereti kör is szerepet vállalt.

Községháza

A településközpont nagyobb szabású eklektikus épületeit – köztük a monumentális községházát – a kiegyezés utáni gazdasági fejlődés hozta létre. A Millennium emlékére Vertán Adorján tervei alapján, Krim József nagylaki építőmester kivitelezésében 1897. május 1-jére készült el.

Vasútállomás

A település déli határán átvonuló vasútvonal Csanádpalotai megállója szintén védelemben részesül.

Temetőkápolna

A temetőben Szentháromság tiszteletére 1865-ben kápolnát emeltek. A sírkert nagy keresztjét 1885-ben állították helyre. Mivel a temető betelt, az 1869. évi tagosításkor négy hold területtel bővítették, 1888. szeptember 16.-án szentelték be. A temetői stációk 1889-ben épültek. A temetőt 1966 áprilisában lezárták, az új községi temetőben az első temetés 1966. április 10.-én történt, a halott Katkó Erzsébet volt. Az egyház a lezárt temető területéből a Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítványnak 1996. március 28-án a kápolna középvonalától jobb és bal irányban 20—20 méter szélességű, 2932 négyzetméter terület használati jogát ellenérték nélkül átadta. Kelemen László új síremlékét 1996. május 17-i falunap keretében Hári Lajos plébános szentelte be. A továbbiakban az alapítvány fölújítja a kápolnát, új stációkat állít és a területet parkosítja.

Régészeti lelőhelyek

Csanádpalota Város Önkormányzati Képviselő-testülete 15/2007. (VI. 27.) ÖR. rendelete Csanádpalota Nagyközség Helyi Építési Szabályzatáról, valamint az OTRT Csongrád megyei fejezete tartalmazza a régészeti lelőhelyek címét és helyrajzi számait. Eszerint a településen 178 db nyilvántartott régészeti lelőhely található.

Legfontosabb területek: Kodrán tanya, Csanádpalotai-ér, Mészáros tanya, Román határ, Szántó tanya, Krak-ér, Élővíz-főcsatorna, Szőlő földek, Zsigmond tanya, Pitvarosi főút, Mezőhegyesi-határcsatorna, Zöldmező sor, Kövegyi határ, Nagylaki ugar, Csanádpalotai tanyák, Kis-Purgel Szeles domb, Felső ugar, Ős Maros, Bóta tanya, Kalmár tanya, Dávid halom, Zöld halom, Királyhegyesi határ, Csanádalberti határ, Külső csiga, Belső csiga, Iskola dűlő, Gulácsi-dűlő, Lőtér, Palotai ugar, Kruzslac-dűlő, Varga dűlő... stb. *(forrás: OTRT Csongrád megye, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal)*

Társadalmi helyzet

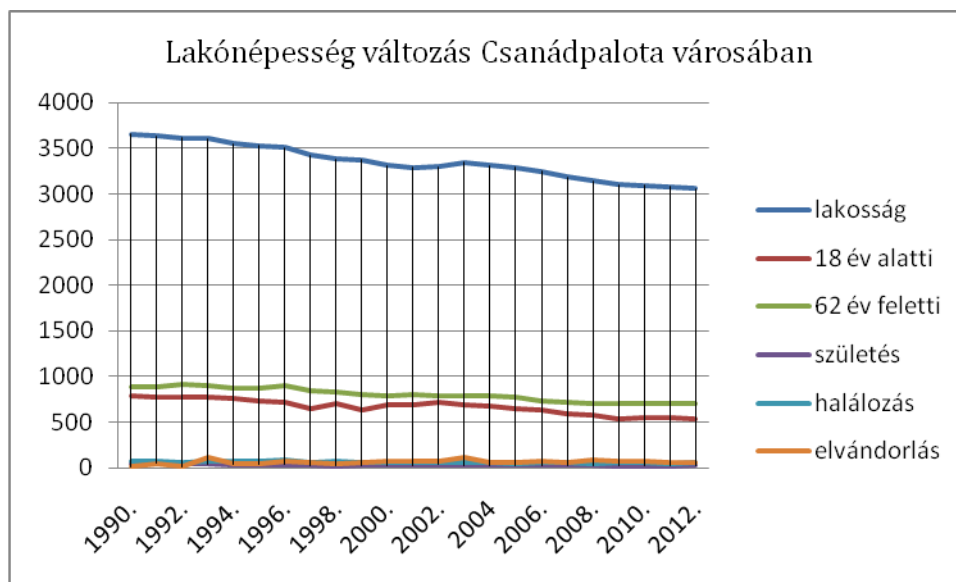
A társadalmi adottságok ismertetése fontos elem egy településre/városra vonatkozóan. A népességszám alakulása, az oktatási és kulturális helyzet, a sportolási, kikapcsolódási, szórakozási lehetőségek, az egészségügyi ellátás színvonala, a közbiztonság helyzete – az évek során bekövetkezett változások tendenciája – szorosan összefügg az életszínvonallal, a település népességmegtartó erejével és a jövőbeni fejlődési lehetőségekkel. Ezek alapján lehet következtetni arra, hogy a helyi lakosság milyen módon tud bekapcsolódni a közösségi életbe, milyen helyi kötődések és kapcsolati hálók kiépítésére van lehetőség.

Demográfiai viszonyok

Csanádpalota Csongrád megye legkisebb lakosságszámú városa, lakóinak száma 2013. január 1. napján 3058 fő.

Csanádpalota Város fejlődését a lélekszám alakulása mutatja a legpontosabban: 1785-ben 2116, 1848-ban 4254, 1880-ban 4771, 1890-ben 5610, 1900-ban 5943, 1910-ben 6096, 1920-ban 6129, 1949-ben 5826 fő. Ekkor érte el a tetőfokot, ettől kezdve csökkent a lakosság száma: 1960-ban 5266, 1990-ben 3549 fő volt, 2005. január 1-jén 3293 fő.

A település népességszáma töretlenül emelkedett 1920-ig, de a trianoni határok meghúzása ugyanúgy hátrányosan érintette Csanádpalota fejlődését, mint a többi települését, amelyek környezetét szétzilálta a stratégiai indokkal meghúzott határ. Csanádpalota azonban kiheverte ezt a csapást, mivel járási székhely lett 1950-ig, és az 1930-as években ismét emelkedett a népesség száma. 1941-től kezdve azonban folyamatos csökkenés jellemzi, ami kezdetben mérsékelt volt, de hatvanas évektől már minden évtizedben 10 %-nál magasabb a fogyás. Némi reményt jelent, hogy a kilencvenes évek első felében ez az ütem jelentősen mérséklődött, és az első öt évben mindössze 0,96 %-kal csökkent a népesség.

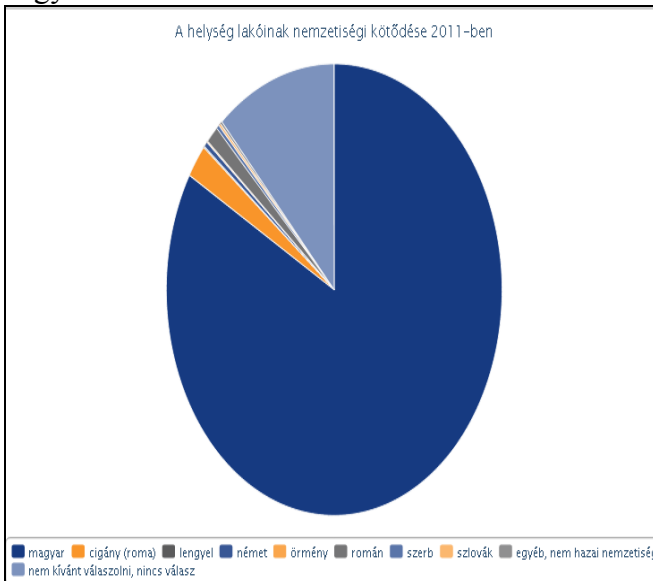
<i>Év</i>	<i>lakosság</i>	<i>18 év alatti</i>	<i>62 év feletti</i>	<i>születés</i>	<i>halálozás</i>	<i>elvándorlás</i>	<i>bevándorlók</i>
1990.	3657	784	890	40	76	16	32
1991.	3637	776	880	45	69	50	49
1992.	3612	777	914	45	64	14	26
1993.	3605	769	897	41	75	114	91
1994.	3548	758	871	35	69	38	53
1995.	3529	735	868	31	72	49	66
1996.	3505	719	895	31	80	67	38
1997.	3427	648	842	26	65	52	47
1998.	3383	706	825	23	71	44	82
1999.	3376	628	804	24	63	58	90
2000.	3314	687	794	29	64	71	44
2001.	3290	696	805	27	60	68	124
2002.	3295	722	784	31	53	71	113
2003.	3345	694	784	28	53	109	71
2004.	3310	674	785	25	56	65	83
2005.	3293	647	768	28	49	64	34
2006.	3248	628	738	25	52	79	54
2007.	3182	590	725	30	60	65	42
2008.	3144	583	710	28	47	85	41
2009.	3100	534	706	22	53	79	32
2010.	3093	549	702	19	64	70	40
2011.	3080	548	698	23	51	58	35
2012.	3058	537	698	24	54	53	25

Csanádpalotán a 0–17 éves korosztályok alakulása kisebb eltéréssel, de folyamatosan csökken, ami összefügg a születések és a halálozások számának alakulásával. Ugyanakkor a 18–59 éves korosztály létszáma az elmúlt 5 év vonatkozásában a kezdeti csökkenést követően folyamatos emelkedést mutat, ahogy a 65 év feletti korosztály létszáma is az összlakosság létszámához viszonyítva. A természetes szaporodás mutatója kedvezőtlen, egyre emelkedő mutató: a stagnáló születési arányt nem tudja ellensúlyozni a növekvő halálozási arány, ezért a természetes szaporodás régóta fogyást mutat. A korösszetétel szintén kedvezőtlen, a település korfáján jól látható, hogy az idősebb korosztályoknál a szokásos nőtöbblet mutatkozik, viszont a fiatalok esetében a megszokottnál sokkal nagyobb a férfiak aránya. Csanádpalota születési mutatói kedvezőtlenek, a születés és a halálozás aránya negatív előjelű. A halálozások száma 45,36%-kal több mint a születéseké. Az elmúlt öt évet vizsgálva, a vándorlási egyenleg szintén negatív, 2010-ben azonban pozitívrá vált, mivel a beköltözők aránya 16,25%-kal magasabb, mint az elköltözőké.

A település állandó lakossága jelenleg is csökken, ezt igazolják a fenti adatsorok.

Nemzetiség szerinti megoszlás

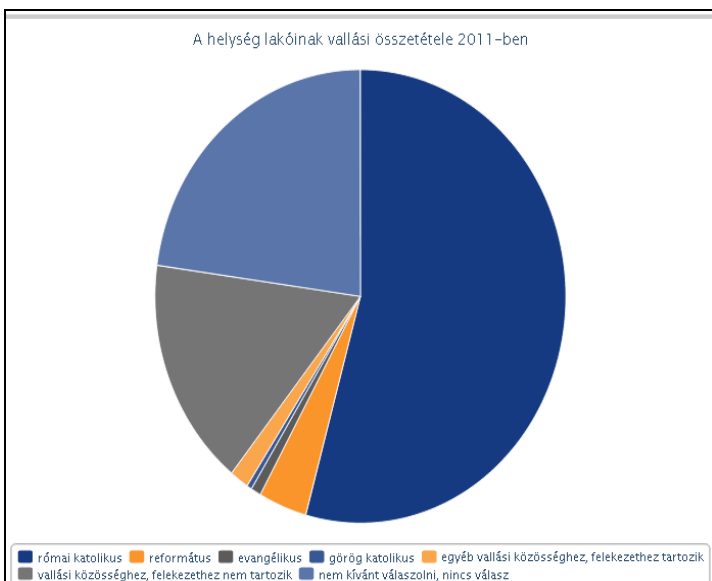
Csanádpalota lakosainak nemzetiségi megoszlása nem különösebben változatos. Az itt élők több mint 97%-a magyarnak vallja magát. Noha a XVIII. századi telepítések következtében németek és szlovák származásúak is érkeztek a településre, a nagyfokú asszimiláció következtében mára elmagyarosodtak, vagy elhagyták a települést. A német, román, szlovák, szlovén, ukrán és szerb nemzetiség csekély aránya mellett a roma lakosság képviselteti magát nagyobb számban.

magyar	87,3%
bolgár	0,0%
cigány (roma)	2,5%
görög	0,0%
horvát	0,0%
lengyel	0,1%
német	0,4%
örmény	0,1%
román	1,3%
ruszin	0,0%
szerb	0,3%
szlovák	0,2%
szlovén	0,0%
ukrán	0,0%
egyéb, nem hazai nemzetiség	0,2%
nem kívánt válaszolni, nincs válasz	12,2%

Vallás szerinti megoszlás

a helyiek vallási, felekezeti hovatartozását. A 2001-es népszámláláskor a lakónépesség 75%-a katolikus vallású. Ekkor 160 fő a református és 49 fő az evangélikus egyház híve. Viszonylag sokan nem tartoznak egyházhoz, felekezethez (322 fő) és 214 fő nem adott választ a népszámláláskor.

Római katolikus	54,3%
református	3,8%
evangélikus	0,8%
görög katolikus	0,4%
egyéb vallási közösséghez, felekezethez tartozik	1,5%
vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik	16,4%
nem kívánt válaszolni, nincs válasz	22,8%

(Forrás: KSH Helyiségnévtár)

Oktatás, képzés

A népoktatást 1872-től regisztrálják a településen. Az emeletes iskola 1857-ben épült. A népoktatás 1872-ig katolikus felekezeti, 1872-1902 között községi volt, attól állami. Gazdasági iskola 1932-ben létesült. 1963-67 között általános iskola és gimnázium, valamint diákotthon működött itt. Ma az általános iskola működik, 16 tanulócsoporthoz és 2 gyógypedagógiai csoportban 303 tanuló oktatását végzi.

Az I. számú óvoda 1893-ban épült fel a templom mögötti telken, a II. számú pedig 1906-ban készült. Napjainkban az óvoda egy épületben működik, 4 csoportban 110 gyermek nevelését végzi. Bölcsőde 1957 óta működik, 2010 – től 30 férőhelyen valamennyi jelentkező elhelyezését biztosítani tudja.

év	bölcsődék száma	bölcsődébe beírt gyermek száma	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő)	Működő összes bölcsődei férőhelyek száma
2008	1	26	9	20
2009	1	27	13	20
2010	1	28	14	30
2011	1	30	17	30
2012	1	27	14	30

Forrás: TeIR, KSTstar

2008. szeptember 1-jével megalakult az új összevont önkormányzati intézmény: a Dér István Általános Iskola, Napsugár Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény, melynek keretei között bölcsőde, kettő óvoda és általános iskola működött - intézményvezetője az iskola igazgatója lett.

2011-ben csatlakozott az intézményegységhez az ambrózfalvi Egységes Óvoda és Bölcsőde, amely az állami átvételig tagintézményként működött.

A Napsugár Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézményben Óvodai Tagintézménye 1 telephellyel, 120 férőhellyel és 4 csoporttal rendelkezik. 9 diplomás óvoda pedagógus és 4 dajka foglalkozik a gyermekkel. 2008-ban 116, 2009-ben 114, 2010-ben 107, 2011-ben 102, 2012-ben 109 volt a 3-6 éves korú gyermekek száma. Az intézmény tehát férőhelyeinek száma tehát alkalmas a város összes óvodáskorú gyermekének befogadására. A Napsugár Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény a speciális ellátást nyújt beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTM) küzdő gyermekeknek számára a makói Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthontól kijáró nevelési tanácsadó segítségével. Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek részére rész munkaidőben foglalkoztatott gyógypedagógus nyújt speciális szolgáltatást. A gyermekjóléti alapellátás körébe tartozik a Alapszolgáltatási Központ és Gyermekjóléti Szolgálat által biztosított gyermekjóléti szolgáltatás és a Napsugár Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézményben működő gyermekek napközbeni ellátása.

év	3-6 éves korú gyermek száma	óvodai gyermekcsoportok száma	óvodai férőhelyek száma	óvodai feladat- ellátási helyek száma	óvodába beírt gyermek száma
2008	116	4	120	1	118
2009	114	4	120	1	105
2010	107	4	120	1	89
2011	102	4	120	1	100
2012	109	4	120	1	89

2013. január 1-től a Dér István Általános Iskola állami fenntartásba került, a fenntartó a Klebelsberg Intézmény fenntartó Központ Makói Tankerülete lett.

Az intézménynek 2010/2011-es tanévben 225, a 2011/2012-es tanévben 203, a 2012/2013-as tanévben 194 beiratkozott tanulója volt. Ezekből a számokból 2010/2011-ben 1-4 évfolyamos 108, 2011/2012-ben 107, 2012/2013-ban 112 tanuló, 5-8 évfolyamos 2010/2011-ben 117, 2011/2012-ben 99, 2012/2013-ban 82 tanuló volt. A napközis ellátást 2010/2011-ben 20, 2011/2012-ben 86, 2012/2013-ban 25 tanuló vette igénybe. Helyi tantervben és pedagógiai programban meghatározó szerep jut az egészséges életmód témakörének és a

környezeti nevelésnek, valamint a fenntarthatóság kérdésének. Ennek köszönhetően az iskola 2005-ben elnyerte az ÖKOISKOLA címet, 2012. június 9-én pedig megkapta az **ÖRÖKÖS ÖKOISKOLA** címet is.

Csanádpalotán közép- és felsőfokú képzés nem folyik.

Az alábbi táblázatból leolvasható középiskolában továbbtanulók Csanádpalotai diákok aránya:

tanév	Gimnázium %		Szakközépiskola (érettségít adó képzés) %		Szakiskolai képzés %	
	8 évfolyam összlétszámon belül	HHH tanulók körében	8 évfolyam összlétszámon belül	HHH tanulók körében	8 évfolyam összlétszámon belül	HHH tanulók körében
2008/2009	3,4	0	58,6	50	38	50
2009/2010	17,2	0	44,8	33,3	38	66,7
2010/2011	9,4	0	46,9	50	43,7	50
2011/2012	25	0	28,6	0	46,4	100

A lakó népesség iskolázottsági foka nagyban meghatározza a helyi munkaerőbázis minőségi jellemzőit. A népesség iskolázottsága Csanádpalota város esetében mind a megyei, mind pedig az országos értékekhez viszonyítva gyengébb.

A kistérség lemaradása már az alapképzettségi mutatók szintjén jelentkezik, ami tovább gyűrűzik es nagyság rendjében fokozódik a közép és felsőfokú végzettségű népesség aránya esetében. A releváns korcsoporton belül az általános iskolai végzettségűek aránya 4,3 %-kal, illetve 3,7 %-kal marad el a megyei es országos értékektől. Ez a különbség 11,6 % es 11,2 % az érettségizettek, illetve 6,4 % es 6,5 % a felsőfokú végzettségűek arányát tekintve. Ez utóbbi értékpár különösen súlyos lemaradásra utal, hiszen a felsőfokú végzettségűek aránya a felét sem éri el a megyei es országos vonatkozó értékeknek. (Forrás: Csanádpalota HEP)

Csongrád megye: a népesség iskolai végzettsége, 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás.)

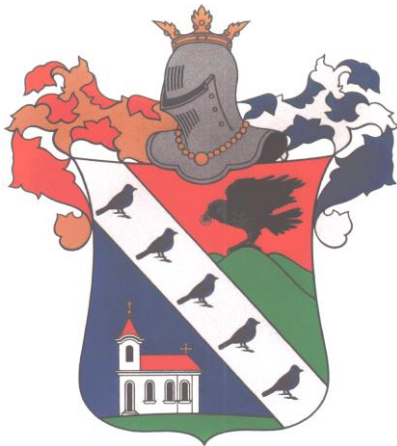
Településtípus	A 15 éves	A 18 éves	A 25 éves
	és idősebb népességből azok aránya, akik		
	legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezték	legalább középiskolai érettségivel rendelkeznek	egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkeznek
Megyeszékhely	97,5	64,6	28,9
Megyei jogú város	96,2	47,6	16,0
Többi város	94,7	43,0	13,4
Városok összesen	96,4	55,3	22,0
Községek, nagyközségek	93,2	33,5	9,0
Megeye összesen	95,6	49,9	18,7

2011. évben kidolgozásra került a Makói Kistérség Közoktatási Feladat ellátási, Intézmény hálózatműködtetési és –Fejlesztési Terve (2011-2017.) évre. A dokumentum bárki számára elérhető Makó város honlapján illetve a Polgármesteri Hivatalban.

Csongrád megye: a népesség idegen nyelv tudása, 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás.)

Beszélt nyelv	2001		2011	
	fő	a válaszolók százalékában	fő	a válaszolók százalékában
Csak magyarul beszél	331 170	81,7	268 473	75,3
Más nyelvet is beszél	73 936	18,3	88 206	24,7
Ebből:				
angol	44 481	11,0	63 426	17,8
német	29 274	7,2	27 698	7,8
szerb	5 107	1,3	5 073	1,4

Művelődés, kultúra

A város címere az ún. beszélő címerek kategóriájába tartozik (Dr. Szegfű László történész és Tóth Pál grafikus alkotása, 1994): a hármashalmon álló Corvin-holló arra utal, hogy a község egykor Hunyadi János kormányzó és családja birtoka volt. A templom, amely e rajzolatában először 1756-ban tűnik fel a község pecsétjén, a török időket követő újratelepülés utáni fellendülést szimbolizálja. Az öt pacsirta pedig emléket állít a község temetőjében nyugvó nagy művészeknek, az első magyar színi direktornak, Kelemen Lászlónak, aki társulatával szerte az országban játszott, de leggyakrabban mégis a szegedi „Öt pacsirtához” címzett fogadó adott otthont fellépéseinek

A településen a régi mesterségek közül a kosárfonás, a szőnyegszövés, a kötélgyártás érdemel említést. A kosárfonás csínját-bínját Kottyán Sándor és Zsíros Sándor ismeri, a szövőszék kezelését, rajta a rongyszőnyeg készítését Steik Mátyásné Mari Margit érti. Ők ma már csak kedvtelésből foglalkoznak a kézművesség említett ágaival. A kötélgyártás szakértője id. Nagy Péter volt, melyet gyermekei: Nagy Sándor és ifjabb Nagy Péter is megtanultak, számukra ez képezi a megélhetést.

Nyelvészeti szempontból a népnyelvet az „e”-vel jelzett hangzás jellemzi.

A Csanádpalotai könyvtár a Makói Könyvtár letéti könyvtáraként létesült 1952-ben, Csanádpalota Községi Tanács kezelésébe 1954. augusztusától került. A könyvtár először a Délibáb utcában üzemelt, majd 1973-ban a Művelődési Házba költözött. Az 1980-as évek végére kinőtte az itt biztosított 118 m² teret, így 1990-ben áttelepült a volt pártház épületébe, a jelenlegi helyére. A könyvtár fenntartója és felügyeleti szerve Csanádpalota Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete.

A 237 m²-es alapterületen külön helyiségben kerültek elhelyezésre a felnőtteknek és gyerekeknek szánt irodalmak. Kényelmes olvasói rész kialakításával a lakosság nyugodt körülmények között bővítheti irodalmi ismereteit. Az intézmény iskolai könyvtárként is funkcionál.

A könyvtárat a megye legszebb községi könyvtárának nyilvánították. A könyvek a Szirén számítógépes rendszer segítségével kerülnek feldolgozásra. A könyvtárosi feladatokat kettő fő látja el az intézményben.

A mai korban elengedhetetlen számítógépes és internetes hozzáférés nyolc gépen biztosított. A könyvtár jelenlegi állománya 30 714 kötet, amelyből 29 440 kötet kölcsönözhető. A könyvtár sok más funkció is ellát. Kiállítások és egyéb rendezvények színtere, emellett otthont ad a CSIBÉSZ Csanádpalotai Ifjúságért Közhasznú Egyesületnek, a Faluszépítő Egyesületnek, illetve az alapítás alatt álló Turisztikai Egyesületnek.

Kelemen László Művelődési Ház

A Művelődési Otthon 1953-ban kezdte meg a működését. 1973-ban épült fel az 1408 m²-es, kétszintes, ma is üzemelő Kelemen László Művelődési Ház. Fenntartó és felügyeleti szerve Csanádpalota Nagyközség Önkormányzata Képviselő – testülete.

Az intézmény otthont ad kulturális rendezvényeknek, színelőadásoknak. Célja tanfolyamok, egyéb közösségek munkájára, színház és szórakoztató, egyéb művelődési alkalmak, nyitott formák, szolgáltatások szervezésére lebonyolítására kiterjedő tevékenység végzése, valamint a kötetlen „társas élet” biztosítása, korra és nemre való tekintet nélkül (például: zenehallgatás, filmvetítés, sakk, kártyázás, sportolási lehetőségek). Az idelátogatók kényelmét fokozza a földszinten működő vendéglátó egység.

A hagyományos és visszatérő események – Majális-napi, Falunapi programok, a Palotai Karácsony, a Nemzetközi Böllerverseny, a Falulakodalom, a Szomszédoló, a Kelemen László Emlékest – itt kerülnek megrendezésre. Sok látogatót vonzó kiállításai rendszerint képző- és iparművészeti, népművészeti, fotóművészeti jellegűek.

Az ismeretterjesztés helyi újságok, film- és videó vetítések, kirándulások szervezése, tudományos előadások, rendhagyó irodalmi és történelmi órák, író-olvasó találkozók kereteiben valósul meg. A színházi gyermek- vagy felnőtt előadások, irodalmi estek, komolyzenei hangversenyek, népzenei és néptánc előadások mellett egyéb művelődési és szórakozási alkalmak: játszóház, farsangi rendezvények, karácsonyi rendezvények, nemzeti ünnepi megemlékezések, önkormányzati és alapítványi, egyesületi rendezvények nyújtanak kikapcsolódást.

A Művelődési Ház teret enged családi ünnepek – lakodalmak, ballagások – lebonyolítására, illetve gazdasági rendezvényeknek is. Termékbemutatók, vásárok, vállalkozási fórumoknak, valamint a közegészségügy érdekében rendszeres véradásnak ad helyet az intézmény.

A Kelemen László Művelődési Ház 300 férőhelyes színházi előadásra alkalmas épületrésszel és nyolc klubhelyiséggel is rendelkezik. A nagyterem és a színpad korszerű hangtechnikai és esztétikai felszereltséggel ellátott, 2006-tól mobil világítási rendszer is alkalmazandó.

Keretein belül működik a Kézimunka és gobelin szakkör, a Honismereti szakkör, a Néprajzkör, a Moderntánc, Színjátszó szakkör, a Nyugdíjas klub, a Citera és népdalkör, valamint a Fészek klub. A szakkörök heti rendszerességgel működnek, gyermek, felnőtt és vegyes foglalkoztatásokkal. Ezen szakkörök aktívan részt vesznek a nyári táborok szervezésében is.

A Művelődési Ház számos egyesületnek biztosít teret tevékenységük végzéséhez. Itt található a Horgász egyesületnek, a Csanádpalotai Lovas Egyesületnek, a Dér István Baráti Körnek és az Asztalos P. Kálmán Baráti Körnek a székhelye.

A Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány a kulturális élet anyagi támogatását szolgálja. Az alapítvány pályázati, illetve önkormányzati forrásából alakult meg a Teleház információs központ. Az idelátogatóknak lehetőségük nyílik számítástechnikai szolgáltatások igénybevételére, Az intézményhez szorosan kapcsolódik a Tájház, amely a lakosságra jellemző XIX-XX. századi használati tárgyakat mutatja be. A kiállítási tárgyak összegyűjtése Asztalos P. Kálmán és a Honismereti kör nevéhez fűződik.

A Palotai Krónika folyóiratból Csanádpalota lakói rendszeresen tájékozódhatnak a település történéseiről.

Rendezvények

A város számos programot kínál vendégeinek és lakóinak egyaránt, arra törekedve, hogy minden korosztály megtalálja a kedvére valót.

- *Palotai búcsú*, amely minden évben, a Nepomuki Szent Jánost védőszentül választó templom felszentelésének időpontjához igazodóan, a *május 16-ához* legközelebb eső vasárnapon kerül megtartásra.
- *Falu-lakodalom augusztus 20-a* közelében kerül megrendezésre,
- *Falunap*, minden évben *szeptember utolsó hétvégéjén* kerül megtartásra, az Önkormányzat szervezésében,
- *Kelemen László színiigazgató* emlékét őrizve *Emléknap* minden év *decemberében* a Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány rendezésében,
- *Nemzetközi Böllértalálkozó* a Karácsonyt megelőző hét végén.

Csanádpalota neves személyei

A településhez több kiváló személyiség is kötődik: vagy itt születtek, vagy a sors vetette őket Csanádpalotára. A település népe kegyelettel őrzi emléküket.

Kelemen László (Kecskemét, 1760 – Csanádpalota, 1814) az első magyar színiigazgató élete vége felé – keserűen, kiábrándultan – visszavonult a színpadtól és Csanádpalotán telepedett le. Két évig kántortanítóskodott a faluban, mert a magyar nyelv népszerűsítésével ellenlábásokat szerzett magának a helyi németesség körében. Halála körülményei is ellehetetlenült helyzetére utalnak: az ispán parancsára megvadított lovak kocsistól az árokba borították.

A már lezárt régi temetőben a sírja körül kegyeleti park van, amelyet a Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány alakított ki.

Kelemen László márvány mellszobra (Palotai Gyula alkotása, 1973) a róla elnevezett művelődési ház előtt áll.

Kelemen László síremléke a lezárt régi temetőben

Kelemen László Emlékpark

Kálmány Lajos (Szeged, 1852 – Szeged, 1919) tanulmányait a temesvári papnevelőben végezte, 1875-ben szentelték pappá, utána Arad mellett, Pécskán káplán; itt kezdte népköltészeti gyűjtését. Egyházi feletteseivel folytonos összeütközésbe került kemény jelleme, a parasztokhoz húzó természete miatt. Szeged környékén faluról falura járva hanyódott, mígnem 1894-ben Csanádpalotán plébános lett. Nyugalomba vonulása, 1910 után Szegedre költözött, hogy teljesen a tudománynak éljen. Összegyűjtötte és jobbára saját költségén kiadta a Szeged környéki népköltészet nagy értékű kincseit, a modern folklorisztika egyik úttörője volt.

A római katolikus parókia falán lévő emléktáblán arcképét Világhy Árpád szobrászművész 1999-ben készítette.

Asztalos P. Kálmán (Csanádpalota, 1905 – Makó, 1989) parasztköltő, néprajzkutató. Írásai megjelentek a megyei és a fővárosi lapokban, az Igazság c. hetilapban. 1950 karácsonyától letartóztatásáig szerkesztette a „Barázdák Népe” c. illegális lapot. 1953. március 23-án az ÁVH elhurcolta, 12 évi börtönbüntetésre, vagyonelkobzásra, politikai jogvesztésre ítélték. 1956-ban szabadult. Megírta Csanádpalota történetét, emlékezetes verseket alkotott, s megalapította a helytörténeti gyűjteményt. A gyűjtemény a Tájházban került elhelyezésre, amelyet az Önkormányzat 2001-ben Asztalos P. Kálmánról nevezett el.

Dér István (Csanádpalota, 1937 – Szeged, 1993) festőművész Szegeden elvégezte a tanítóképzőt, majd rajztanári diplomát szerzett a pedagógiai főiskolán. Műveivel hazai és külföldi tárlatokon egyaránt szerepelt. Főleg a vásárhelyi őszi, a délföldi és a szegedi nyári tárlatok résztvevője volt. Első önálló kiállítását 1966-ban Hódmezővásárhelyen, a Tornyai János Múzeumban rendezte. Kísérletezett murális műfajokkal is, mint például a Kecskeméten található faintarzia. Tagja volt a Művészeti Alapnak, illetve a MAOE-nek és a Képzőművészek Szövetségének. Egyik alapító tagja volt a szegedi SZÖG-ART Művészeti Egyesületnek. Díjat kapott 1972-ben a Szegedi Nyári Tárlaton. 1975-ben Szeged Város Alkotói Díját nyerte el. Haláláig a Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán adjunktusként tanított.

Az Önkormányzat 2002-ben döntött arról, hogy a Kövegy község Önkormányzatával közösen fenntartott Általános Iskolát Dér Istvánról nevezi el. Az iskola ünnepélyes névadója a neves festőművész halálának 10. évfordulóján, 2003. május 30-án volt.

Csanádpalotai kulturális civil szervezetek

Csanádpalota rendkívül széles körű civil szférával rendelkezik. A településen tevékenykedő egyesületek, szervezetek, szakkörök és klubok száma eléri a 24-et. Nagy számban vannak jelen a kultúrát közvetítő szerveződések, de az egészséggel, a mozgáskultúrával, a lakókörnyezet alakításával foglalkozók köre is tág. A Magyar Vöröskereszt Helyi Szervezete, a Csanádi Futball Club, a Nyugdíjas Klub és a Díszítő művészeti szakkör már több mint 40 éve vannak jelen a településen. A civil szervezetek legnagyobb része fiatal, 2000 után alakult.

Hagyományokat őrző egyesületek:

- ✚ Csanádpalotai Olvasókör (1882),
- ✚ Gazdakör, Iparoskör (1893),
- ✚ Önkéntes Tűzoltó Egyesület (1894),
- ✚ Vadásztársaság (1900),
- ✚ Atlétikai Klub (1913),
- ✚ Munkáskör (1922).

Napjainkban működő egyesületek:

- ✚ Csanádpalotai Futball Club,
- ✚ Csanádpalotai Polgárőr Egyesület,
- ✚ Csanádpalotai Horgászegyesület,
- ✚ Csanádpalotai Lovas Egyesület,
- ✚ Csanádpalotai Vállalkozók Fóruma,
- ✚ „Egészséges életért és szebb környezetért” Egyesület,
- ✚ Csanádpalotai Lövész Club.
- ✚ Csibész Csanádpalotai Ifjúságért Közhasznú Szervezet

Nem egyesületi formában működő civil szervezetek

- ✚ Búzavirág népdalkör és citera zenekar
- ✚ Csanádpalotai Galamb- és Kisállattenyésztők Baráti Köre
- ✚ Díszítő művészeti szakkör
- ✚ Fészek Klub
- ✚ Honismereti szakkör
- ✚ Diákkör
- ✚ Néptánc Csoport
- ✚ Hagyományörző Kör
- ✚ Nyugdíjas Klub
- ✚ Színjátészó Csoport

Alapítványok:

1992-ban alakult a Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány, az oktatást-nevelést segíti az 1998-ban létrehozott „Alapítvány a Csanádpalotai óvodás gyermekekért”, valamint az 1999-ben bejegyzett alapítvány „A Csanádpalotai korszerű iskola megteremtéséért”.

A Csanádpalotai szociális segítők „Tisztelet az éveknek” elnevezéssel hoztak létre alapítványt 1999-ben.

Az Önkormányzat az alapítója a 2004 óta működő Csanádpalotért Közalapítványnak.

A nyugdíjasok összefogására - a Kelemen László Művelődés Ház keretében – több mint 25 éve *Nyugdíjas Klub* működik.

Sport, kikapcsolódás

A lakosok sportolási igényét egy 3117 m² alapterületű futballpálya elégíti ki, amelyhez egy 109 m²-es öltözőhelyiség is csatlakozik. Ugyanitt a kisebb gyerekek szabadidejének eltöltésére egy nemrégiben felújított játszótér is szolgál röplabda- és kosárlabda-pályával. A sportpálya közvetlen szomszédságába elhelyezkedő lovas pálya, valamint horgászto sportolási és pihenési funkcióval egyaránt rendelkezik. Mivel a fent említett sportlétesítmények egymás mellett helyezkednek el, a helyiek sportcentrumként is emlegetik a komplexumot. A civil szervezetek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a településen élő emberek szabadidejüket egészségesen, sporttal töltsék el.

Az általános iskolások sportlehetőségei három helyszínen adottak. Az Ady Endre utcai 243 m² alapterületű (17 m x 9 m) tornaszoba fiú- és leány öltöző, tusolóval, tanári szobával, szertárral ellátott. Helyt ad az iskolai sportrendezvényeken túl a téli teremjátékoknak, baráti társaságok sport délutánjainak. Az előbb említett tornaterem mellett a Deák Ferenc utcában egy 148,46 m² alapterületű – alsó és felső tagozatos iskolások között megosztott – tornaszoba is működik. Mindezen felül jó idő esetén egy 200 férőhelyes sportudvar is lehetőséget nyújt a testedzésre.

A Kelemen László Művelődési Ház otthont ad a KEMPÓ csoportnak, amely 12 fővel működik, rendszeresen tartják edzéseiket. Továbbá az Egészséges életért és szebb környezetért Egyesület szervezésében a Művelődési Házban egy konditerem működik teljes kihasználtsággal.

A Csanádpalotai Futball Club alapítása 1932-re tehető. Neve azóta többször változott: Csanádpalotai Munkás, Csanádpalotai Kinizsi, Csanádpalota Szövetkezetek Egységes Sportköre. A jelenleg használt Csanádpalota FC nevet 2005-től viseli. Az idők folyamán kétszer egyesült Nagylak település klubjával; először a hatvanas években, amikor is a Nemzeti Bajnokság III. osztályban szerepelt. A második egyesüléskor MB. I. osztályban került. Jelenleg a Csanádpalota FC megyei bajnokság II. besorolású.

A klubnak jelenleg 70 tagja van. A heti kétszeri edzésen három korcsoportban 20-20 fő felnőtt, ifjúsági férfi és serdülő külön szakmai felügyelet mellett űzi a sportot. Szoros a kapcsolat a helyi általános iskolával, ahonnan az utánpótlást készítik elő. Továbbá a szomszéd községekből is próbálnak ide csábítani fiatalokat, sportolókat.

Egészségügy

Egészségügyi ellátás: már 1891-ben 1 orvos, 1920-ban 1 járási tiszti orvos, 1 községi orvos és 1 körorvos működött. Gyógyszertára 1880-tól, állatorvosa 1892-től van.

Jelenlegi egészségügyi alapellátás:

Az orvosi rendelőintézet 1974-ben épült fel. Ma is itt kap helyet a védőnői szolgálat, két háziorvosi, a fizioterápiás rendelés, továbbá a fogorvosi rendelés. Az épület 475 m² alapterületű. Csanádpalotán gyermekorvos nincs, a teendőket a háziorvosok látják el. A település orvosi szolgálata Kövegy lakosságára is kiterjed. Fizioterápiás kezeléseket 1985-től végeznek a városban. A településen két védőnő dolgozik, akik Kövegy községet is ellátják. Munkájukat 1997-től a Területi Gondozási Központ, 2005. július 1-jétől pedig az Alapszolgáltatási Központ és Gyermekjóléti Szolgálat keretein belül folytatják.

A szolgálat tevékenységi körébe tartozik a gyermekek, tanulók egészségi állapotának szűrése, követése, alkalmassági vizsgálatok elvégzése, közegészségügyi és járványügyi feladatok ellátása, az elsősegélynyújtás, részvétel a nevelési-oktatási intézmények egészségnevelő tevékenységében valamint környezet egészségügyi feladatok megoldása.

Részletesen:

- ✚ a tanulók orvosi, és védőnői vizsgálata és a fokozott ellenőrzésre szorultak gondozásba vétele,
- ✚ védőoltások beadása,
- ✚ pályaalkalmassági és szakmai alkalmassági vizsgálatok,
- ✚ testnevelési csoportbeosztás elkészítése,
- ✚ sporttal kapcsolatos iskola-egészségügyi teendők ellátása,
- ✚ üdülés, táborozás előtti orvosi vizsgálatok,
- ✚ ambuláns betegellátás az iskolaorvosi rendelőben,
- ✚ részvétel az iskolai egészséges életmódra nevelésben,
- ✚ tisztasági vizsgálat

Járóbeteg szakellátás, gondozó intézmények

A városban a makói Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház és Rendelőintézetben kaphatnak szakorvosi ellátást a rászoruló betegek. Fekvőbeteg és ügyeleti ellátás is itt biztosított.

Gyógyszertárak

Csanádpalotán jelenleg 1 működő gyógyszertár látja el a lakosok kiszolgálását. A Kazay Gyógyszertár Csanádpalotán, a Kálmány L.u. 4. szám alatt. A patika a Szimpatika csoport tagja (Forrás: Csanádpalota Önkormányzata)

Szociális ellátás

Csanádpalotán az idősekről, betegekről 1945-től az első öregek otthona létrehozásáig a községben működő Vöröskeresztes Csoport, valamint az Asszonycsoport tagjai gondoskodtak (betegeket látogattak, takarítottak, főztek). 1967-ben a nagyközségben a környező községekben működő intézmények mintájára öregek napközi otthona alakult. Létrehozásához a községfejlesztési alpból biztosítottak forrást, a munkák elvégzéséhez társadalmi munkával a helyi termelőszövetkezet is hozzájárult. A 20 férőhellyel induló intézmény a legnehezebb szociális körülmények között élő idős embereknek nyújtott segítséget. Fő hangsúly a fizikai szolgáltatásokra, az olesó étkezésre, a tisztálkodásra, a ruhamosásra és a rendszeres orvosi ellátásra korlátozódott. Az otthon komfortfokozata folyamatosan javult. 1971-ben bevezették a vizet, kialakították a fürdőszobát, meleg vizet biztosítottak. 1974-ben a jelenlegi méretére bővítették az épületet, amely ekkor már 50 férőhelyessé vált. 1979-ben széntüzelésű központi fűtést építettek ki, majd az intézmény 1987-ben az Idősek Klubja elnevezést kapta. Csanádpalota község 1988. évi pénzmaradványból és minisztériumi pályázatból felújításra került egy régi épület, amelyben négy hálószobát, ebédlő- társalgót, előkészítőt, konyhát, szociális és vizes helyiséget, valamint irodát alakítottak ki. 1990-ben adták át a 15 férőhelyes hetes otthont, amely a mindennapi bejárástól mentesítette a bent alvókat. Az épületben 1998-ban további bővítési, átalakítási munkák történtek, az intézmény felvette a Naplemente Idősek Gondozóháza nevet.

A házi szociális gondozás megszervezése tíz évvel a napközi otthonok megjelenése után

kezdődött. Csanádpalotán 1976. óta működik, azon öregek számára, akik az otthonba nem tudnak bejárni, saját ellátásukra képtelenek.

1973-ban Csanádpalota Nagyközség, valamint Kövegy község közös tanácsa szerveződött. 1974-ben Kövegyen is megkezdte működését egy 20 férőhelyes öregek napközi otthona. 1987. januárjában a Nagyközségi Közös Tanács Gondozási Központot hozott létre a területi gondozási formák egy szervezetbe történő tömörítésére. 1990. szeptemberéig Kövegy község idősgondozása is a Gondozási Központoz tartozott. A Területi Gondozási Központ 1997–2004-ig működött, majd a következő évben a Családsegítő Központtal összevonásra került és az Alapszolgáltatási Központ és Gyermejjóléti Szolgálat nevet kapta. (Forrás: Várossá nyilvánítási kezdeményezés)

Családsegítés

A Családsegítő Központ – Csanádpalotai székhellyel – 1998-ban jött létre Csanádpalota, Pitvaros és Nagyér községek társulásával. Hozzájuk 2002-ben Királyhegyes település is csatlakozott. Korábban ilyen jellegű tevékenység nem folyt a községekben. A feladatokat egy szakképzett intézményvezető, három családgondozó és egy szociális asszisztens látja el, megbízási jogviszony keretében kapcsolatban állva egy jogász, egy pszichológus, egy pszichiáter és egy neurológus kollégával. Az intézmény technikai felszereltsége fokozatosan bővül; a lehetőségekhez mérten számítógéppel, szakmai anyagokkal, bútorokkal gyarapítják az állományt. A munkakör ellátásának könnyítésére személygépkocsit is vásároltak. 2005. júliusától a Családsegítő Központ és a Területi Gondozási Központ összevonásra került. 2006. januárjától Ambrózfalva és Csanádalberti község is csatlakozott az Alapszolgáltatási Központoz.

A szociális ellátásra vonatkozó adatok (Forrás: KSH 2008.)

Megnevezés	2012 év
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	16
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	16
Idősek nappali intézményeinek száma (db)	1
A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma (db)	1
Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények	1
Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	16
Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben a gondozottak száma (fő)	16
Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	33
Házi segítség nyújtásban részesülők száma (fő)	18
Idősek nappali intézményeinek engedélyezett férőhelyei (db)	50
Idősek nappali intézményeiben ellátottak száma (fő)	50
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen (fő)	6
Fogyatékosok nappali intézményeinek száma (db)	--
Pszichiátriai betegek nappali intézményeinek száma (db)	--
Szenvedélybetegek nappali intézményeinek száma (db)	--
Hajléktalanok nappali ellátása egységeinek száma (db)	--
Idősek nappali intézményeiben foglalkoztatottak száma (fő)	2
Családsegítő szolgálatok száma (db)	1
A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma tárgyévben (fő)	1886
Lakásfenntartási támogatás esetei (pénzbeni és természetbeni) (eset)	338
Átmeneti segélyezés esetei (pénzbeni és természetbeni) (eset)	462
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetei (pénzbeni és természetbeni) (eset)	293
Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	238
Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	171
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) (fő)	107
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő) FHT+RSZS	165
Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	2
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	259
Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (2) (fő)	38

(Forrás: Csanádpalota Önkormányzat)

Nyugdíjba, árvaellátásban, megváltozott munkaképességük járadékában részesülők

Megnevezés	2012. év
Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	290
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	97
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	43
Árvaellátásban részesülő férfiak száma (fő)	26
Megváltozott munkaképességük járadékában részesülő férfiak száma (fő)	45
Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	374
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	131
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	47
Árvaellátásban részesülő nők száma (fő)	18
Megváltozott munkaképességük járadékában részesülő nők száma (fő)	73

Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet

Napjaink egyik legjelentősebb problémája a munkanélküliség. Társadalmi és gazdasági értelemben is a perifériára szorúlnak azok, akik tartósan munkanélkülivé válnak. Különösen hátrányos helyzetben vannak a munkaerő-piacon az alacsony iskolai végzettségűek és a romák. A következő táblázatok a Nemzeti Munkaügyi Hivatal által nyilvántartott Csanádpalotai adatokat tartalmazzák. A szociális területen dolgozók tapasztalatai alapján vannak olyanok, akik tartósan munkanélküliek, de a nyilvántartásokban nem jelennek meg. Elmondásuk szerint mivel ellátásra nem jogosultak és munkát a részükre nem tudtak felajánlani nem tartották szükségesnek, hogy továbbra is tartsák a kapcsolatot a Munkaügyi Kirendeltséggel.

Álláskeresőkre vonatkozó adatok

Megnevezés	2012.
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	256
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	4
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	96
Szaktanácsos végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	80
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	9
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	64
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	2
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	1
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	234
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	22
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	26

Nyilvántartott álláskeresők száma és aránya

Megnevezés	2012.
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	256
Éven túl nyilvántartott álláskeresők száma	58
Járadék típusú ellátásban részesülők	24
Segély típusú ellátásban részesülők	1
Rendszeres szociális segélyben részesülők	79
Munkavállaló korú népesség	1963
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya	13,04

A 2012-ben a nyilvántartott álláskeresők több mint fele tartósan munkanélküli. A tartós munkanélküliek között a nők aránya minden évben magasabb volt a férfiakéhoz képest.

A tartós munkanélküliség nem csak a gazdaságra van hatással, hanem az érintett önértékelésére, egészségi állapotára, társas kapcsolataira, társadalmi helyzetére, közösségi aktivitására is.

A tartós munkanélküliség következtében különösen felerősödnek a családi feszültségek, konfliktusok, nő az eladósodás veszélye, súlyos esetben szenvedélybeteggé válnak.

Tapasztalatok szerint alacsony a húsz év körüli korosztály munkaerő-piaci részvétele is. A fiatalok távolmaradását főként az oktatási, képzési idő meghosszabbodása indokolja, ugyanakkor jelentősen megnőtt az iskola befejezése utáni munkahelykeresés ideje is. Az adatokból megállapítható, hogy a nyilvántartott pályakezdő munkanélküliek esetében is a nők aránya magasabb. Az önkormányzat által nyújtott aktív korúak ellátásnak egyik feltétele, hogy a kérelem benyújtása előtt legalább 365 napot a munkaügyi kirendeltséggel együttműködjön, többek között emiatt is ez a korosztály bekerül a nyilvántartásba.

A város és térsége gazdasága a kedvező termőhelyi adottságoknak köszönhetően hagyományosan

mezőgazdasági jellegű, a mezőgazdasági termelésre azonban csak szórványosan épül a térségben feldolgozóipar. A szolgáltató ágazat fejlődött jelentősen számtalan pénzügyi-szolgáltató hozott létre irodát, fiókot, telephelyet.

Közbiztonság

Az 1990-es évekig szolgált Csanádpalotán KMB iroda, ma a 9 km-re fekvő Pitvarosi Rendőrőrhöz tartozik a település. A rendőrségnek jelenleg irodája van Csanádpalotán: ez egy 25 négyzetméteres helyiség a városházán. 2 körzeti megbízott mellett további 4 fő és egy Nissan terepjáró biztosítja a közrendet a településen. A városközpontban felszerelt 16 térfigyelő kamerának köszönhetően érezhetően csökkent a bűnözés.

A polgárőrök 1990-től tevékenykednek a településen, 1999. decemberétől „Csanádpalotai Polgárőrség Egyesület” formában.

Célja a Csanádpalotai közbiztonság javítása. A szervezet önkéntes formában, jelenleg 32 taggal működik.

A városban önkéntes alapon 1893. óta folyamatosan működik tűzoltóság, hiszen a település a 20 km-re fekvő Makó Városi Tűzoltósághoz tartozik.

2013. évtől a törvényi előírás, hogy a diákoknak érettségi vizsgát csak 50 óra önkéntes munka igazolása után lehet tenni. A Csanádpalotai Polgárőrség Egyesület várja azokat a tanulókat, akik érdeklődnek közbiztonsági feladatok iránt.

Gazdasági helyzet

A település gazdaságának szerkezeti struktúrája a kilencvenes években – hasonlóan az országhoz – a magántulajdon térhódításának következtében átalakult. A működő vállalkozások száma 2003-ban 129 volt, amelyből 10 korlátolt felelősségű társaság, 6 szövetkezet, 13 betéti társaság. Csanádpalotán 1994-ben 140 magánvállalkozó volt, 1996-ban 111, 2003-ban 99. Ezek többsége egyszemélyes vállalkozás, kevesen foglalkoztatnak több munkaeerőt, de ekkor is csak 2-8 főt. A vállalkozások több, mint egyharmada kereskedelemmel, 10 %-a vendéglátással foglalkozik. Mezőgazdasági vállalkozó 14 van a településen. Ezenkívül fodrász, varrónő, kőműves, teherfuvarozó, kereskedelmi ügynök, biztonsági őr és egyéb szolgáltatás gyarapítja még a választékot.

Látható, hogy a többség szolgáltató és kereskedelmi funkciókat tölt be, termelő vállalkozás – olyan, ami több munkaeerőt is foglalkoztatna – kevés van Csanádpalotán. Egyetlen vegyes tőkével működő vállalkozása van a településnek az élelmiszeripari ágazatban.

Biztonsági tevékenységet folytató vállalkozás fiókja, ipari park, inkubátorház, helyi gazdaság fejlesztés hasonló intézménye, helyi gazdaság- vagy területfejlesztést segítő iroda nincs községünkben.

Mezőgazdaság

A mezőgazdaságban gyökeres változások történtek 1990-től napjainkig. Megtörtént a szövetkezetek átalakulása, a szövetkezeti vagyon megosztása és a földterületek magánkézbe adása. Csanádpalota területe 7776 ha. A föld átlagosan 30 aranykorona értékű, de a keleti részen eléri a 40-et is.

Az állattenyésztés jelenleg az 500 férőhelyes tehenészetből és a 460 kocás sertéstelepből áll. Régebben libával is foglalkozott a szövetkezet és juhászata is volt. Ezeket 1992-ben felszámolta, egyéni gazdálkodók vették át, és működtetik tovább. A megmaradt két telep viszont jó állapotú, fejőház, hűtőgéprendszer, számítógépes etetés jellemzi.

A szövetkezetet 4 korlátolt felelősségű társaságra osztották (növénytermesztés, sertéstelep, szarvasmarhatelep, felvásárlás), jelenleg holdingként üzemel. 1994-95-ben jelentős beruházás történt az öntözés javítása érdekében. 300 hektárt tettek öntözhetővé, ami elsősorban a fűszerpaprika, a hagyma, a cukorrépa és a kukorica szempontjából fontos.

A településen egyéni gazdálkodás keretében művelnek 3455 ha földet. A birtoknagyság szerinti megoszlást vizsgálva a 10 ha alatti birtokok a jellemzőek. A gazdaságok 65-70 %-a 5 ha alatti, 15-20 %-a 5-10 ha közötti, 100 ha körüli birtok pedig 4-5 darab van. A földek 90-95 %-a helyi lakosok tulajdonában van, a többi pedig az országban szétszóródott örökösöké. Az elaprózott parcellák következménye, hogy jelenleg a földeket kétszer akkora géppark műveli, mint amennyi szükséges lenne, ugyanakkor a gazdálkodók túlnyomó többsége a szükséges gépeknek, felszereléseknek csak egynegyedével-egyharmadával rendelkezik. A szövetkezet nagy teljesítményű gépeivel – amit az egyéni gazdálkodók is igénybe vehetnek – pedig nem gazdaságos ezek művelése.

Az egyéni gazdálkodók által termelt növények köre és aránya hasonló a termelőszövetkezetéhez. Az eltéréseket a nagyüzemi és kisüzemi gazdálkodás lehetőségei határozzák meg. Itt is a búza és a kukorica a fő növény, de a kukorica vezet valamivel. Az is természetes, hogy a kisüzemekben nem foglalkoznak cukorrépával, ellenben a zöldség vetésterülete jóval nagyobb arányú. A fő

termelt zöldségek: első helyen természetesen a vöröshagyma, azután a petrezselyem, fokhagyma, dughagyma, fűszerpaprika, kömény. Az egész térséghez hasonlóan – a hagyományok miatt is – jelentős a hagyma szerepe a mezőgazdaságban. Problémát jelent, hogy nincs megoldva a feldolgozása, mindössze felvásárolják és elszállítják. A feldolgozás, csomagolás fejlesztésével növelni lehetne az értékét, egyben különösebb szakképzettséget nem igénylő munkalehetőséget is jelentene.

Az állatállomány megoszlása kb. 60-40 % a termelészövetkezet és a magánszemélyek között. Hasonlóan a térség többi településéhez a fő felvásárló a PICK Rt. A növényi termékek többségét a termelészövetkezeti Kft. vásárolja fel.

A mezőgazdaságon kívüli gazdasági ágazatok helyzete

Jelentős változások történtek az ipari és szolgáltató ágazatban is. A nagy munkaadó cégek megszűntek, vagy feldarabolódtak. A korábban 100-200 főt foglalkoztató építőipari korszövetkezet átalakult betéti társasággá, kb. 10 taggal. A helyi ÁFÉSZ-t átvette a makói Maros-menti ÁFÉSZ, ezzel egyidejűleg az addig itt végzett adminisztratív tevékenysége a településen megszűnt. A környező települések ipari munkahelyei – a mezőhegyesi cukorgyár, a nagylaki kendergyár, makói üzemek – szintén csökkentek, ezzel jelentősen visszaesett az ingázók száma is. Csanádpalotán az idegenforgalom nem jellemző.

A községben 53 kiskereskedelmi üzlet működik, az alábbi táblázatban látható tevékenységi körökkel:

Kiskereskedelmi üzletek száma	53
- élelmiszer jellegű üzlet és áruház	13
- iparcikk jellegű üzlet és áruház	8
- ruházati szaküzlet	2
- vasáru-, festék- és üvegszaküzlet	3
- könyv-, újság- és papíráru-szaküzlet	3
- egyéb	12
Vendéglátóhelyek száma (magán is)	12
- éttermek, cukrászdák száma	4
- egyéb, nyílt árusítású vendéglátóhelyek	8

A település mezőgazdasági jellegű, jelentősebb ipara nincs, azzal a korábbi évtizedekben sem rendelkezett. A városban működik a szegedi Tömegcikk-készítő Részvénytársaságnak egy fémipari részlege.

A mezőgazdasági őstermelők létszáma mintegy 700-800 fő, akik döntő többségükben jövedelem-kiegészítés céljából foglalkoznak növénytermesztéssel, illetve állattenyésztéssel.

A városban – a térség többi településéhez viszonyítottan – hosszú évek óta magas a sertés és szarvasmarhatartás. Bár kisebb mértékben, de vannak lótarással foglalkozó gazdálkodók is. Az állattenyésztés további bővítési lehetőségeket is rejt, lehetne foglalkozni birka-, kecske-, és nyúltenyésztéssel is, melyhez a feltételek adottak.

*Legjelentősebb termelőegységek, és foglalkoztatók :**Agrár-Ker Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft*

székhelye: 6913 Csanádpalota, Dózsa sor 16.

Alapítás éve és körülményei: 1995-ben a Csanádpalotai Szabadság Mezőgazdasági Termelészövetkezet vagyonából jogutódlással kisebb társaságok jöttek létre, többek között az Agrár-Ker Kft is.

Fő tevékenysége a gabonatermesztés, mezőgazdasági termékek nagykereskedelme, raktározás, tárolás, állattenyésztés.

Alapterülete: 1,4185 hektár

Foglalkoztatottak száma 44 fő, ebből 1-1 dolgozó jár be Pitvarosról, Kövegyről és Hódmezővásárhelyről.

A társaságnak Csanádpalotán másik két telephelye is van, ezek közül az egyik gabona- szárító üzem, mérlegház, a másik pedig a szarvasmarha telep.

Innen szállítják a tejet az Alföldi Tej KFT Székesfehérvári üzemébe.

Legfontosabb beszállító a Trouwn Nutrition Környe Kft, amelynek telephelye Környén található.

Zöld Határ Növénytermesztési, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft

székhelye: 6913 Csanádpalota, 3002. hrsz.

Alapítás éve és körülményei: 1995-ben szintén a csanádpalotai Szabadság Mezőgazdasági Termelészövetkezet vagyonából jogutódlással jött létre.

Fő tevékenysége a mezőgazdasági termékek nagykereskedelme, közúti teherszállítás, növénytermesztés.

Alapterülete: 1000 hektár

Foglalkoztatottak száma: 27 fő, ebből 1 fő Makóról, 2 fő Kövegyről és 1 fő Pitvarosról jár be dolgozni.

A társaságnak több telephelye nincs, állandó kapcsolatban nem áll más cégekkel.

HOMKER Homokkitermelő, Építő, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft

székhelye: 6913 Csanádpalota, Mezőhegyesi út

alapítás éve és körülményei : 1995-ben szintén a Csanádpalotai Szabadság Mezőgazdasági Termelészövetkezet vagyonából jogutódlással jött létre.

Fő tevékenysége homok, sóder kitermelés, értékesítés és szállítás

Alapterülete: 2 hektár

Foglalkoztatottak száma: 11 fő, nincs vidéki dolgozó.

A társaságnak kettő másik telephelye van, az egyik Nagylak Maros part, a másik Makó Maros part.

Beszállítói kapcsolatban nem áll más cégekkel, jelentősebb vásárlója a Csanádpalotai telephelyű Pirográn Kft tüzéptelepe.

Váll-Ker Vállalkozói és Kereskedelmi Kft

székhelye: 6900 Makó, Návay Lajos tér 8.

Alapítás éve: 1996-ban személyes kapcsolatok útján a gyár telephelyet létesített Csanádpalotán.

Fő tevékenysége kandallók és kandalló díszajtókat gyártása

Az üzem alapterülete: 190 m²

A foglalkoztatottak száma: 8 fő, amelyből 2 fő Pitvarosról jár be dolgozni.

KIM-M Kereskedelmi Bt

székhelye: 6913 Csanádpalota, Szent István u.1.

telephelye: Csanádpalota, Kelemen László tér 10.

Alapítás éve és körülményei: Családi vállalkozásként alakult 1995-ben.

Fő tevékenysége: élelmiszer kiskereskedelem

Az üzletek alapterülete: 142 m²

A foglalkoztatottak száma 3 fő, amelyből 2 fő Makóról jár be.

Jelentősebb beszállítója a szegedi telephelyű Alföld-Szeged KFT, és a Pick-Szeged ZRT.

Hunor-COOP ZRt

székhelye : Szentes, Petőfi u.5.

Telephelyei 6913 Csanádpalota, Kálmány L.u.2., Kossuth Lajos u.4.szám

Alapításának éve és körülményei: 2004-ben a Marosmenti ÁFÉSZ felszámolása után a Hunor-Coop ZRT Szentes megvásárolta az üzleteket.

Fő tevékenysége: élelmiszer kiskereskedelem

Az üzletek alapterülete 640 m²

Foglalkoztatottak száma: 9 fő, ebből 1 fő Nagylakról jár dolgozni.

Legjelentősebb beszállítói: Alföld Prokop Zrt - Kecskemét

Pick- Szeged Zrt.- Szeged

Pirográn Építőipari és Kereskedelmi Kft

Székhelye: 6913 Csanádpalota, 1165. hrsz.

Alapításának éve és körülményei: A közeli Maros folyó adottsága miatt alakult a KFT 2004-ben.

Fő tevékenysége: vasáru- építőanyag kereskedelem, a másik telephelyen Csanádpalota, Mezőhegyesi úton homokszárítás, osztályozás és értékesítés

A Kft alapterülete: 3,3 hektár

Foglalkoztatottak létszáma: 14 fő, amelyből 1 fő vidéki dolgozó.

A településen az OTP Bank NYRt bankfiókja üzemel, amelyben 3 fő dolgozik. A Szegedi székhelyű Fontana Credit Takarékszövetkezet 6 főt foglalkoztat.

Nagyobb méretű üzlet, szupermarket nincs.

Szolgáltató jellegű üzleteink a következők:

- Fodrászüzlet: 2
- Kozmetikus : 2
- Elektroműszerész: 1
- Villanyszerelő: 1
- Könyvelő iroda: 1

A szolgáltató üzletek elhelyezkedése a településen nem a központra orientálódik, hanem a lakosság igényeihez mérten szórtan találhatóak.

A könyvelő irodában 3 fő dolgozik, akik a város vállalkozóinak a könyvelését végzik.

A kettő kozmetikus a legmodernebb felszerelésekkel várja többek között a manikűrözni, pedikűrözni és szépítkezni vágyó vendégeket.

A három fodrászüzlet a település három részére oszlik meg, ami lehetővé teszi az idősebbek részére is a könnyebb elérhetőséget.

Az elektroműszerész főleg televízió és rádió javításával foglalkozik, amire nagy szükség van a településen.

A villanszerelő műhelyben a villanyok javításán kívül még elektromos háztartási gépek javításával, motorok tekerceslésével is foglalkoznak.

Idegenforgalom, turizmus

Látnivalók, érdekességek

A község központjában van a parkosított *Kelemen László tér*, mely a század végi, emeletes *községházával*, a szemközti *templommal* és a *plébániával* már-már kisvárosi hangulatot teremt. A tér közepén *II. világháborús emlékmű* és az *1956-os hősi halottak emléktáblája* látható. A községháza felőli sarkon álló *kőszobor Antal Károly alkotása (1969)*.

Az 1966-ban lezárt Ó-temető Kossuth utca felőli részén 1975-ben épült orvosi rendelő előkertjét *Végyváry Gyula térplasztikája* díszíti (1974).

A *római katolikus templom* 1768-ban épült, barokk stílusban. Főoltárának képe *Nepomuki Szent Jánost* ábrázolja, amint beteget gyógyít (*Szikora Gy. 1850*). Az eredeti *oltárszobor* a bejárat előtt, baldachin alatt látható. Ennek a templomnak *segédlelkésze (1885 – 86)*, majd *plébánosa* volt (1894-1910) *Kálmány Lajos (1852-1919)*, a magyarországi népköltészeti, a népi hitvilág emlékeinek neves kutatója. Az arcképét ábrázoló *emléktábla* (*Világhy Árpád szobrászművész alkotása, 1999*) a parókiának a templom felüli oldalán található.

A templom oldalán, a Szent István utca 42. szám alatt találjuk a *Tájházat*. Létrehozása *Asztalos P. Kálmán (1905-1989)* parasztköltő, autodidakta néprajzkutató érdeme, aki összegyűjtötte a faluban használatos XIX-XX. századi tárgyakat. A konyhában használatos eszközök (korsók, tálak, butellák, üvegek) mellett a századforduló divatjának megfelelően berendezett szobabelső látható a gyűjteményben: festett bútorokkal (sarokpaddal, asztallal, ágygal, sublóttal) és szentképekkel. Ritkaságnak számít a *mosógép* fából készült elődje. Az udvaron és a kocsisínpén mezőgazdasági szerszámok, vontatóeszközök, a raktárban a kenderfeldolgozás eszközei kaptak helyet.

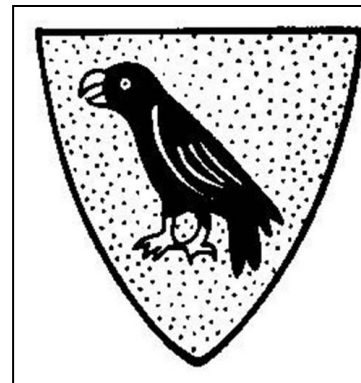
A már lezárt régi temetőben nyugszik Kelemen László (1760 – 1814), az első magyar színiigazgató, aki élete vége felé – keserűen, kiábrándultan – visszavonult a színpadtól és Csanádpalotán telepedett le. Csak két évig kántortanítóskodott a faluban, mert a magyar nyelv népszerűsítésével ellenlábásokat szerzett magának a helyi németiség körében. Halála körülményei is ellehetetlenült helyzetére utalnak: az ispán parancsára megvadított lovak – kocsistól az árokba borították. Sírja körül *kegyeleti park* van - kialakította a Kelemen László Emlékéért Kulturális Alapítvány – a Szentháromság tiszteletére, 1863-ban épült *temetőkápolnával* és *hősi pantheonnal*, 1848, 1914 és 1944 halottainak emlékhelyével.

Kelemen László *márvány mellszobra* (Palotai Gyula, 1973) a művelődési ház (Szent István utca 40.) előtt áll.

A több helyütt megmaradt *jellegzetes, régi házakat* – Szent István utca 30., 42., Béke utca 16. és Diófa utca 13. szám alatt - érdemes fölkeresni.

Csanádi vár köve - Csanád nevű települések találkozási helyszíne. A ma Romániához tartozó települések közül a Maros megyei Erdőcsinád (Pădureni), a Fehér megyei Szászcsanád (Cenade) és a Temes megyei Nagycsanád (Cenad) képviselői vettek részt a rendezvényen, amelyen Blazovich László, a Csongrád Megyei Levéltár igazgatója ismertette a Csanád nemzetség történetét, elhangzottak ismertetőik a településnevek kialakulásáról, a Szeged-Csanádi Egyházmegye történetéről. Kulturális műsorra, emléktábla-avatásra is sor került, és kiegészítették a Csanádok Chartáját. Az anyaország határon túli magyarokkal való kapcsolatáról Szabó Vilmos, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára tartott előadást, a DKMT Eurorégió idén elfogadott fejlesztési stratégiájáról pedig Bodó Barna temesvári egyetemi tanár. Kaba Gábor zombolyai polgármester elmondta, hogy a találkozón részt vesz a Temes megyei Banat-Ripensis Kistérség tíz önkormányzata – Zombolya, Nagykömlös, Csatád (Lenauheim), Kisósz (Gottlob), Nagyjécsa, Gyertyámos, Kőcse (Checea), Csene, Újvár és Szakálháza –, valamint a magyarországi Csanád Mikrorégió települései: Csanádpalota, Magyarcsanád, Nagylak, Királyhegyes, Kövegy, Apátfalva.

Értékes ipari műemlék volt a *Zelmann-család száz éves hengermalma* a falu szélén, amely 1996-ban leégett.

Csanádpalota város kiemelkedő turisztikai rendezvényei:

A település egyik legkiemelkedőbb programja a *falulakodalom* már több mint 10 éve színesíti a város rendezvény naptárát. A tréfás, egy napra szóló esküvőre sorsolással választják ki a boldog párt. A falulakodalmas menete majdnem mindenben követi a hagyományos palotai lakodalmak menetét, itt-ott tréfás elemeket beleszöve. Az esküvőkön szokásos menyasszony kikérését a vőfély egy 1920-ból fennmaradt, akkor lejegyzett szöveg alapján teszi. A szertartás után az ifjú pár hintóval kocsikázik körbe Csanádpalotán, majd ezt követően hajnalig tartó multság kezdődik. A falulakodalmas hagyományörző jellege mellett turistacsalogató program is. Ma már külföldi (Romániából és Szerbiából) vendégek is látogatják a rendezvényt.

A téli időszakban megrendezendő *böllérnapon* nagy számmal jelennek meg az érdeklődők; a nagyközség minden lakosa hivatalos. A Művelődési Ház udvarán szervezett nyilvános sertésfeldolgozás már kora reggel kezdődik. Az amatőr és profi böllérek csapataikkal mutatják be, hogyan kell elkészíteni a legfinomabb falatokat. A ceremónia a *Palotai Karácsony* ünnepséghez kapcsolódik, amelyen rendszeresen megajándékozzák a rászorulókat is

A Csanádpalotai galamb, díszmadár- és kisállat kiállítás a környék színvonalas programja. A helyi kiállítók mellett külföldi tenyésztők is megjelennek. Az 1990-es évektől egzotikus madarak is kiállításra kerülnek. Az idők folyamán rangot jelentett a „Palotai” kiállításon való részvétel, a szomszédos nagyvárosok is – Békéscsaba, Szeged, Makó, Tótkomlós, Szentes – képviseltették magukat.

Csanádpalota a főterén 1773-ban épült barokk katolikus templom felszentelésének tiszteletére minden évben a május 16-hoz legközelebb eső vasárnap Búcsút tart.

A fent említett eseményeken kívül természetesen megjelennek olyan alkalmak is, amelyet mindenhol az országban ünnepelnek. A nemzeti ünnepek, iskolai- óvodai rendezvények, gyermeknapi, farsangi összejövetel színhelye a Kelemen László Művelődési Ház. Itt kap helyet a Kelemen László Emlékest és a színjátszó találkozó, valamint a tárogató és citeratalálkozó.

Vendéglátó egységek bemutatása:

Éttermek:

Fényes vendéglő – az 1890-es években épült, a város egyik legszebb épülete, 250 fős étteremmel, egybeépítve egy 50 fős cukrászdával és a tetőtérben 15 fő befogadására alkalmas panzióval.

67-es Vendéglő - 1997.-ben épült tanyasi jellegű csárda, 50 fős étteremmel.

Cukrászdák:

Fényes Cukrászda - 50 fős cukrászda
Sarokház söröző cukrászda része- 2008. őszén nyílt, régi parasztházból alakították ki.

Presszók, italboltok:

- 1./ „Sarokház söröző”
- 2./ „ Sport büfé”
- 3./ „ Tintaló presszó”
- 4./ „Rózsa söröző”
- 5./ „Vén Platán söröző”
- 6./ „ Koccintó”
- 7./ „ Bisztró”
- 8./ „Búbos söröző”

A presszók, italboltok kulturált, hangulatos környezetben várják a vendégeket. Presszók egy részében különböző szórakozási lehetőségek is rendelkezésre állnak, ilyenek például a biliárd, a sakkozás, a kártyajátékok és a játékgépek. Vacsorával egybekötött versenyeket is szoktak rendezni.

Falusi vendéglátás: 2 helyen működik, ahol a férőhelyek száma 26 fő.

Egyedi turisztikai ajánlatok

Lovas sport: Lovagolási lehetőség: Deli István magángazdaságában, előzetes bejelentkezés alapján Csanádpalota, Hadak útja 47. szám alatt.

Vadászat: Csanádpalota község közigazgatási területén két vadásztársaság: a pitvarosi székhelyű Petőfi Vadásztársaság, valamint a Maros Vadásztársaság Magyarcsanád működik.

Horgászat: Csanádpalotai víztározó, vízterülete 80 ha

Megközelíthetőség: Pitvaros- Csanádpalotai közúton haladva Csanádpalota irányába, Pitvarost elhagyva kb. 2-2.5 km után a "szelesdombnál" balra fordulva 500 métert kell haladni földes úton. A közútról nézve látható a víztározó gátjai.

Fogható halak: ponty, amur, csuka, süllő, harcsa, keszeg, kárász, busa, márna, törpeharcsa, kősüllő, naphal.

Infrastrukturális helyzet

Lakásállomány

Az 1990-es népszámlálás adatai szerint a településen 1645 épület található, melyek 98,3 %-a családi ház. Az épületek 16,4 %-a 1900 előtt épült, 37,5 %-a 1900 és 1944 között, és 46,1 %-a 1945 és 1989 között. (Ebből kiemelkedik a 70-es években épített épületek aránya, ami 17,9 %.) Ezek kedvező arányok, az épületállomány jóval fiatalabb, mint a környező településeken. 1990-től azonban összesen 18 építési engedélyt adtak ki Csanádpalotán, ami 1 %-ot sem jelent. A lakások több mint fele (52,8 %) kétszobás, a három- és többszobás lakások aránya (23,6 %) megegyezik az egyszobásokéval. A külterületi lakások száma 42.

A lakások száma jelenleg 1679 db, melyből közel 300 üresen áll.

Energiaellátás, energiagazdálkodás

A település villamos energia ellátása 100%-os, Csanádpalotára az első távvezeték 1936-ban érkezett. Az energiát a Makó – Csanádpalota - Cukorgyár között kiépített 20 kV-os távvezeték szolgáltatja. A külterület ellátására 11 transzformátor szolgál, melyek a Makó - Nagylak-Mezőhegyes 20 kV-os távvezetékéről kapják az ellátást. A belterület 15 transzformátorát az azt övező körvezeték táplálja (20 kV-os).

A belterülettől északra – Románia irányába – egy 400 kV-os nagyfeszültségű távvezeték halad. A közvilágítást energiatakarékos lámpatestek szolgáltatják. A nagyközség elektromos energia szolgáltatója a Démász Zrt. (6720 Szeged, Klauzál tér 9.), amely a lakosság 100%-nak biztosítja az áramot.

Energiagazdálkodás: Az intézmények fűtés-korszerűsítése, szigetelése, nyílászáró cseréje megvalósult. A bölcsődében és az óvodában a melegvíz-előállításához napkollektorokat használnak. Tapasztalatuk, hogy nyáron nagyon hasznos, az intézmény teljes melegvíz - igényét ellátja, azonban télen nem elég hatékony. Tervben van egy „fotovoltaikus erőmű” építése is, melyre egy budapesti vállalkozó tett javaslatot és nyújtott be pályázatot.

Gázellátás

A lakosság villamos energia- és gáz szükségletének növekedése Csanádpalota Városában is érzékelhető. A város területén a gázellátó hálózat 100%-ban kiépült. Az ingatlanok gáz közművel való ellátása az 1983-89 közötti időszakra tehető.

A közüzemi szolgáltató az GDF SUEZ Szeged. A gázátadó, - fogadó állomás Csanádpalota északi határában helyezkedik el, kapacitása: 1500 m³/h.

A gáz a Mezőhegyes-Csanádpalota 6 bar nyomású MOL gázvezetékéről érkezik a településre. Mind a bel-, mind a külterületi gázellátás az igényekhez mérten tovább fejleszthető, a jelenlegi kapacitás elégséges a közeljövő terveihez. Jelenleg Csanádpalotán a lakások 88%-ban megtalálható a gázközmű.

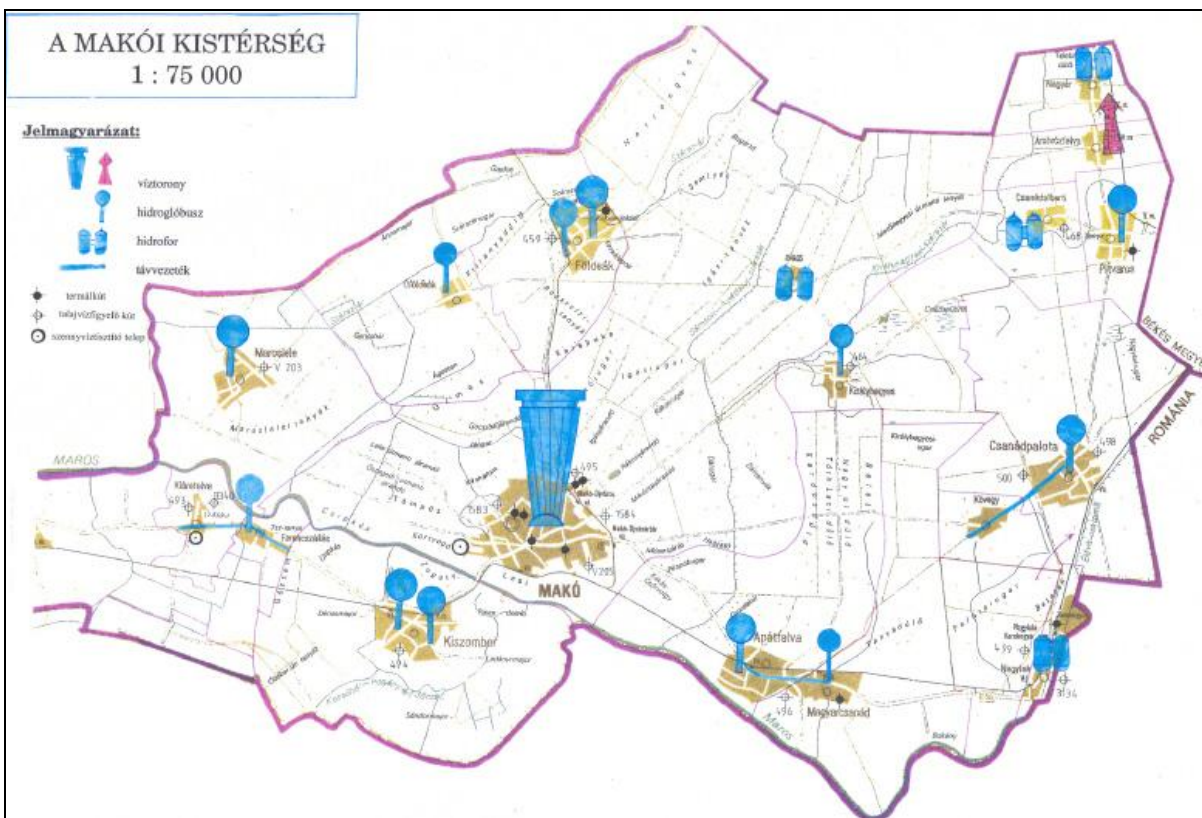
Ivóvíz-ellátás, vízgazdálkodás

Az egészséges ivóvíz biztosítása és az Európai Unió normák elérése érdekében létrejött a Dél-alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Konzorcium, mely magába foglalja a dél-alföldi térség több mint 200 települését. Célja, hogy a Dél-alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Programját koordinálja. Az elkészült koncepció alapján a Makói Kistérség mikro-térségeiben távvezetékek kiépítésével kerülne korszerűsítésre a vízellátás, a meglévő víztermelő kutak felhasználásával, a kitermelt víz tisztításával (arzén, bór, nitrogénvegyületek, stb.).

A Makói kistérség önkormányzatai az engedélyes tervek megismerése, elfogadása után 2009. december 12-én megalapították a Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, melynek Csanádpalota is a tagja.

Az Aquaprofit Zrt. 2010. szeptember 21-én megküldte elfogadásra a Részletes Megvalósíthatósági Tanulmányt, melyet a Társulási Tanács 2010. október 22-én egyhangúlag elfogadott. A pályázat 2011. június végén került beadásra.

A program megvalósulása esetén javul a települési ivóvíz szolgáltatás minősége és üzembiztonsága, csökken a másodlagos szennyeződések lehetősége, valamint a vízvesztés mértéke. Vonzóbbá válik a régió a minőségi infrastruktúrát igénylő (pl. élelmiszeripari) vállalkozások számára.

Csanádpalota és Kövegy települések közös vízellátó rendszerét a Makó Térségi Víziközmű Kft. (6900 Makó, Tinódi u. 8/A), üzemeltette 2013. december 31-ig, az ATKTVF 41684-5-12/2009. számú vízjogi üzemeltetése alapján.

Vizikönyvszám: I/1282.

Három helyi vízmű kút biztosítja a vízellátást, amely az ivóvízminőség javítása érdekében összekötésre került a szomszédos községben lévő vízmű kúttal, így a település lakossága Kövegyből távvezetéken kapja a vizet. A vízhálózat kiépítése az 1968-as évek eseménye. A lakosság vízellátása felszín alatti vízkészletből 100%-ban megoldott.

Az ivóvíz lakásokba való bekötöttségének aránya 82%. A nagyközség 205/2005. (X.25.) Kt. Határozatában kinyilvánította a Dél-alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Programjában való részvételi szándékát.

Április 10-én került sor településen az átmeneti ivóvízellátáshoz szükséges konténerizált víztisztító berendezés telepítésére. A berendezés a Vízmű I. számú telepén (Fürdő sor) került elhelyezésre.

A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal jóváhagyása alapján 2014. január 1-től immár hivatalosan is átveszi a víz- és csatornamű szolgáltatást Makón és a környező településeken az Alföldvíz Zrt. a Makó-Térségi Víziközmű Szolgáltató Kft-től. A békéscsabai központú regionális cég a változásról részletes levelet küldenek a fogyasztóknak.

A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal jóváhagyta az Alföldvíz Zrt. által benyújtott - Ambrózfalva, Apátfalva, Csanádalberti, Csanádapáca, *Csanádpalota*, Csengele, Csongrád, Csorvás, Deszk, Elek, Ferencszállás, Földeák, Királyhegyes, Kistelek, Kiszombor, Klárafalva, Kövegy, Kübekháza, Magyarcsanád, Makó, Maroslele, Nagyér, Nagylak, Óföldeák, Pitvaros, Röske, Sándorfalva, Tiszasziget, Újszentiván és Zsombó - településekre vonatkozó üzemeltetési szerződéseket.

A MEKH által kibocsátott jóváhagyó határozatok alapján az Alföldvíz Zrt. a helyi víziközmű-hálózatok üzemeltetését 2014. január elsejétől látja el a fent felsorolt településeken. A szolgáltatás átvételének előkészítése megkezdődött. Január első heteiben részletes tájékoztató levelet küldenek új felhasználók részére, melyben a legfontosabb ügyfélszolgálati kérdésekre adnak választ. Az első hónapokban emellett további tájékoztató leveleket küldünk a legfontosabb teendők ismertetésére.

A településen folytatja tevékenységét a Tisza-Marosszögi Vízgazdálkodási Társulat, amelynek székhelye Hódmezővásárhely.

Csatornahálózat, szennyvíztisztítás

A szennyvízcsatorna-hálózat és -tisztító megvalósítását az önkormányzat önállóan tervezi. A beruházás előkészítése érdekében a település pályázatot nyújtott be a Környezet és Energia Operatív Program támogatási rendszeréhez a KEOP-1.2.0/1F „Szennyvízelvezetés és -tisztítás kétfordulós pályázati konstrukcióban megvalósuló projektek támogatása” pályázati felhívás első fordulójára, amelynek keretében az önkormányzat nettó 84 977 000 Ft támogatást nyert el. Az önkormányzat az önerő jelentős részét lakossági hozzájárulásból fedezi, amelynek biztosítására a helyiek döntő többsége már az elmúlt évben megkötötte a lakás - előtakarékossági szerződéseket, a megtakarítások összegét az önkormányzatra engedményezte. A beruházás előkészítő munkálatai megkezdődtek. A megépítésre kerülő tisztító alkalmas lesz a szomszédos kistelepülésekben keletkező – tengelyen szállított – szennyvíz fogadására is.

Csapadékvíz-elvezetés

Csanádpalota csapadékvizének elvezetése nagy részben nyílt-földmedrű elvezetésű, amely mellett nyílt- burkolt csatornák is találhatóak. Kevés a zárt csatorna, többnyire a településközponti területeken. A lefolyással rendelkező árkok karbantartásra szorulnak, amely a belvívveszély miatt elsődleges feladat.

A térségben Csanádpalota az egyik település, ahol a talajvíz mélysége gyakran az 1 m-t sem éri el. Mélyebb fekvésű részeit rendszeresen előnti a belvív. Vízvezető rendszere nyílt árokhalózat, amely belterületen rossz, külterületen megfelelő állapotú.

Hírközlés, média

A távbeszélő hálózat Nagylak felől optikai kábellel érkezi. A hálózatba az 1990- es évek elején kapcsolódott be a település 62-es hívószámmal.

A mobiltelefonok elterjedésének eredményeként ma már háttérbe szorult a vezetékes telefon használata, ezt jól tükrözi, hogy a lakások csupán 29%-ban van jelen. A vezetékes hálózat nagy része légkábéles, de több utcában már alépítménybe fektetett földkábel-hálózat üzemel. A nagyközségben T-Mobil adótorony könnyíti a lakosok kommunikációját. Csanádpalota nyilvános távbeszélő állomásainak száma öt.

A településen ma havi rendszerességgel jelenik meg a Palotai Krónika. Először 1969. májusában az akkori Honismereti Kör szerkesztésében Falu Krónika néven lett kiadva háromhavonkénti gyakorisággal. 1994-től helyi közéleti lappá vált; 1999. szeptemberétől folyamatosan, ingyenesen jut el a településen lévő valamennyi háztartásba.

A kábeltelevíziós és az internet szolgáltatás iránti igény a helyiek életében növekvő tendenciájú. A T-Kábel szolgáltatása 700 ingatlant érint; a képviselő- testület üléseit utólag – adott csatornán keresztül – közvetíti.

Csanádpalotáról információk sokaságához a www.csanadpalota.hu webcímről juthatunk. A település általános bemutatása mellett (történet, fotók, intézmények, programok, fórum) a várost érintő aktuális rendezvényekről, problémákról, pályázati lehetőségekről, felhívásokról tájékozódhatnak.

Települési zöldfelület rendszer

Csanádpalota településszerkezetének egyik jellegzetessége a rendkívül széles, akár 15 m-t is elérő gondozott zöldsávok jelenléte. Bennük kettős, helyenként hármas fasorok találhatóak, jellemzően gyümölcsfákból. Ezen zöldfelületek elsődleges funkciója a lakossági rekreáció lehetőségének biztosítása.

A település központjában található Kelemen László tér dús növényállományának köszönhetően díszkertként funkcionál, északi részén játszótér került kialakításra.

A nagyközség további zöldfelületei méretük, alakjuk, elhelyezkedésük tekintetében speciális helyzetűek:

- ✚ a Diófa utcai park hosszan elnyúló, keskeny kialakítású, színvonalas játszótérrel rendelkezik.
- ✚ A Fürdő sori vízmű körül elsősorban védő funkciójú zöldterület található.
- ✚ A település legnagyobb összefüggő zöldterülete a horgásztó és környéke, valamint a lovaspálya hétvégeken a helyi, illetve vidékről ideérkező vendégek kedvelt pihenőhelye.
- ✚ A Kelemen László emlékpark 1999. óta helyi védelem alatt áll.

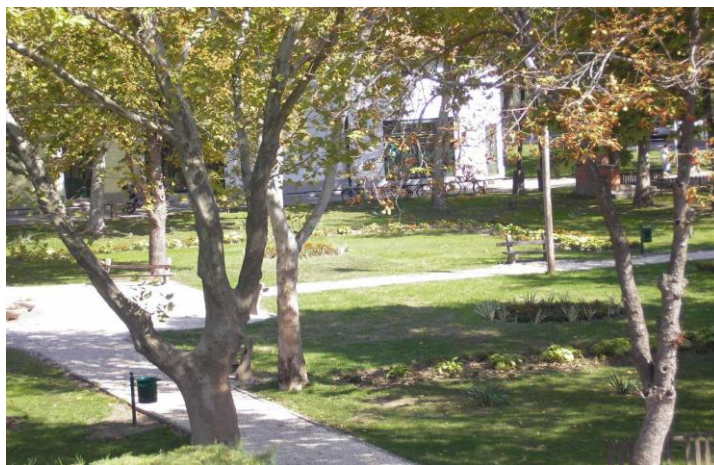
A közparkok mellett fontos szerkezeti elemek az intézmények és különleges területek nagyobb kiterjedésű zöldfelületei. Ezek főként az iskola, az óvoda, a volt nevelőotthon és a templom környezetében lelhetőek fel.

Csanádpalota belterületi zöldfelületi ellátottság a térséghez viszonyítva magas: 18,1%. Út menti fasorok – főként külterületen – nem jellemzőek. Területhasználatát tekintve meghatározó a szántó művelési ág, azonban a térségre nem jellemző mértékben magas (12,9%) a rét-legelő művelési ág elterjedése, melynek egyik oka a Királyhegyessel szomszédos területeken található – mezőgazdasági művelésre alkalmatlan – nagyobb szikes foltok léte.

Megnevezés	Helyrajzi szám	Területe (m ²)
Kelemen téri játszótér	477/4	2 244
Diófa utcai játszótér	421/1	1 592
Főtéri park	477/3	2 945
Kelemen László Emlékpark	1210	1 000

(Forrás: Csanádpalota várossá nyilvánítási kezdeményezés)

A település zöldfelületei jól gondozottak. A közterületek gondozását közmunkások végzik. A megyei rendezési tervben nagy területek lettek kijelölve erdősítésre, aminek megvalósítása a jó minőségű termőföldeken erősen kérdéses. Van egy használaton kívüli temető, amelyet közparkká szeretnének alakítani, és azt fásítják. Az utak fásítása és a zöldterületek fenntartása folyamatos tevékenység a településen.

Kelemen László park

Infrastrukturális kiépítettség

Megnevezés	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Lakásállomány (db)	1643	1642	1640	1640	1639	1639	1637
Közüzemű ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	46,2	46,2	46,2	46,2	46,2	46,2	46,2
Közüzemű ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	1356	1356	1355	1355	1356	1357	1358
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	1650	1659	1620	1622	1680	1770	1773
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	35,36	35,36	35,36	35,36	35,36	35,36	35,36
Összes gázfogyasztók száma (db)	1440	1441	1443	1448	1448	1449	1449
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	1170	1172	1175	1173	1176	1174	1175
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	18,06	18,06	19,91	21,48	22,22	22,22	22,22
Állami közutak hossza (km)	4,554	4,554	4,554	4,554	4,554	4,554	4,554

Infrastrukturális ellátottság

Megnevezés	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	119,3	119,75	101,39	101,27	99,46	102,71	94,86
Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³) szállított)	380	420	502	447	650	288	381

Hulladékgazdálkodás

Makói Kistérség Hulladékgazdálkodási Terv és a Környezetvédelmi Program alapján a hulladékképződés megelőzése, a lerakásra kerülő hulladék mennyiségének csökkentése, minél nagyobb arányú újrahasznosítása, a felhagyott lerakók rekultiválása, és hulladékgazdálkodási agglomeráció létrehozása a cél. Az elhagyott, felhalmozott hulladékok, volt lerakók és illegális lerakók felszámolása mellett a települési folyékony hulladék problémájának a megoldása a legfontosabb prioritásként jelenik meg.

Csanádpalota korábbi lerakóját 1978-ban nyitották és 2000-ben zárták be, a 22 éves üzemelés alatt a hulladékot egy sík felszínre rakták le dombépítéssel technológiával. A település tagja a DAREH társulásnak, így a lerakó rekultivációja a projekt II. ütemében szerepel. A projektjavaslat szerinti rekultivációs megoldás: együtemű rekultiváció teljes rétegrenddel - mesterséges szigetelő réteggel, kiegészítő műszaki megoldással (új, szigetelt depónia kialakításával). A lerakó jelen állapotában nem gyakorol jelentős hatást a környezetre, talajvízzel közvetlenül nem érintkezik, azonban természetvédelmi területtel határos. A lerakó korát, a lerakás befejezését, a lerakott hulladék mennyiségét és átlag vastagságát figyelembe véve nem kell jelentős mennyiségű biogáz keletkezésével számolni, azaz rekultivációja egy ütemben megvalósítható. A Környezetvédelmi Felügyelőség előírta az új, szigetelt depónia kialakítását, így csak kiegészítő műszaki megoldás mellett valósítható meg a lerakó helyben történő rekultivációja. A végleges záró szigetelő réteg 0–50 cm kiegyenlítő rétegből, bentonit szigetelőrétegből, szivárgó és szűrőrétegből (mesterséges), 100 cm fedőrétegből áll. A vegetáció telepítése, a tájba illesztés őshonos növényfajokkal, 10 m-es többszintű erdősávval történik majd.

A DAREH célja, és a pályázat kapcsán a társulás tagjainak vállalása, hogy a társulásban részt vevő önkormányzatok egy egységesen működő hulladékgazdálkodási rendszert vegyenek igénybe, kihasználva a társulás előnyeit, optimalizálva a felmerülő költségeket. Ennek érdekében készült el az egységes rendszer, melynek fenntartását és működtetését a tag önkormányzatok vállalták. A tagok vállalták a feladatok megvalósítása során egy hulladékégető mű létesítését, hulladékátrakó állomások, hulladékkezelő művek, hulladékválogató létesítmények,

hulladékgyűjtő udvarok és szigetek kialakítását valamint elhagyott hulladéklerakó telepek rekultiválását.

A DAREH a KEOP-7.1.1.1. kódszámú „Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése” című konstrukcióra 2010. szeptember 14-én nyújtotta be pályázatát. A pályázat pozitív elbírálásban részesült, a Támogatási Szerződés 2011. március 24-én került aláírásra. A projekt keretében megtörtént a működtetni kívánt rendszer megtervezése, a megvalósításra vonatkozó teljes körű felkészülés a technológia kiválasztásával, elkészült a részletes megvalósíthatósági tanulmány és költség - hasznonelemzés, elkészítésre kerültek a tervdokumentációk, a rendszerben keletkező hulladék hasznosítási lehetőségeinek vizsgálata.

A hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztésére irányuló második forduló pályázat benyújtásra, került, és pozitív elbírálásban részesült, így a megvalósításra vonatkozó Támogatási Szerződés aláírása megtörtént.

Battonya Város közigazgatási területén az önkormányzat a *települési szilárd hulladék* gyűjtésére, begyűjtésére, szállítására, előkezelésére irányuló közszolgáltatás ellátásáról a *Csongrád Megyei Településtisztasági Nonprofit Kft* (6728 Szeged Városgazda sor 1.) útján gondoskodik.

Évente egy alkalommal lomtalanítási begyűjtést szerveznek. A közszolgáltató a lomtalanítás időpontjáról minden alkalommal felhívást tesz közzé a helyi újságban, továbbá az ingatlanokhoz szórólapokat juttatott el, ezen tájékoztatva a lakosságot a lomtalanítás szabályairól.

Alkalmazott hulladékgyűjtő edényzetek: A gyűjtés eszközei vegyesek, 60, 110, 240, 1100 l-es hulladékgyűjtő edényzet (műanyag, fém vegyesen), ezek az önkormányzat és a lakosok tulajdonában vannak. Rendelkezésre áll a többlethulladék elszállítására szolgáló zsák.

A zöldhulladékokat a lakosság egy része otthon a telken elégeti, vagy komposztálja. A rendszeres elszállítás miatt az égetést az önkormányzat nem vagy csak városrészenként korlátozottan engedélyezi.

Folyékony települési hulladék. A város régóta tervezett beruházása a megvalósulás útjára lépett azzal, hogy mintegy 1,3 milliárd forintos támogatást nyert a település a szennyvízprogram megvalósítására. Ennek keretében megépül a mintegy 1350 ingatlant érintően a 32 km hosszú szennyvízvezeték, valamint a 400 m³/nap kapacitású szennyvíztisztító. Ennek érdekében megalakították a közműtársulatot, és a lakosság elő takarékoságát kezdett, illetve önrész befizetést vállalt. A tisztítómű kapacitása lehetővé teszi, hogy a két szomszédos kistelepülés (Nagylak és Kövegy) szennyvizét is befogadhasa. A szennyvíziszap-elhelyezése kapcsán az önkormányzat nyitott lenne a biogáz hasznosítására.

Jelenleg a szippantott szennyvizet a településről Mezőhegyesre szállítja a CSMTT. Néhol még jellemző a településen a szennyvíz elszikkasztása is. Van egy nagyobb szarvasmarha-telep is, mely megfelelően működik, a régebbi sertéstelep megszűnt.

Hulladékmennyiség csökkentésére tett intézkedések:

A települések nagy részénél a szelektív hulladékgyűjtés megoldott, a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást végző cég működteti a hulladékgyűjtő szigeteket, ahol üveg-, műanyag-, fém-, és papírhulladék kerül begyűjtésre. Egyelőre országosan szinten sem megoldott a szelektíven begyűjtött mennyiségek minden fajtájának felvásárlása. Az összes kistérségi településen felmerülő probléma a szigetek nem rendeltetésszerű használata, vagyis, hogy nem a megfelelő hulladék kerül az adott szelektív edénybe, illetve a szigetekre az edényeken kívül is hulladék kerül lerakásra.

KÖRNYEZETI ELEMEK ÁLLAPOTA

Levegő

A levegő minőségét a természeti tényezők mellett (talajviszonyok, uralkodó szélirány, csapadék, stb.) elsősorban a mezőgazdálkodás, a szolgáltatóipar, a közlekedés, valamint a lakossági tüzelés határozza meg. A mezőgazdaság főleg a gyér növény borítottsági időszakokban zajló kiporzással és az állattartó telepek szag- és bűzhatásával szennyezi a levegőt.

Csanádpalota Város területén levegőtisztaság-védelmi szempontból lényeges emisszió és imisszió források a legmeghatározóbbtól a legjelentéktelenebb hatásúig sorrendben:

- Lakossági fűtés
- Közlekedés
- Ipar
- Mezőgazdaság
- Allergén porok

Településre vonatkozó összesítés több légszennyező anyagra

Időszak: 2008 - 2012

Település: Csanádpalota

Szennyezőanyag: 6,581,13,1,3,996,973,981,980,590,98,999,2,7,8

Szennyezőanyag	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen (kg)
1 - Kén-oxidok (SO ₂ és SO ₃) mint SO ₂	35	42	7	8	7	99
2 - Szén-monoxid	2 035	1 854	1 191	961	2 205	8 246
3 - Nitrogén oxidok (NO és NO ₂) mint NO ₂	407	466	220	158	73	1 324
7 - Szilárd anyag	650	1 095	484	922	893	4 044
999 - SZÉN-DIOXID	222 845	255 944	129 508	112 346	40 710	761 353

Megjegyzés: A határértékkel nem szabályozott anyagok neve nagybetűvel jelenik meg.

(Forrás: OKIR-2013.)

Levegővédelmi előírások:

Levegőtisztaság-védelmi szempontból, a Város teljes bel- és külterületére a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet - a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről - által előírt immissziós határértékek vonatkoznak.

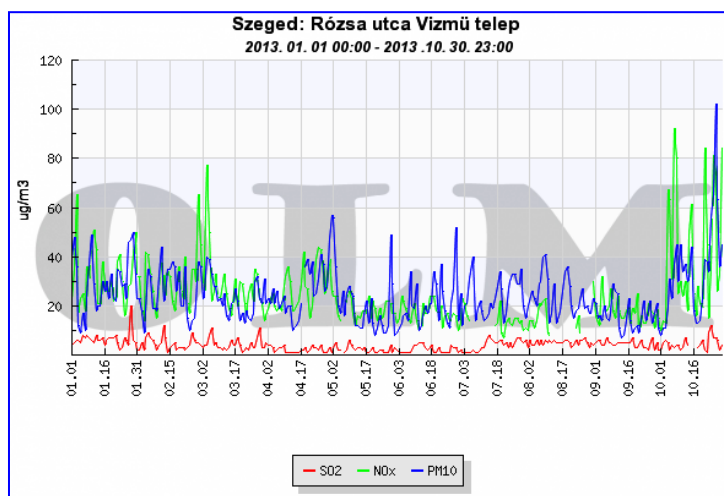
Levegővédelem:

A levegő védelmével kapcsolatos szabályok zömét a 306/2010. (XII. 23.) kormányrendelet - a levegő védelméről tartalmazza. A levegőterhelést okozó forrásokra, tevékenységekre, technológiákra, létesítményekre az elérhető legjobb technika alapján, jogszabályban, illetőleg a környezetvédelmi hatóság egyedi eljárásának keretében kibocsátási határértéket, levegővédelmi követelményeket kell megállapítani.

Csanádpalota és térsége az ország kevésbé szennyezett levegőjű részéhez tartozik. A kémiai légszennyező komponensek esetében a település levegője tisztának mondható. Az üledő por és szálló por tekintetében Csanádpalota, a por és a futóhomok miatt szennyezett minőségű település. A száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos adottságok felerősítik a klimatikus adottságok levegőminőségre gyakorolt kedvezőtlen hatását.

Az ipari eredetű kibocsátás az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat. A szilárd anyagnál, kén-dioxidnál jelentősebb, a nitrogén-oxid kibocsátásnál pedig mérsékelt csökkenés figyelhető meg. A mezőgazdasági tevékenységekből származó szilárd anyag, illetve tüzelőanyag elégetéséből származó légszennyező anyagok (szén-monoxid, nitrogén-oxid, stb.) kibocsátásában is csökkenés mutatkozik. A háztartási tevékenységeknél a környezetkímélő földgázfűtés általánossá válását követően kedvező változás ment végbe, mivel nagymértékben csökkent a fűtés során levegőbe került szilárdanyag-, korom- és kéndioxid-kibocsátás. A közlekedésből eredő ólom emisszióknál jelentős csökkenés következett be az üzemanyag ólomtartalmának csökkentésével. Továbbra sem elhanyagolható azonban a gázolajjal üzemelő buszok és tehergépjárművek korom- és elégtelen szénhidrogén-kibocsátása, amely leginkább a forgalmas településeken a levegőminőséget rontja.

Csanádpalotához legközelebb Szegeden, a Vízmű területén található, a Regionális Immisszió Vizsgáló hálózathoz tartozó un. RIV állomás működik, a város NO₂, NO_x, CO, SO₂ és PM10 értékeinek mérésére. A 2013. évben mért, légszennyező anyagok koncentrációját az alábbi grafikon tartalmazza.

A porszennyezés csökkentése, levegőminőség javítása a zöldfelületek növelésével, valamint a meglévő zöldfelületek kezelésével, fejlesztésével érhető el. A település nagy gondot fordítanak zöldfelületeik karbantartására, a fásítási, zöldfelület fejlesztési programra.

További lehetőség a levegőminőség javítására a környezetbarát közlekedés lakosság körében történő népszerűsítése. A kerékpáros közlekedés használatának ösztönzésére a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium évente több országos akciót hirdet („kerékpáros barát település”, „bringázz a munkába”, „bringázz az iskolába”), melybe a lakosság minél szélesebb körű bevonása az Önkormányzatok feladata. Szintén környezetbarát közlekedési forma a tömegközlekedés, valamint a kerékpáros közlekedés melynek infrastrukturális háttérének fejlesztésére a Társulás, illetve a Térségi Önkormányzatok sikeresen pályáztak uniós és hazai forrásokra.

A fűtési rendszerek által kibocsátott káros anyagok csökkentése érdekében szükséges a lakosság szemlélet formáló tájékoztatása, mely során az alternatív energiaellátó rendszerek használatának elterjesztése, a környezetbarát fűtési módok ismertetése a cél. A gázár emelkedése miatt egyre több lakos állt vissza a fatüzeléssel történő fűtésre, így a tervezettel szemben növekvő mennyiségben kerül az égetésből származó CO₂ és korom a levegőbe.

Az M43-as autópálya Makó és az országhatár közötti, 23,1 kilométeres szakasza a tervek szerint 2014. szeptemberére épül meg.

A Magyar Közút Állami Közútkezelő Fejlesztő Műszaki és Információs KHT., Az Országos Közutak 2012. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalmi, adatai alapján Csanádpalota a városon áthaladó 4434. sz. közlekedési úton naponta átlagosan 1358 gépjármű halad át.

A forgalom alapján számolt légszennyező anyag mennyiségeket az alábbi táblázatok tartalmazzák:

a 3,5 t megengedett össztömegnél nagyobb tehergépkocsik fajlagos emissziós tényezői (g/kg)						
Üzem mód km/h	CO	CH	NO ₂	SO ₂	Pm	CO ₂
5	29,5	6,51	9,55	0,224	0,321	1468,3
10	24,9	2,58	8,56	0,176	2,6	1152,1
20	18,1	1,8	7,01	0,136	2,03	895,9
30	14,2	1,21	6,37	0,12	1,79	793,6
40	12,2	0,878	6,12	0,111	1,65	729,2
50	10,1	0,702	6,11	0,108	1,59	704,1
60	8,94	0,594	6,43	0,108	0,58	704

A fenti gépjármű emissziós tényezők felhasználásával a városközpontban mozgó gépjárművek légszennyezőanyag kibocsátásai az alábbi táblázatban találhatóak:

Szennyező anyag	Emisszió (g/kg)
Szén-monoxid	16568
Szénhidrogének	1192
Nitrogén-oxid	8311
Kén-dioxid	151
Szén-dioxid	990254

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a közlekedés, a közúti forgalom által okozott levegőterhelés meghatározónak mondható a településen.

Gazdasági tevékenységből származó légszennyezés

Az üzemi és szolgáltató létesítmények légszennyező tevékenységeire és a légszennyező forrásokra 306/2010. (XII. 23.) kormányrendelet - a levegő védelméről - vonatkozik, az általuk kibocsátható légszennyező anyagok határértékeit a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet - a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről rendelet állapítja meg.

Ipari jellegű légszennyező forrás nem található a Város területén. Évenként és légszennyező anyagokként részletezett telephelyi kibocsátások mennyiségei az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (www.okir.kvvm.hu) tájékoztató oldalán megtekinthető.

Gazdasági tevékenységek közül meg kell említeni a mezőgazdaságból származó légszennyezettséget is.

- ✚ Csanádpalota Város közigazgatási területének 90 %-át mezőgazdasági művelésű területek teszik ki. A mezőgazdasági eredetű kibocsátással elsősorban a talajmunkálatok idején lehet számolni, amikor a kiporzás révén por kerülhet a levegőbe.

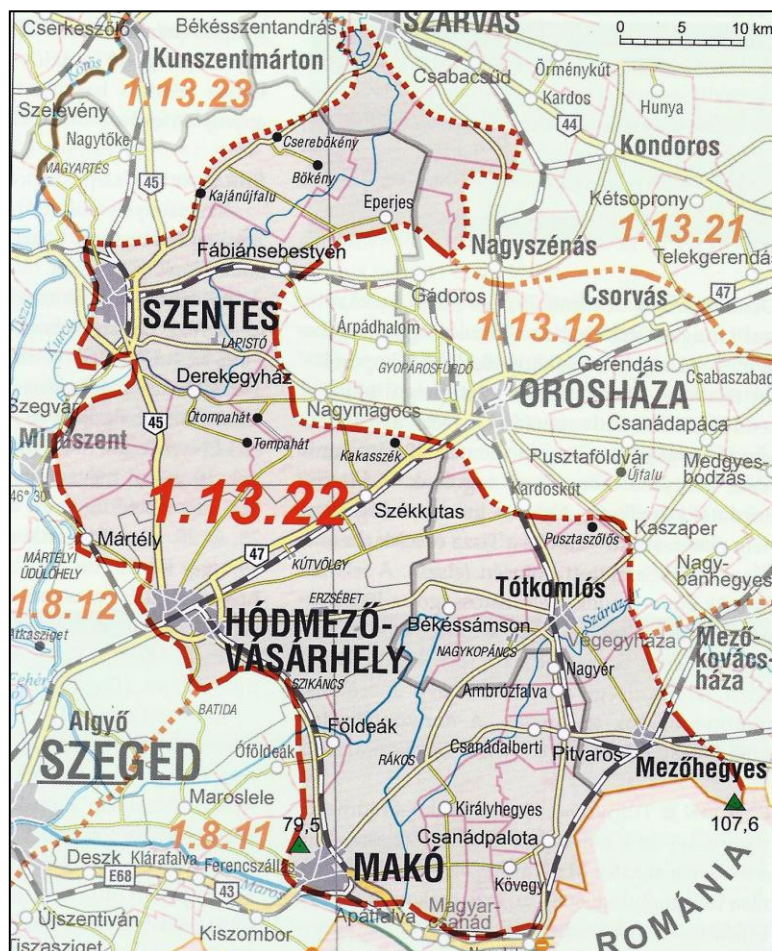
- ✚ Kora tavasszal, illetve ősszel a természetvédelmi szempontból értékes területeket súlyosan érintő hatás az égetés (tarlóégetés). Tapasztalataink szerint tavasszal a gyepterületek igen jelentős része (néhány esetben megközelíti a gyepterületek 60-70%-át is) lesz a lángok martaléka

- ✚ Állattartásból származó, zavaró bűzterhelés nincs a Város területén Csanádpalota belterületén csak önellátás szintjén van állattartás. Néhány sertés, baromfi található a településen. A Város külterületén található állattartó telepek bűzhatása nem befolyásolja a Város légszennyezettségét, annak távolsága a lakott területektől jelentős.

A hazai levegőtisztaság védelmi szabályozás a környezeti levegő bűzzel történő terhelését tiltja, de légszennyezési határértékeket nem állapít meg. Ezen szabályozásoknak megfelelően legfontosabb környezetvédelmi szempontú intézkedésnek tekinthetők a bűzszenyezés megakadályozása, csökkentése érdekében tett intézkedések.

Csanádpalota Város Önkormányzat több rendeletben is rendelkezik a gazdasági haszonállatok tartásáról, valamint az állatok elhelyezésére szolgáló épületek, trágyatárolók elhelyezésére vonatkozó védőtávolságokról, a kedvtelésből tartott egyéb állatok tartásáról.

Felszíni és felszín alatti vizek

A felszíni és felszín alatti vízkészletek védelmének általános keretét a vízgazdálkodási törvény adja meg, amely ezek minőségére, mennyiségére, a felszíni vizek medrére, partjára és a felszín alatti vizek víztartó képződményeire vonatkozik. A vízgazdálkodási törvény hatálya ezeken túl a vizekkel kapcsolatos létesítményekre, tevékenységekre, hasznosításokra, vízrajzi tevékenységekre, kutatásokra, vízkárok elleni védelemre és védekezésre terjed ki.

Csanádpalota a Maros, illetve a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik, jellemzően száraz, vízhiányos terület.

A Csongrádi sík kistáj a Marost kíséri a folyó tiszai torkolatáig, melynek legjelentősebb mellék folyója. A Marosnak csupán 49 km-es szakasza érint hazai területet, a vízgyűjtőjének is mindössze 6,2%-a (1.885km²)

található Magyarországon. A folyó magyarországi szakaszán a meder átlagosan 100 m széles és 6-8m mély. Vízájárása és vízhozama erősen ingadozó. Korábban jelentős vízi út volt, mára azonban vízszintje és vándorló zátonyai a hajózást lehetetlenné teszik. Az árvízvédelmi töltések a teljes magyarországi szakaszán kiépültek.

A Makói kistérség területén egykor létező érhálózatot belvízelvezető csatornahálózatként hasznosították. Északról torkollik a Marosba az Élővíz csatorna és a Sámson - Apátfalvi csatorna, délről pedig a Kiszombor-Ladányi főcsatorna, a Deszk-Fehértói csatorna és a Szöreg – Deszk - Kübekházi csatorna. A folyóvizek vízhozamai 40/160/1800m³/s között változnak (kisvíz/középvíz/nagyvíz). A Csongrádi-sík – kistérséget érintő – déli területén a Maroshoz folyik a Mezőhegyesi - Élővíz csatorna, szintén érinti a kistáját a Sámson - Apátfalvi főcsatorna, amely fogadja a Királyhegyesi főcsatorna vizét.

A Maros vízminőségét erősen befolyásolják a Román szakaszon bevezetett ipari és lakossági szennyvizek, de az Élővíz-csatorna és a Szárazér szennyezett vize is fokozza a vízminőségi problémákat. Vízminőségi jellemzői a magyarországi szakasz Makóig terjedő területén – a romló oxigénháztartási mutatók kivételével – változatlanok, bakteriológiai szempontból javulást mutatnak. A folyó magyarországi szakaszán jelentős szennyezések nem történnek.

A térség állóvizekben nem gazdag A Csongrádi-sík kistáján 27 ha - on elterülő nyolc

természetes tóval bír, közülük a Pitvarosi tó (16,5ha) a legnagyobb. Ezek mellett még van 14 mesterséges tó, melyek közelítőleg 400 ha felszínűek.

Csanádpalotai közigazgatási területén található a 80 ha területű víztározó amelyet halastóként hasznosítanak.

A felszíni vizek szennyezettségét a felszín alatti vizek közvetítésével talajból, talajvízből származó mezőgazdasági, kommunális, közlekedési és egyéb eredetű szennyezések is fokozzák. A problémának tehát területhasználati és műszaki infrastruktúrával kapcsolatos vonatkozásai is vannak.

A vízminőségi problémákon túl további gond az ár- és belvíz által veszélyeztetett településrészek időszakos elöntése.

A talajvíztükör mélysége a Csanádpalota környékén 1-3 m, mennyisége jelentéktelen. Az elsikkasztott szennyvíz hatására a települések jelentős részénél szennyvízdombok alakulnak ki. A talajvizek sótartalma meghaladja az 1.000mg/l koncentrációt, Makótól keletre és Szeged környékén nátrium-, máshol kalcium-magnézium- hidrogén karbonátos. Szerepe a talajok elszikesedésében jelentős. Keménysége Makó, Szeged és a Csongrádi-sík települései környékén >45nk°, szulfáttartalma Makó és Szeged térségében eléri a 600mg/l-t, keménysége máshol 25nk° alatti és szulfáttartalma is alacsonyabb.

Csanádpalota városban és térségében a talajvíz-járás és a vízminőség változásainak nyomon követése érdekében a Makó - Térségi Vízközmű Kft. talajvíz figyelő kúthálózat kiépítését javasolta.

Rétegvizek

A rétegvizek képezik a távlati vízhasznosítás alapját. A Maros hordalékkúp felszín alatti vízkészletei Magyarország délkeleti területének ivóvízbázisát képezik, ivóvíz ellátási célra kitermelhető vízkészletét 80 000 m³/nap mennyiségre becsülik. Mélyebb rétegvíz-kútjainak vízszintje a megelőző időszakhoz viszonyítva tovább süllyedt, a sekélyebb rétegvíz-kutakban emelkedett a vízszint, azonban 2010. évben további általános vízszint csökkenés volt megfigyelhető. A rétegvíz mennyisége Makótól keletre 1l/skm² alatti, nyugatra meghaladja azt, a Csongrádi-síkon jellemzően 1-1,5 l/skm² körüli.

Jelentős számú artézi kút működik a térségben, melyek átlagos mélysége 200 m alatt van. Jellemzően keletről nyugati irányban növekszik a vízáadó rétegek mélysége.

A város vízellátását 220- 250m mélységű rétegvizekből biztosítják, amelyek mennyiségi és – tisztítást követően – minőségi szempontból is megfelelnek a követelményeknek. A kistérség keleti és nyugati területein a rétegvizek metángáz, a középső területeken arzén tartalma magas.

Jelentősen befolyásolja a felszín alatti vizek minőségét az a tény, hogy az ingatlanokban keletkezett szennyvíz nagy mennyisége feltételezhetően elszivárog a talajba, ugyanis sokan nem veszik igénybe a települési folyékonyhulladék kötelező közszolgáltatást.

A Csanádpalotai szennyvíztisztító telep és csatorna hálózat beruházási munkálatai jelenleg zajlanak.

A térségben található, kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területeken található településeken az ivóvízkészlet védelme kiemelten fontos feladat, ennek megfelelően a szennyező források felszámolása is prioritást kell élvezzen.

Talaj

A mezőgazdasági arculatú kistáj természeti erőforrásai között kiemelt jelentőséggel bír a gazdasági potenciál alapját képző termőtalaj,

A Csongrádi-síkon a szikes talajok elterjedése 18%. Nagyobb szikes foltok – réti szolonyec, sztyeppesedő réti szolonyec –Csanádpalota északi határszélén található. Hasznosításuk jellemzően rét, legelő, csupán a magasabban fekvő foltokat hasznosítják szántóföldi művelésben. A térség síkság jellegéből fakadóan erózió nem jellemző, a Marost kísérő partok szedimentációs területek, a szántóföldeken pedig alacsony növényborítottság és száraz időjárási körülmények esetén jelentős mértékű defláció jellemző. Utóbbi az oka a levegőben jelen lévő magasabb pormennyiségnek.

A talajszennyezés legfőbb forrásai a szikkasztott szennyvizek és az illegális hulladéklerakók. Az illegális lerakók jelentős része felhagyott bányagödrökben jött létre.

Csanádpalota külterületének napsütötte területe, termékeny talaja révén alkalmas a gyümölcs és szőlőtermelésre.

Földrészlet statisztika művelési áganként

művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	összes alrészlet terület (m ²)	legkisebb alrészlet terület (m ²)	legnagyobb alrészlet terület (m ²)	átlagos alrészlet terület (m ²)
erdő	65	76	1546801	509	312300	20353
fásított ter.	1	1	9522	9522	9522	9522
gyep,legelő	326	425	10792685	301	2454367	25395
gyep (rét)	39	46	1775874	1338	486220	38606
gyümölcsös	30	31	28199	327	3541	910
kert	49	49	33509	169	1489	684
kivett	2405	2428	7765315	43	288753	3198

Földrészlet statisztika fekvésenként

fekvés	földrészletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	összes terület (m ²)	legkisebb földrészlet terület (m ²)	legnagyobb földrészlet terület (m ²)	átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	2006	10	35	3235239	43	37711	1613
külterület	2175	0	0	74430832	116	4814027	34221
zártkert	93	0	0	91254	169	3807	981
ÖSSZESEN	4274	10	35	77757325			

(Forrás: Csongrád Megyei Kormányhivatal Földhivatala, Makói Járási Hivatal Járási Földhivatala,

A tápanyag-gazdálkodásra vonatkozó adatok nem állnak rendelkezésre, mert a felhasznált műtrágyáról nem kötelező az adatszolgáltatás. A térségben tevékenykedő, forráshiánnyal küszködő gazdák azonban többnyire a szükséges mennyiségű tápanyag utánpótlást sem képesek biztosítani, így az ilyen jellegű szennyezések nem jellemzőek.

Zajvédelem

Csanádpalota közlekedési helyzetét döntő módon meghatározza, hogy a településen egy negyedrendű országos főútvonal halad keresztül. Ezen kívül a település gyűjtő és forgalmi útjai is jelentős forgalmat bonyolítanak. Számolni kell továbbá a vasút, és az állomás zajterhelő hatásával is.

A felmérés alapján általában elmondható, hogy a nagy forgalmú közutak forgalmi eredetű zajterhelésén túl eseti – elsősorban szórakozóhelyek közönsége által okozott – zavaró zajhatások jelentkeznek. Ipari eredetű zavaró zajterhelés a lakossági felmérés alapján nincs a településeken.

A település zajhelyzetét, az akusztikai komfortfokozatát döntő módon a közlekedés határozza meg. Ezen belül is a legnagyobb részarányt a közúti közlekedés képviseli.

Az üzemi vagy szolgáltató jellegű létesítmények zaja lokálisan hat, általában csak a közvetlen környezetben érzékelhető, vagy okoz problémát. Ezzel szemben a közlekedés az egész település szükséglete, így kisebb nagyobb mértékben minden közlekedési létesítmény környezetében kell zajterheléssel számolni.

Közlekedésből származó zajterhelés

A legnagyobb zajszintek tehát a közlekedési utak mentén adódnak. A legnagyobb zajterhelés a 4434. számú út esetében tapasztalható, de a reprezentatív forgalomszámlálási adatok alapján vizsgálva a település gyűjtő és forgalmi úthálózata mentén is jelentős zajterheléssel kell számolni. A várost elkerülő utak megépülésével az átmenő forgalom lecsökken, ezzel a város zajterhelésében jelentősen javulás következhet be.

Ipari és szórakoztató zaj

Az ipari létesítmények zajhatása helyi problémát okoz. Jelentős zajterhelés az adott területen intézkedést igényel, de a teljes település zajhelyzetét nem befolyásolja döntő mértékben. Időnként problémát okozhatnak a kulturális, szórakoztató létesítmények, rendezvények. A helyi sajátosságokat elemezve megállapítható, hogy Érd zajhelyzetét döntő módon a közúti közlekedés határozza meg, ezért vizsgálatunk során kiemelt figyelmet fordítottunk ezen problémának.

Mindezek ellenére, információink szerint a településen jelentős zajvédelmi problémáról, határértéket meghaladó zajkibocsátású üzemi létesítményről nincs tudomásunk.

A települések belterületén a közlekedésből és a fejlesztésekhez kapcsolódó építkezésekből származó zaj-, rezgés- és légszennyezési problémákat az Önkormányzat a vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok és a helyi rendeletek alapján korlátozzák.

Kérdőívek kiértékelése

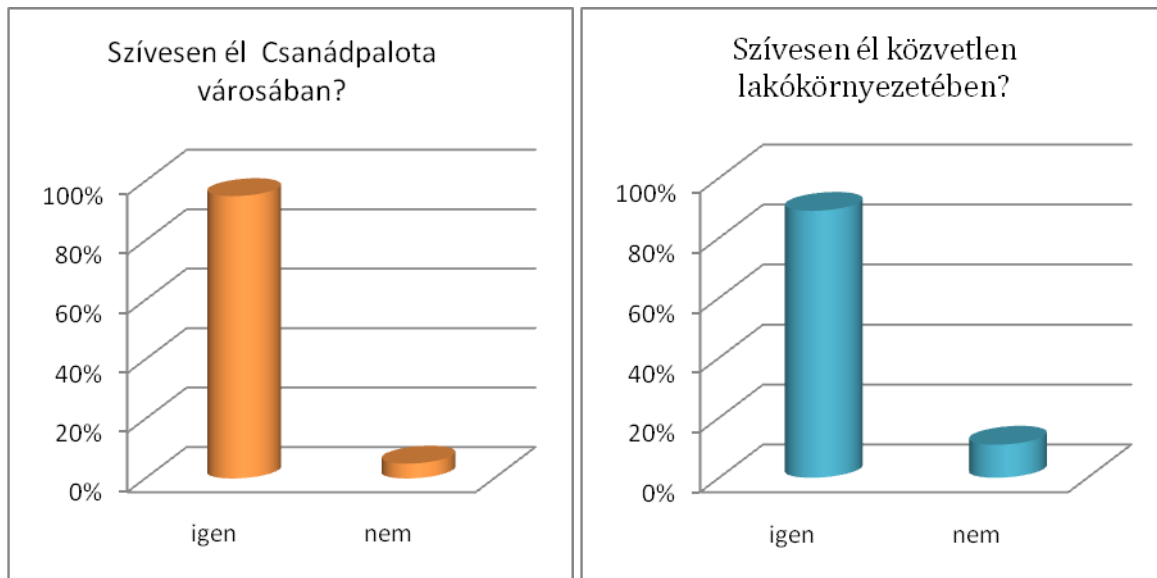
A LOCAL AGENDA 21 program a lakosság részvételén is alapszik. A Város környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi helyzetének felméréséhez és a helyzetértékelés elkészítéséhez kérdőíveket készítettünk, melyet a lakosság és a városban tanuló diákok számára küldtünk meg az Önkormányzat segítségével. A kérdőívek kiértékelésének eredményei rávilágítanak a lakosság által megfogalmazott megoldandó feladatok körére és a lakosság Csanádpalotáról való véleményére.

A lakossági kérdő íveknél a kitöltők száma 40 fő volt, az oktatási intézményekben kitöltött kérdőívek száma 44 db.

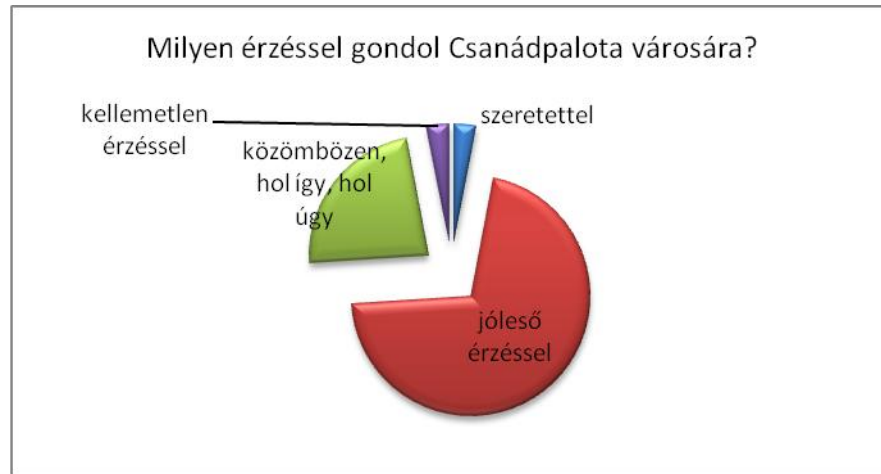
Lakossági kérdőívek kiértékelése

A lakossági kérdőívet kitöltők között 19 % volt a férfiak aránya és 81 % a nők aránya. Koreloszlás szerint a válaszadók 34%-a 30 év alatti, 38 %-a 31 és 40 év közötti, 22%-a 41 és 54 év közötti és 6 %-a 55 év feletti. A beérkezett kérdőíveket 41%-ban felsőfokú, 56 %-ban középfokú, és 3 % alapfokú képzettséggel rendelkező lakosok küldték be. A válaszadók többsége - 94 % - több mint egy évtizede a településen él.

A válaszadók 69%-a él szívesen Csanádpalota Városában, viszont 93 % -a elköltözne jelenlegi lakókörzetéből. A válaszadók mintegy 39 %-a gondolja úgy, hogy bármikor elköltözne a Városból. A tanulókra vonatkozóan a válaszadók 88 %-a mondta azt, hogy a fiatalok el fognak költözni a városból és mindössze 12 % -uk vélekedik úgy, hogy maradnak.

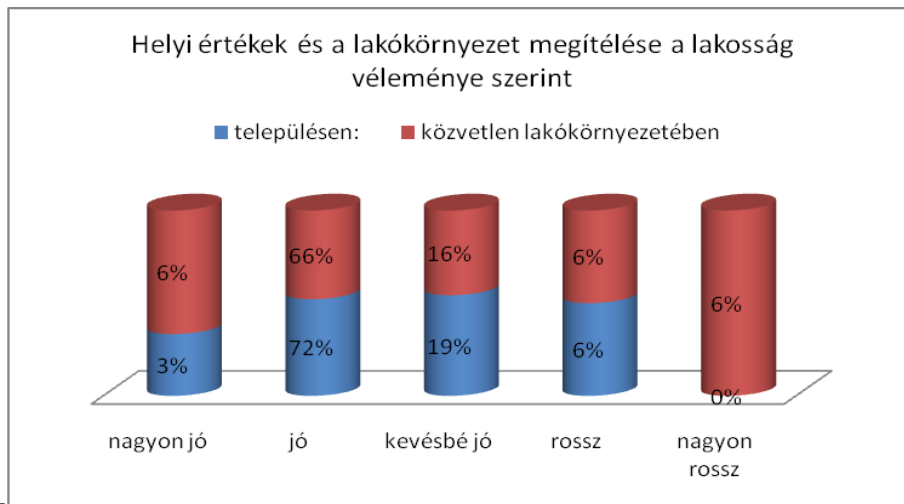

A megkérdezettek többsége 3%-a szeretettel, 71 % jóleső érzéssel, 23% közömbösen gondol Csanádpalotára, míg a megkérdezettek 21 %-a válaszolta azt, hogy kellemetlenül, rossz érzéssel illetve nehezteléssel van a város iránt.

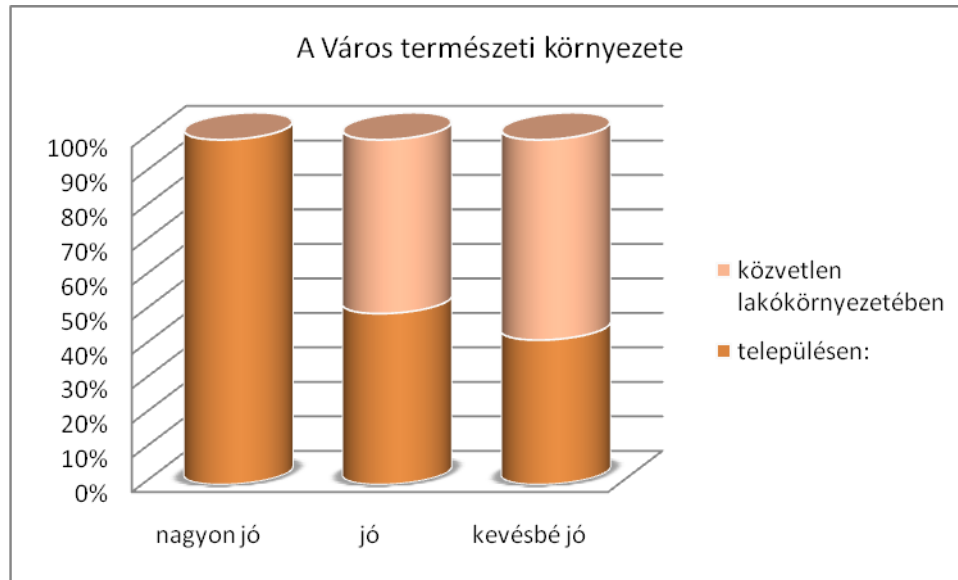

A kapott eredmény szerint a jelenlegi lakosok közül sokan szeretnek Csanádpalotán lakni, azonban nem mindenki gondol rá szeretettel, sőt néhányukban kellemetlen negatív érzéseket kelt a város, melynek oka a helyzetelemzés alapján a város periférikus elhelyezkedésében, a munkahelyek hiányában és a bizonytalan megélhetésben keresendő. Ezt tükrözi a Város hangulatáról feltett kérdésünk is, melyre a válaszok ugyan megoszlanak, de a legtöbben mégis az osztályozás folyamán közepesnek ítélték. A válaszok alapján Csanádpalota hangulatára a nyugodt, a hangulatos és a biztonságos a legjellemzőbb három tulajdonság, melyet a legtöbben választottak.

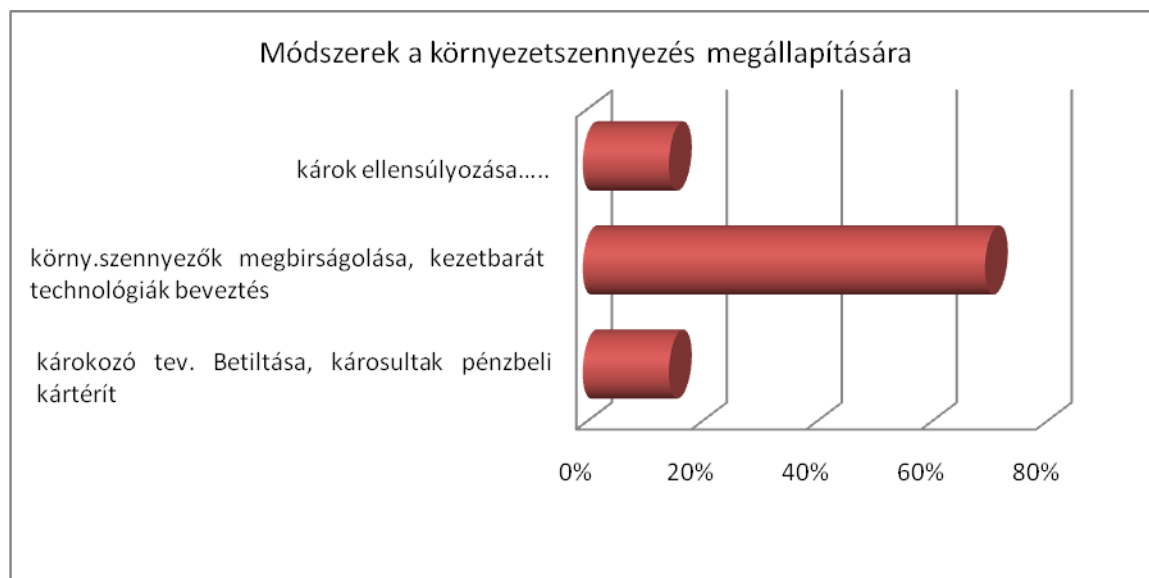
A városban található természeti értékek (épületek, utcák terek) állapotáról megoszlottak a vélemények, 72 %-ban jónak, 19%-ban kevésbé jónak tartják az itt élők. A közvetlen lakókörnyezet állapotát 66 %-ban mondták azt, hogy jó, 16 %-ban kevésbé jó, 3 - 6 % nagyon jó, 6% rossz és 6% nagyon rossz minősítés érkezett.

A Város környezeti állapotával kapcsolatos kérdésekben általánosságként elmondható, hogy a környezet (víz, levegő, talaj, a település tisztasága, zaj) állapotát jónak tartják az itt élők. Mindössze 7 – 8 % szerint rossz a természeti környezet állapota.

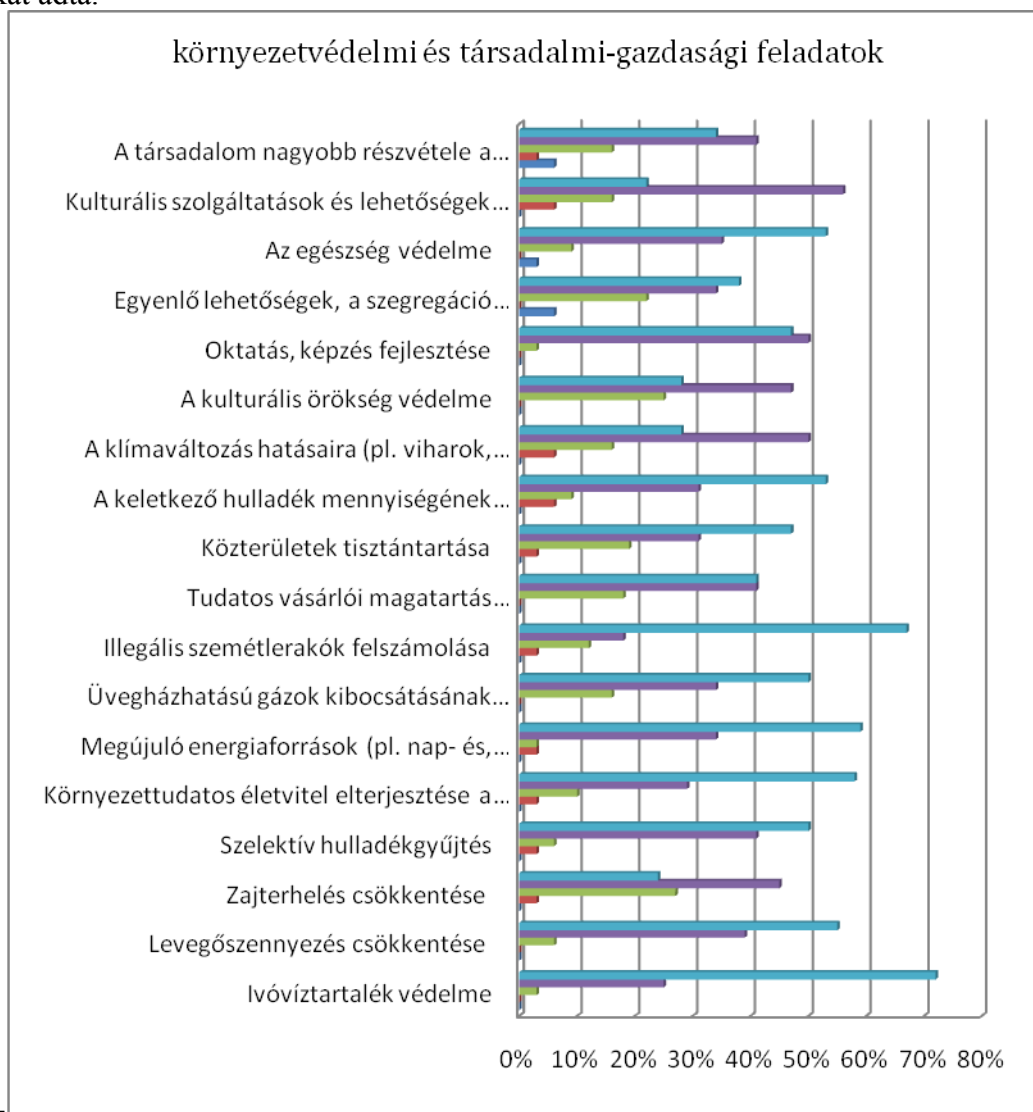

Arra a kérdésre, hogy mi lenne a legfontosabb és legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés megállítására a válaszadók többsége 70 %-a a környezetbarát technológiák bevezetését és a környezetszennyezők megbírságolását támogatja, 15 % véleménye a károk ellensúlyozása különböző fejlesztésekkel, beruházásokkal, és ugyancsak 15 %-a tartja a környezetszennyező tevékenység betiltását fontosnak.

A lakossági felmérés alapján a Város környezeti helyzete fejlesztésre szorul. Ennek eredményeképpen a megvalósítás című fejezet tartalmaz olyan megfogalmazott programokat, melyek figyelembe veszik a lakosság ilyen jellegű igényeit is.

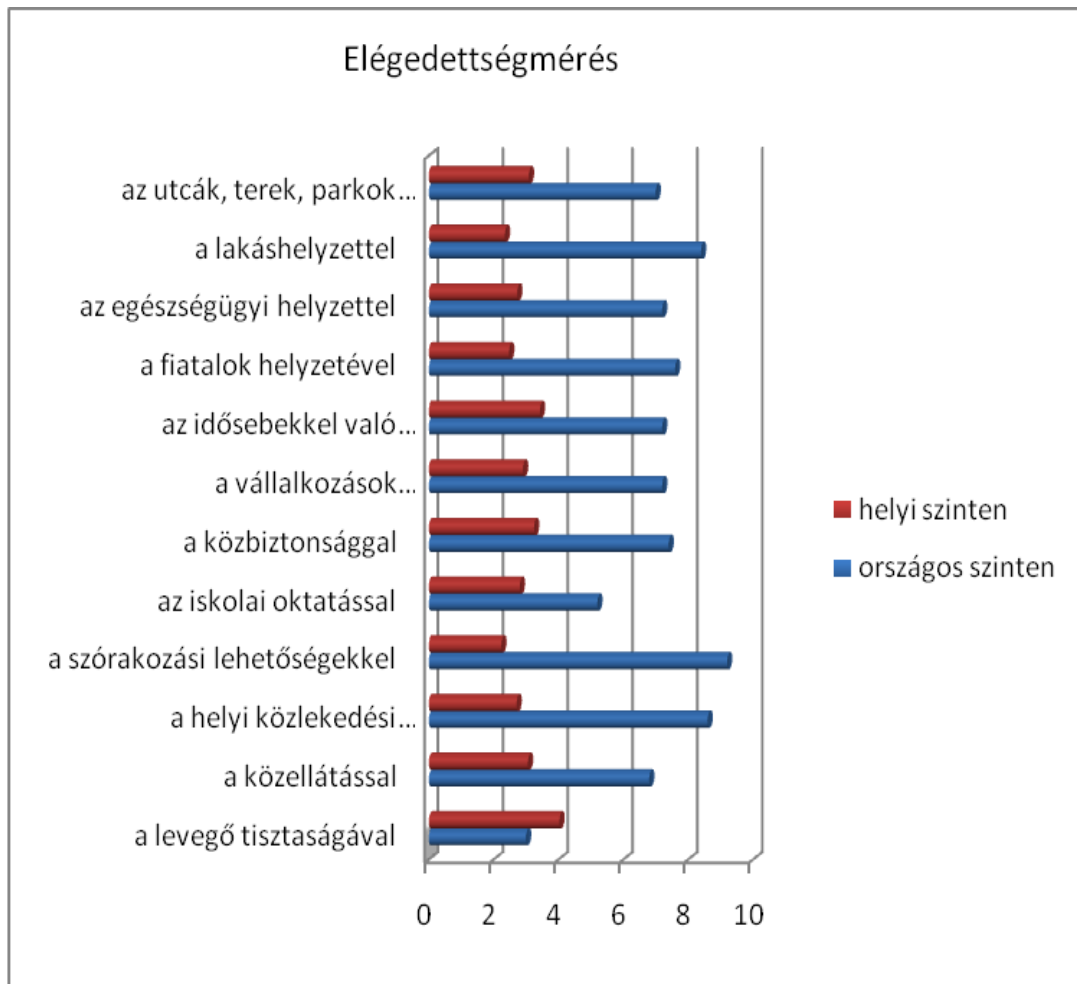
Megkértük a lakossági kérdőívet kitöltőket, hogy rangsorolják a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági feladatukat fontosságuk szerint. Az értékelés alapján a lakosság a alábbi ábra szerinti válaszokat adta.

A fenti ábráról leolvasható, hogy ivóvíz tartalék védelmét, az illegális hulladéklerakók felszámolását tartják legfontosabb gazdasági feladatnak a válaszadók. Fontos a levegőszennyezés és a hulladékok mennyiségének csökkentése, az egészségügy fejlesztése, a kulturális örökség védelme, szelektív hulladékgyűjtés, közterületek tisztán tartása, környezettudatos életvitel elterjedése.

Kevésbé fontosnak tartják, tehát nem zavaró hatású a lakosság számára az üvegházhatású gázok és zajterhelés csökkentése, tudatos vásárlási szokások megismertetése.

A következő kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy melyek azok a tényezők, melyek leginkább problémát jelentenek, valamint amivel a legkevésbé elégedetlenek a Városban.

A kérdés kiértékelését követően az elkészített diagramban jól látható, hogy helyi szinten sem a környezetvédelmi, sem a szórakozási lehetőségekkel sem a lakáshellyel nincsenek megelégedve a lakók, a válaszokat figyelembe véve inkább elégedetlenek és egyes esetekben inkább bizonytalanok. Az országos szintű méréssel összehasonlítva egy esetben, a levegő tisztaságát ítélik jobbnak az országosnál a megkérdezettek. A többi kérdésben egyértelműen az országos helyzetet ítélik jobbnak a településénél.

A fenti vélemények, a város helyzetének elemzése alapján elsősorban a település periférikus helyzetére, a munkahelyek és a fő közlekedési utak hiányára vezethető vissza.

A következő kérdésekre adott válaszokból kitűnik, hogy a válaszadók 65%-a tudja, hogy mennyi energiát (gáz, víz, áram) fogyasztottak el az egy háztartásban élők egy hónap alatt. 94 % takarékoskodni kíván a jövőben is az energiahordozókkal, míg 6 % nem.

A városra jellemző fűtési rendszer 46% vegyes tüzelés, 34- 20 % gáz illetve gáz központi – cirkó fűtéssel rendelkezik.

Megkérdeztük, hogy a településen üzemelő üzletek, boltok kielégítik-e az igényeket. A válaszadók 59 % -nak megfelelő az ellátás, viszont 41 % át jár másik településre bevásárolni.

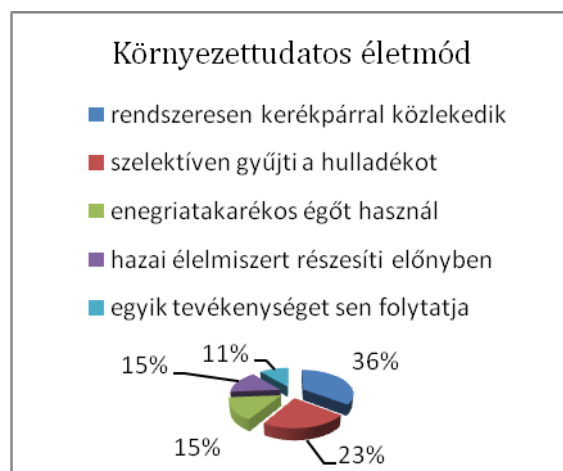
A megkérdezettek 95 % szeretné, hogy növekedjen a városban az olyan kereskedelmi egységek száma, ahol helybeliek vállalhatnának munkát, 5 % szerint elegendő üzlet van a városban.

Megkérdeztük a település lakosságát, ha tehetné hova költözne a legszívesebben ?

tanyára	7%
nagyközségbe	5%
város környékére	22%
kisvárosba	27%
nagyobb városba	12%
külföldre	12%
maradna ahol lakik	15%
egy kulturált kertvárosba	50%

Legtöbben egy kulturált kertvárosba, 12 %-a nagyobb városba költözne, 15 % maradna a Csanádpalotán, és 27% költözne kisebb városba. 12 % külföldre költözne ha volna lehetősége.

A környezettudatos életmóddal kapcsolatos kérdésre 15 – 15 % energia takarékos izzót használ és hazai élelmiszert vásárol. 36 % kerékpárral jár dolgozni, 23 % pedig szelektíven gyűjti a hulladékot.

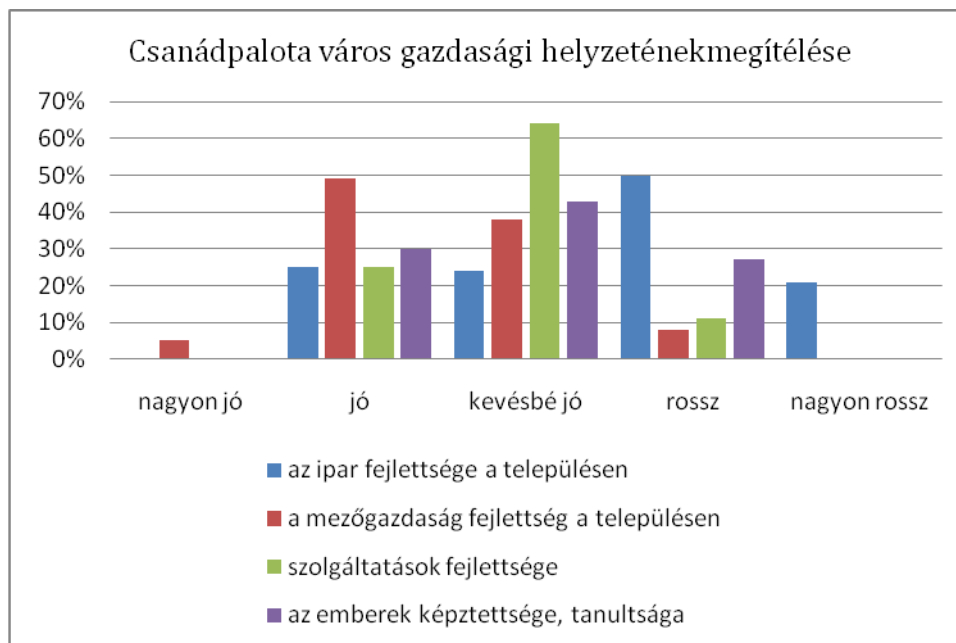
Megkérdeztük a lakosságot, hogy milyen lakóközösségi vagy önkormányzati kezdeményezésekben venne részt szívesen?

A legtöbben a szelektív hulladékgyűjtésben vennének részt, sokan elmennének takarítani a közterületeket, illetve fát és virágot ültetni. A környezetvédelmi rendezvények is szép számmal megmozdítanák a lakosságot.

A város gazdasági helyzetét a lakosság a következők szerint értékelte:

- Az ipar fejlettsége a Városban a válaszadók 50 %-a szerint rossz, 24 %-a szerint kevésbé jó és 21 %-a szerint nagyon rossz. Jó minősítést 25 % adott.
- A mezőgazdaság fejlettsége a válaszadók 8 %-a szerint rossz, 38 %-a szerint kevésbé jó, 49 % szerint jó, 5 % szerint nagyon jó, nagyon rossz minősítést nem adott senki.
- A szolgáltatások fejlettsége a válaszadók 64 %-a szerint kevésbé jó, 25 %-a szerint jó 11 % szerint rossz. Nagyon jó illetve nagyon rossz minősítés nem érkezett.
- Az Csanádpalotán élő emberek képzettségére és tanultságára a válaszadók 43 %-a azt mondja, hogy kevésbé jó, 27 % szerint rossz és 25 %-a vallja azt, hogy jó. Nagyon jó illetve nagyon rossz minősítés nem érkezett.

A városban élők szociális helyzetére kérdeztünk rá következő kérdéssorban.

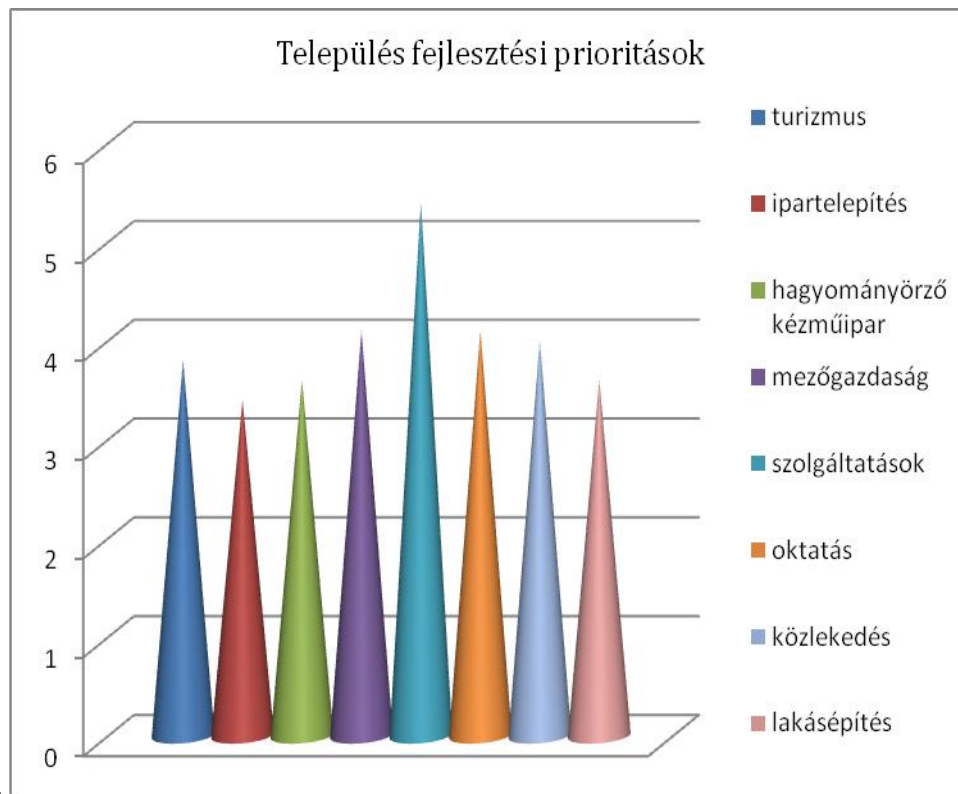
A megkérdezettek szerint 100 emberből 60-nek van szüksége segélyre, és véleményük szerint 30 fő kap is valamilyen segítyt.

A hatóságoknak a segély összegét inkább a szociális intézmények fejlesztésére kellene fordítani, mindössze 41 % szerint kell személyes segélyre.

A megkérdezettek magas aránya szerint a hatóságok feladatkörébe tartozik, hogy gondoskodjanak a bajba jutott rászorulókon, azonban nem úgy, hogy mások, jó helyzetben lévők adóit emelik, hanem más módon szükséges megoldani ezt a problémát, kis százalékban a válaszadók úgy vélik, hogy ez nem is hatósági feladat, hanem mindenkinek saját magáról kellene gondoskodnia, ha bajban van.

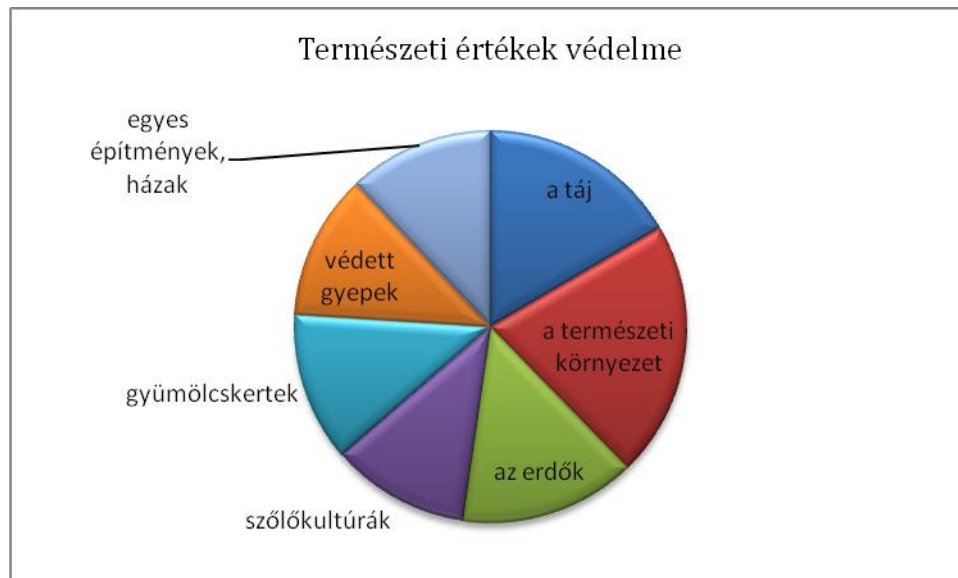
A megkérdezettek 87 % -nak kielégítő a lakás helyzete, 13 % részben kielégítő. A megkérdezettek 26 % ban számítanak arra, hogy munkanélküli lesz valaki a családjából.

Megérdeklődtük, hogy milyen terület fejlődését szeretné elérni a településen? (1 – leginkább szeretné, ... 9 – legkevésbé szeretné)

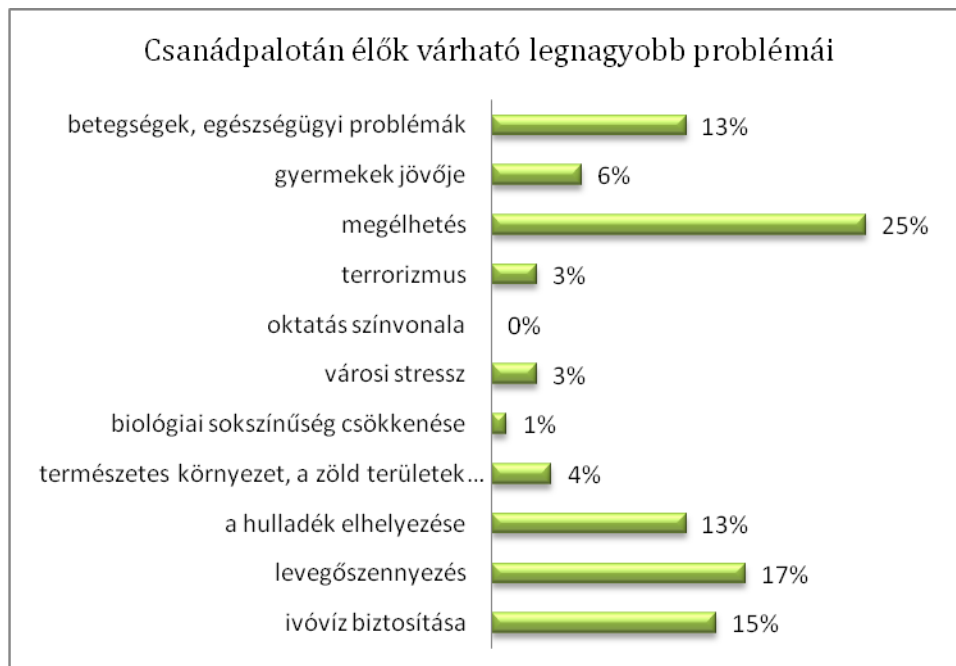
A válaszokból látható, hogy a legtöbben az ipar betelepítését valamint a turizmus és a hagyományörző kézműipar, fejlesztését szeretnék elérni. A megkérdezettek szerint a mezőgazdaság, a szolgáltatás szorul legkevésbé fejlesztésre a városban. A közlekedésről alkotott vélemények megoszlának, legtöbben a jó minőségű közutakat, és a kerékpárutakat hiányolják.

Kíváncsiak voltunk, hogy a városban élők milyen természeti érték a megőrzését, védelmét tartják leginkább fontosnak. (1-legfontosabb... 8 nem fontos)

A grafikonról leolvasható, hogy, a természeti környezet, az erdők és a táj megőrzése a legfontosabb a válaszadók számára.

Megkérdeztük a lakosságot, hogy véleménye szerint a belátható jövőben az alábbiak közül mely lesz lakóhelyének legnagyobb problémája? A válaszadók a megélhetést tekintik a legnagyobb problémának. Sokan a hulladék elhelyezést, levegőszennyezés, a egészségügyi problémákat, ivóvíz biztosítását tartják aggasztónak.

Kíváncsiak voltunk, hogy településük melyik három települési problémájának megoldását tartják a legsürgősebbnek a megkérdezettek.

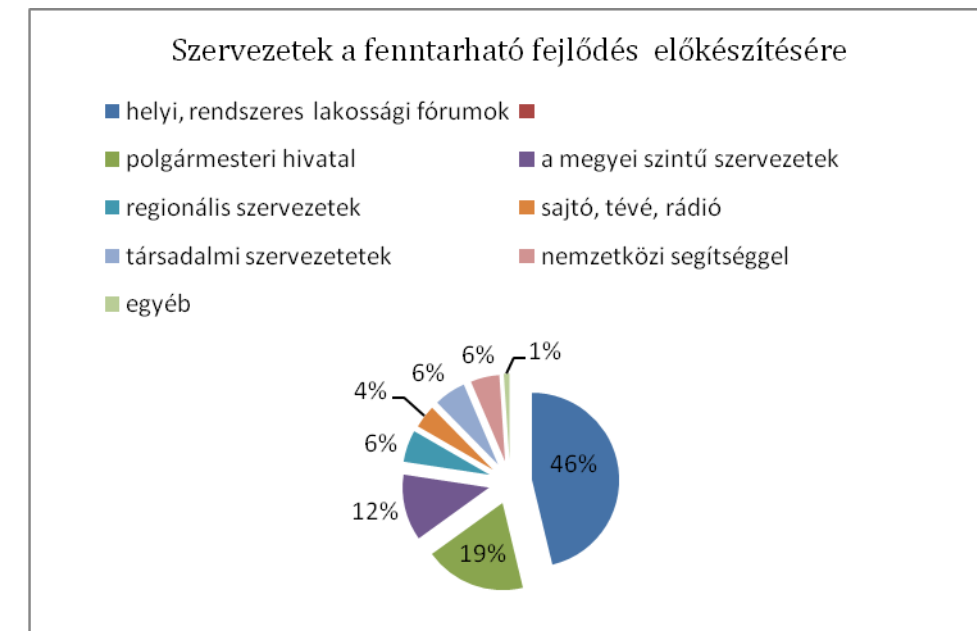
A biztonságos megélhetést és a munkanélküliség csökkentését a megkérdezettek 86 % választotta elsődleges feladatnak. A másodikként az egészségügyi helyzet javítása, az elvándorlás, a gyermekek biztos jövője mellett az egészséges ivóvíz biztosítása szerepel. Harmadikként a hulladék elhelyezés problémája, oktatás színvonala, a lakóterület tisztasága, a szennyvíz hálózat fejlesztése került megjelölésre.

Megérdeklődtük, hogy a fenntartható fejlődés mit is jelent Csanádpalota lakosainak számára. A fenntartható fejlődéssel, mint fogalommal a megkérdezettek 85 %-a találkozott már, de csak néhányan tudták megfogalmazni mit is jelent.

A válaszok szerint a fenntartható fejlődés:

- ✚ Olyan módon kell elérni a társadalom fejlődését, hogy ne változtassuk meg a környezet állapotát.
- ✚ Környezetvédelem fejlesztését, környezetkímélő technológiák alkalmazását, megújuló energiaforrások használatát
- ✚ Olyan fejlődés, amelyek a jövőre nézve előrehaladást jelent és hosszú távon tarthatók.
- ✚ Az erőforrások olyan formában való kihasználását jelenti, amelyek természeti károsodás nélküli fejlődéssel járnak.
- ✚ egy olyan fejlődési folyamat, amely a társadalmi és gazdasági előrelépés mellett fellép a környezet elhasználása ellen.

Milyen módon, milyen szervezetek, intézmények segítségével lehetne legjobban a települést fejleszteni (a „fenntartható fejlődést” előkészíteni)?

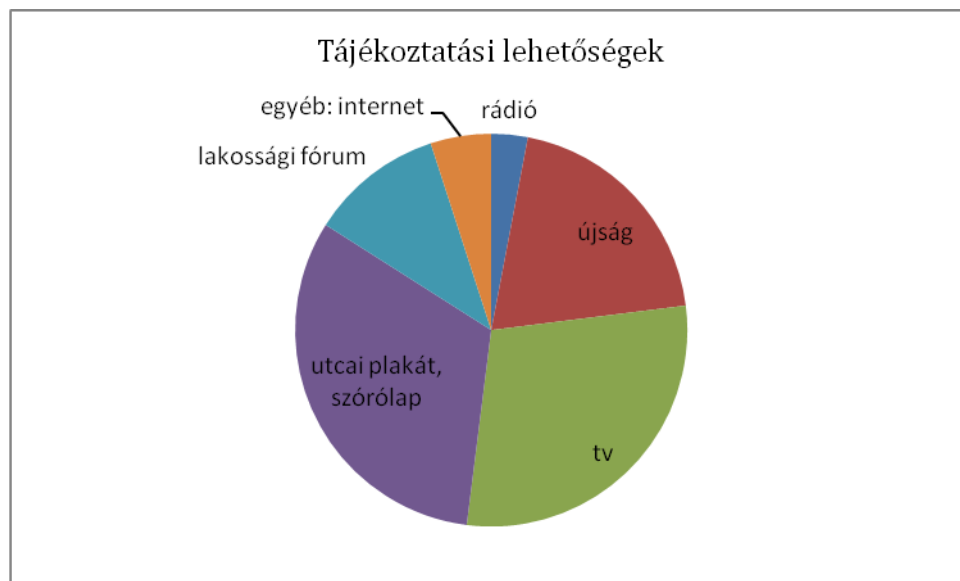

A fenti ábrából látható, hogy a települést fejleszteni a képviselő testület szakértő tevékenységével, a polgármesteri hivatal munkatársainak munkájával, rendszeres lakossági fórumok összehívásával lehet eredményesen.

A lakosság és a civil szervezetek önkéntes és fizetett munkával, tanácsadással és ismeretterjesztő munkával tudnak hozzájárulni a város fejlesztésében.

A válaszadók 96 %-a nem tagja civil szervezetnek és 54 % nem is szeretne az lenni. A megkérdezettek 78 %-a szeretné, ha több információ jutna el hozzájuk a fenntartható fejlődésről. Csak a városról kér információt 16 %, és 6 % egyáltalán nem kér információt.

A többség lakossági fórumokon és utcai plakátokon értesül az eseményekről.

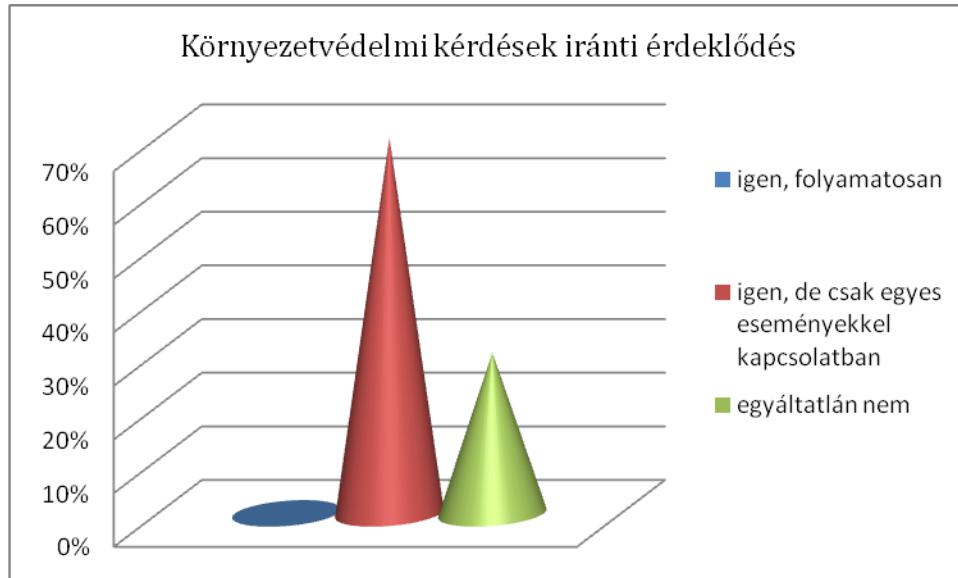
Oktatási-nevelési kérdőívek kiértékelése

A tanulók általi megítélés szerint a környezetszennyezés jelentősége hazánkban valamint Csanádpalota városában megközelítőleg azonos arányú, de különböző mértékű. A megkérdezettek döntő többsége – 60 - 80 % - szerint a környezetszennyezés az "elégé komoly probléma" kategóriába esik, mind helyi mind országos szinten. Nagyobb fokú eltérés a jelentéktelen probléma kategóriánál tapasztalható, mely szerint Csanádpalota városában a környezetszennyezés problémája kisebb mértékű mint hazánkban, ahol ezen minősítést mindösszesen a válaszadók 34 %-a jelölte meg. A hazánkban tapasztalható környezetszennyezést a megkérdezettek 12 %-a komoly problémának tartja, míg Csanádpalota város esetében ez 3 %

A válaszok összessége arra enged következtetni, hogy a megkérdezettek szerint a környezetszennyezés mind helyi, mind pedig országos szinten igenis jelentős probléma, de lokálisan, közvetlen környezetükben kisebb mértékben tapasztalható.

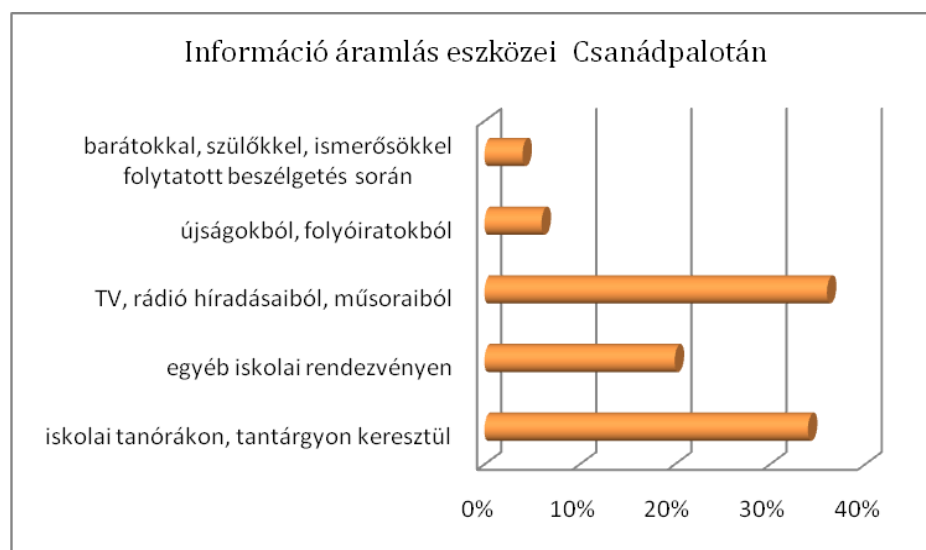
A környezetvédelmi kérdések iránt folyamatos érdeklődést senki nem jelölt meg, szemben a válaszadók azon 30 %-ával akik ezen téma iránt érdektelenek. A megkérdezettek jelentős része (70 %) csak egyes környezetvédelmi kérdések iránt fogékonyak, melyből arra következtethetünk, hogy csak a magasabb hírértékű globális vagy a közvetlen környezetüket érintő környezetvédelmi problémák, katasztrófák, fejlesztések keltik fel figyelmüket.

A tanulók által a legnagyobb számban megjelölt környezeti probléma – tengerszennyezés, ózonlyuk kialakulása, autópálya építés káros hatásai, Balaton élővilágának pusztulása, környezet szennyezés, hulladékok nem megfelelő kezelése.

Megfigyelhető, hogy a válaszadók elsősorban a katasztrófa jellegű környezeti problémákra figyeltek fel és csak igen kis mértékben fogékonyak vagy Csanádpalota helyi jellegű környezeti problémái iránt.

A válaszadók elsősorban a médián keresztül tesznek szert a környezetvédelemmel kapcsolatos információkra, ezen belül is kisebb részben a nyomtatott sajtóból. Ezt követi az iskola, mint intézmény, ahol mind a tanórákon, szakkörökön, valamint intézményen belüli rendezvényeken jutnak ilyen jellegű információkhoz. Tájékozottságuk utolsó forrása a szabadidejükben történő magánjellegű beszélgetéseik valamint az interneten történő hírszerzéseik.

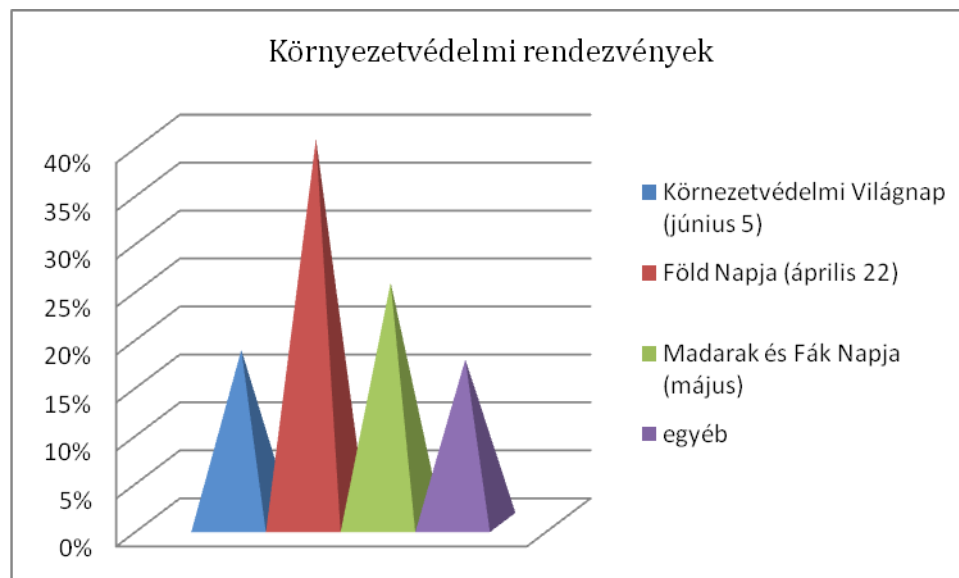

A megkérdezettek közül 77% nem, viszont 23 % ismer környezet- és/vagy természet-védelmi szervezet a városban. A környezet- és/vagy természetvédelmi tevékenységeket folytató szervezetek elsősorban szűkös költségvetéssel rendelkező non-profit szervezetek, melyek számára a mindennap szembetűnő reklám és hirdetések megléte nem megoldható. Ebből is adódhat ezen szervezetek kis mértékű ismertsége, valamint a eredményezhette a válaszadók ezen téma, tevékenység iránti érdektelensége is.

A válaszadók passzív hozzáállást tanúsítanak a környezetvédelmi rendezvényekkel kapcsolatban, hiszen 65 %-uk csak nagyon ritkán vesz részt ilyen programokon. Az aktív résztvevők aránya mindösszesen 35%.

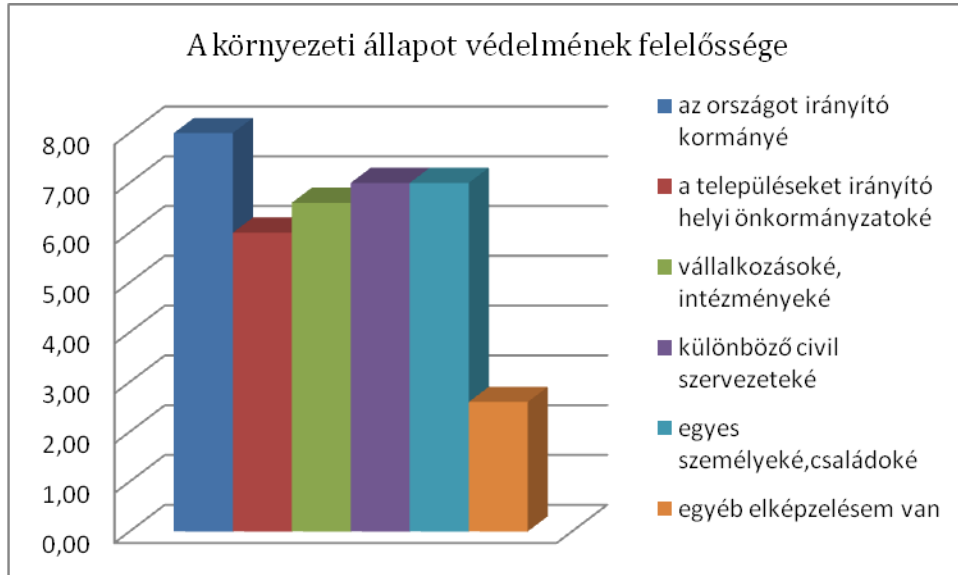
A tanulók közül a megkérdezettek közül mindenki tudott minimum egy, az iskolájában rendszeresen megrendezésre kerülő környezetvédelemmel kapcsolatos napot megnevezni.

A válaszadók több mint 40 %-a nevezte meg a Föld Napját. A Környezetvédelmi Világnapot valamint a Madarak és Fák Napja-t, a válaszadók 18% ill. 25%-a jelölte meg.

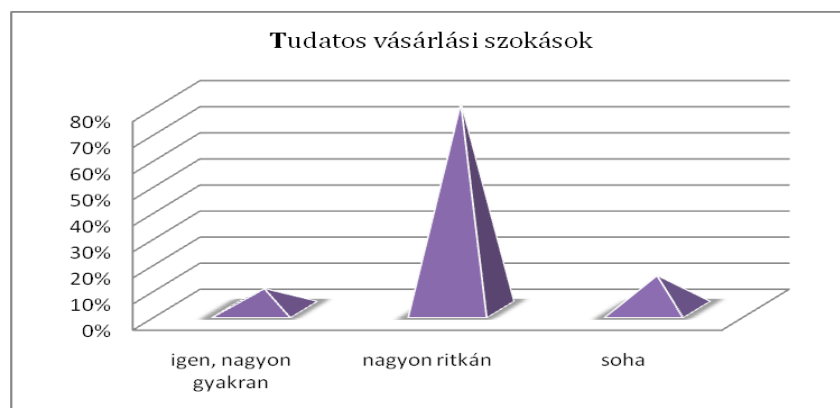
A környezetvédelmi ismeretek megszerzésével kapcsolatban a tanulók 66 %-a gondolja azt, hogy elegendő ismeretekkel rendelkezik ezen a téren. Az iskolai tananyagon keresztül 31%, a tanórán kívüli foglalkozások keretében 3 % hajlandó ismereteket szerezni.

Arra a kérdésre, hogy a települési környezet állapota és védelme kinek az elsőrendű felelőssége a diákok többsége Magyarország mindenkori kormányát a civil szervezeteket, a lakosságot nevezte meg felelősnek, ezt követően a az önkormányzatot.

A mindennapi viselkedésünk, szokásaink hozzájárulhatnak a környezeti problémák fokozódásához, de csökkentéséhez is. A diákok véleménye szerint otthon és az iskolában is alkalmazható „környezetvédő” megoldások, fontosságuk szerint a takarékos világítás, fűtésrendszer korszerűsítése, majd a hulladékok hasznosítása.

A tanulók 20 %-a jelentősnek tartja a fogyasztási (vásárlási) szokások környezetterhelő hatását és 8 %-uk gyakran használ, illetve vásárol olyan terméket, amely kevésbé terheli a környezetet. A megkérdezettek 67%-a azon véleményen van, hogy csak néha lehetnek a fogyasztási (vásárlási) szokásaiknak környezetterhelő hatásai, míg 15%-uk ezen szokásokat nem tartja környezetterhelő hatásúnak.

A tanulók 83 %-ánál nem beszélhetünk tudatos vásárlói szokásokról, a megvásárolt vagy használt termékek környezeti terhelését figyelmen kívül hagyják, vagy csak nagyon ritka esetben számolnak azzal.

A kérdőívet kitöltők 64%-a passzív hozzáállást tanúsít a helyi ügyekkel, kérdésekkel kapcsolatban. A megkérdezettek 18%-a teljes érdektelenséget tanúsít ezen ügyek iránt, míg mindösszesen csak 18 %-uk tartja magát megfelelően tájékozottnak, illetve érdekeltnek Csanádpalota város aktuális ügyeit illetően.

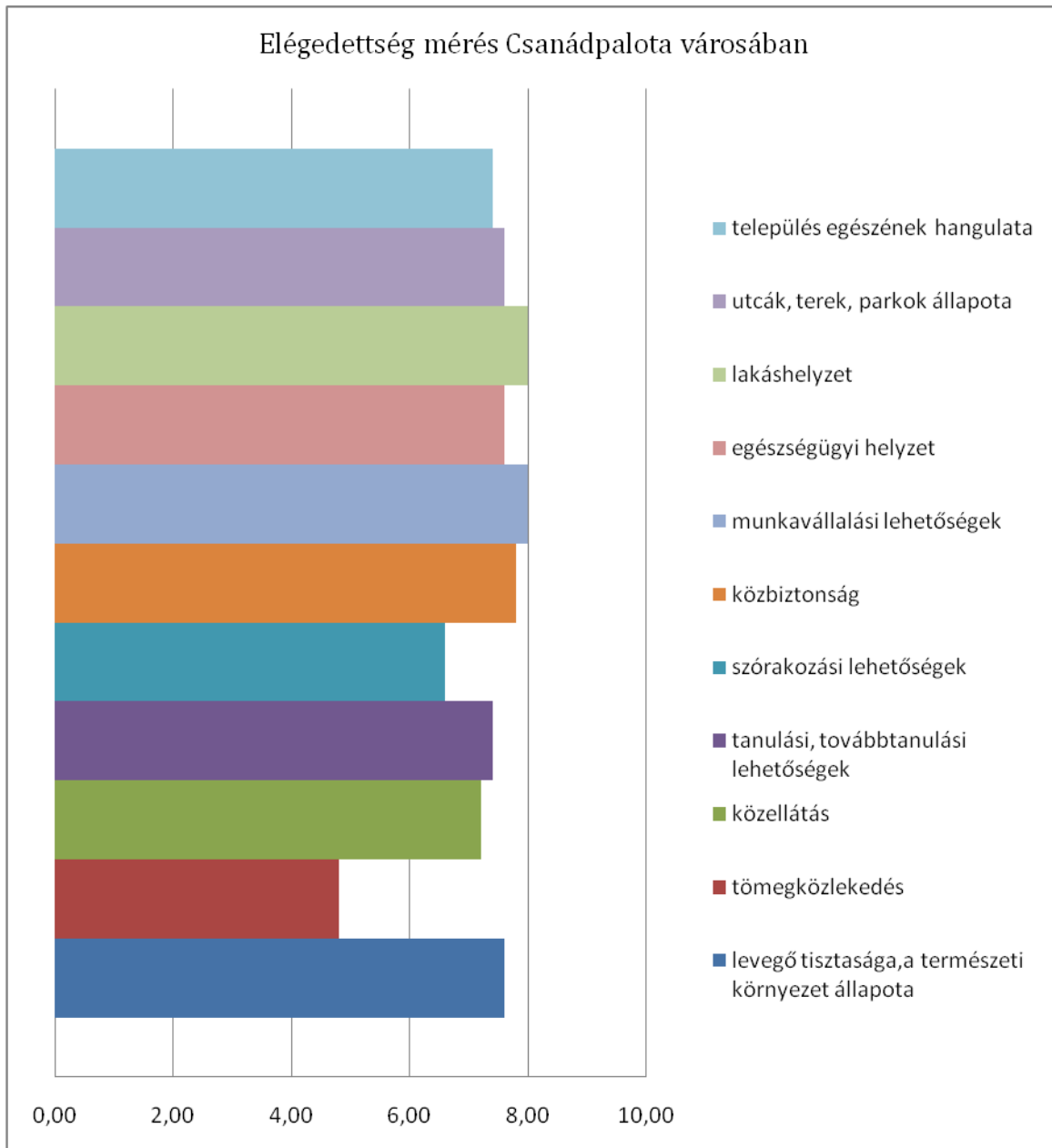
Vélhetően a válaszadók korosztályi sajátosságainak következménye ezen megoszlás.

Csanádpalota város, valamint a szűkebb lakóközvet aktuális ügyeit, problémáit a válaszadók fele (54%) otthon szülőkkel és ismerősökkel beszéli meg. Ezt követi a baráti társaságban (26%) történő, továbbá az iskolában a tanárokkal, illetve a tanuló társakkal történő (18%) megvitatás.

A megkérdezett tanulók mindössze 63%-a él szívesen Csanádpalota városában, 37%-a viszont elköltözné, amennyiben módjában állna, vagy lehetősége lenne rá.

A válaszadók életkori sajátosságainak figyelembevétele által feltételezhető, hogy a változatosabb/több szórakozási hely létesítése révén, valamint a tanulási, továbbtanulási lehetőségek szélesítése által a város népességmegtartó képessége javul.

Megkérdeztük a diákokat, hogy mennyire elégedettek lakókörnyezetük állapotával (Oszályozz 1-5 közötti számokkal: az 1-es azt jelenti, hogy nagyon elégedetlen vagy a megjelölt dologgal, az 5-ös pedig azt, hogy teljesen elégedett vagy, de adhatsz 2- est, 3-ast és 4-est is!)

Elégedettség tekintetében a munkavállalási lehetőségek, az utcák, parkok terek állapota kerültek megjelölésre, a fennmaradó kategóriák pedig a közepesen elégedett minősítést kaptak. A legkedvezőtlenebb megjelölésre a tömegközlekedés és a szórakozási lehetőségek kerültek.

Arra a kérdésre, hogy a kérdőívet kitöltők szerint mi Csanádpalota város legsürgetőbb települési problémája a válaszok kiértékelése egyértelmű volt, hogy a legnagyobb egyben legsürgetőbb problémának a munkalehetőségek hiányát tartják. A válaszadó diákok közül mindenki megjelölte ezt. Problémát látnak a tovább tanulási lehetőségekben, és a szórakozóhelyek hiányában is. Súlyos problémaként a harmadik helyen az egészségügyi, a település állapota és a közbiztonság helyzet szerepelt.

Összességében elmondható, hogy a lakosság tudatában van a jelen és jövő generációkat veszélyeztető folyamatokkal Csanádpalota városát tekintve. Elsősorban olyan problémákat jelöltek meg, melyek megfigyelhetőek globális és lokális szinten egyaránt. Azonban a kérdőív lehetőséget nyújtott arra, hogy elsősorban a helyi szinten felmerülő, lokális problémák kapjanak hangsúlyos szerepet, és egyértelművé váljon a lakosság hozzáállása a települést érintő fejlesztési tevékenységekhez, programokhoz. A kiértékelésből kiderül, hogy a kérdőívet kitöltők körében mi jelent alapvető problémát a Városban.

Jelen program és terv azért készült, hogy a fenntartható fejlődés szemléletét kialakítsa a Város lakosságának és intézményeinek körében, valamint a benne megfogalmazott programokat, célkitűzéseket, stratégiát, jövőképet ne csak tervezés szintjén álmodják meg, hanem azok megvalósítását is elérjék.

SWOT analízis

A célkitűzések megalapozásához a Város környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

- S - erősségek** (strengths)
W - gyengeségek (weaknesses)
O - lehetőségek (opportunities)
T - fenyegetések (threats)

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> civil szervezetek nagy száma lokálpatriotizmus együttműködési készség a lakosság részéről jól szervezett szociális ellátás évenként tartott közösségi rendezvények közbiztonság megfelelő szintje továbbtanulási lehetőségek Makón, Szegeden környezettudatos oktatás az iskolában 	<ul style="list-style-type: none"> a Város beépítettségének magas aránya, csapadékvíz-elvezető árkok állapota csak részben megfelelő, a nagy intenzitású csapadékesemények terheléscsökkentése nem elégséges, csökkenő gyermekvállalási hajlandóság segélyezésre szorulóknak növekvő száma szórakozási és kulturális kikapcsolódási lehetőségek nem megfelelő száma. rossz közbiztonság kevés a biztonságos játszótér és kerékpárút a gyerekek számára
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> környezeti elemek kielégítő állapota, jó termőképességű talajok termelő és szolgáltató szektor környezetterhelése alacsony, a védett természeti területek biológiai sokfélesége jelentős, a táji és geomorfológiai adottságok kedvezőek, a talajok szennyezettsége csekély, a helyi környezetvédelmi jogszabály alkotás a környezetvédelem valamennyi területét átfogja kommunális és szelektív hulladékszállítás 	<ul style="list-style-type: none"> a határ menti átmenő forgalomból származó zajterhelés értéke magas, illegális hulladéklerakó helyek száma és kiterjedése jelentős, csapadékvíz-elvezető árkok állapota csak részben megfelelő, a nagy intenzitású csapadékesemények terheléscsökkentése nem elégséges, az infiltráció egyes területeken magas, így különösen nagy esőzésekkor jelentős mennyiségű csapadékvíz kerül a szennyvízcsatornába, a belterületi zöldterületi fejlesztésekhez szükséges területek hiánya, a hagyományos rekreációs területek feltáratlansága. a műemléki épületek a legtöbb esetben felújításra szorulnak, belvárosi zöldfelületek aránya csekély.

Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> • termelési tapasztalat a mezőgazdaságban • az infrastrukturális ellátottság - víz, gáz, villamos energiaellátás- megfelelő, • a védett és műemlék jellegű épületek száma magas, • rendelkezésre álló szakképzett munkaerő, • ipartelepítés feltételei adottak, • családi gazdaságok megléte. 	<ul style="list-style-type: none"> • a Város földrajzi elhelyezkedése • részben kihasználatlan ipari és turisztikai lehetőségek, • meglévő szálláshelyek csekély száma, • a kunhalmok védelme • beruházási tőke hiánya • szennyvízhálózat hiánya
-------------------------	--	--

	LEHETŐSÉGEK	FENYEGETÉSEK
Társadalmi pillér	<ul style="list-style-type: none"> • új társadalmi szereplők megjelenése, új civil szervezetek alakulása, lakossági összefogás • fiatalok szórakozási lehetőségeinek bővítése, • kulturális élet fellendülése, • jól kihasznált közösségi terek kialakítása, • a lakosság környezettudatosságának növelése, • szakképzés, fiatalok képzése a helyi, térségi igényeknek megfelelően, • magasabb fokú környezeti nevelés az óvodákban és az iskolákban • figyelemfelhívó rendezvények 	<ul style="list-style-type: none"> • elvándorlási ráta növekedése, • népességfogyás, • az öregedési index növekedése, • lokálpatriotizmus háttérbe szorulása, • társadalmi elidegenedés, • globalizáció hatása, identitástudat csökkenése, • hagyományörzés háttérbe szorulása, • életszínvonal romlása.
Környezeti pillér	<ul style="list-style-type: none"> • kistérségi, természetvédelmi, fejlesztési együttműködés kialakításának megszervezése • csatornázás-fejlesztési beruházások (Csanádpalota és Térsége Szennyvízelvezetési- és Szennyvíztisztítási Projekt), • külső források (EU, hazai) bevonása a környezet és természetvédelmi fejlesztésekbe, • helyi jelentőségű védett területek arányának növelése, • természeti és táji adottságok turisztikai szempontú érvényesítése, • védett természeti területek fejlesztése (Natura 2000) • környezetbarát közlekedés-fejlesztés (pl. kerékpárutak, hatékonyabb tömegközlekedés), • megújuló energiaforrások alkalmazása helyi szinten (szélenergia, napenergia, biogáz-üzem stb.), • külterületeken erdősítés, gyepesítés az eredeti természeti állapot visszaállítása • gyerekbárát környezet kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> • környezetterhelő tevékenységek betelepülése a Városba, • környezeti káresemények kockázata, • a közlekedés okozta környezet szennyezés megnövekedése, • a városi terjeszkedés kedvezőtlen tájképi hatása, • szelektív gyűjtőszigetekkel kapcsolatos lakossági ellenállás, • erőforráskészletek csökkenése, • talajszennyezettség növekedése, talajok fizikai és kémiai romlása, • mezőgazdasági túlhasznosításból adódóan talajok kimerülése, a védett területek vissza fejlődése • felszín alatti vizek szennyezettségének növekedése • légszennyezettség növekedése (mezőgazdasági idényben porszennyezés) • levegő allergén pollenmennyiségének növekedése • természeti értékek pusztulása.

Gazdasági pillér	<ul style="list-style-type: none"> • külső források (EU, hazai) bevonása a gazdasági fejlesztésekbe, • sport-, lovas-, horgász-, vadász-, öko turizmus fejlesztése, • gyümölcsstermesztés szempontjából kiemelkedő jelentőségű terület. • új munkahelyek megteremtése, • háztáji termékek piaci pozíciójának erősödése • kerékpáros turizmus népszerűsítése • szakképzett munkaerő rendelkezésre állása, • gyümölcsstermesztésre, bortermelésre alapozott feldolgozó ipar. 	<ul style="list-style-type: none"> • fiatalok elköltözése, • munkanélküliség növekedése, • a gazdasági válság hatása sokáig érezhető, • hosszú távú finanszírozási problémák, • területi különbségek fokozódása, • vállalkozási önerő hiánya.
-------------------------	--	---

Csanádpalota erősségei közül kiemelkedő kiemelendő jó talajadottsága és a helyi mezőgazdaság hosszú időre visszanyúló tapasztalata. Erőssége továbbá a környezeti nevelés hangsúlyossága az oktatásban, a közbiztonság megfelelő szintje, valamint épített környezetének fontos értékei.

A talajadottságainak köszönhetően jó potenciált rejt a helyi mezőgazdaságra épülő feldolgozóipar valamint a családi biogazdálkodás, de természeti értékei lehetőséget nyújtanak a falusi turizmus fejlődésére is. A település környezet-minőségét javítja zöldterületeinek további bővítése, energia-hatékonyságát az alternatív energiaforrások helyi szinten való alkalmazása, valamint a fenntarthatóság kapcsán a lakosság környezettudatosságának növelése. A közlekedés fejlesztése kedvező nemzetközi együttműködési lehetőséget is nyújthat.

Gyengeségei között szerepel a szennyvízhálózat hiánya, mely potenciális szennyező forrásként jelentkezhethet. A beruházási tőke hiánya, az öregedő társadalom, a növekvő munkanélküliség a település gyenge népességmegtartó képességét mutatja, habár a település lehetőségei és erősségei tekintetében a fenntarthatósági törekvések ezen vonatkozásokban lényeges előrelépést jelenthetnek.

A demográfiai mutatók tekintetében a fiatalok elköltözése a jövőkép tekintetében aggasztó lehet, mellyel a hagyományörzés hosszú távú lehetőségei is korlátozottak. A természeti és kultúrtörténeti értékek állapotának megőrzése és védelme fontos tényező. A talaj, mint fontos erőforrás, védelme is kiemelendő, hiszen bizonyos antropogén tevékenységek állapotromlást eredményeznek, túlhasználata a termékenységét csökkentheti. E tényezők kiemelten kezelendők.

A környezeti szempontú veszélyek a lakosság környezettudatosságának formálásával és a települési környezetminőség javulásával nagyban fejleszthetők.

3. STRATÉGIAI CÉLOK

A stratégia célok alatt azon átfogó célok meghatározására van lehetőség, melyek segítségével majd valós tervezési és cselekvési tervek készíthetők. Ezen átfogó célok általános iránymutatást jelentenek a településnek. A megfelelően kialakított stratégia lehetőséget ad a térben és időben szerteágazó feladatok hatékony koordinációjához, melyekkel a várt jövőkép létrejön. A régióra, megyére és kistérségekre vonatkozó különböző koncepciók alapvetően meghatározzák a települések fejlesztési, fejlődési irányait. Éppen ezért a Local Agenda 21 programban megfogalmazott hosszú távú fejlesztési irányelvek, ill. rövidtávon megvalósítható programok, projektek összhangban állnak a területfejlesztési koncepciók magasabb szintű dokumentumaival:

Országos Területfejlesztési Koncepció: jövőképében a területi harmónia áll, céljai között hosszú távú és középtávú területfejlesztési célokat fogalmaz meg. A hosszú távú céljai között a fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem kiemelten jelenik meg. Középtávú céljai között a megújuló energiák és a vidékies térségek fejlesztése kiemelendő.

Dél – Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepció: célkitűzései között szerepel az életminőség javítása, a helyi adottságokra és erőforrásokra való támaszkodás, az értékmegőrzés. Kiemelten kezeli a tanyás térségek fejlesztését. Hangsúlyozza az együttműködés fontosságát.

Csongrád Megye Területfejlesztési Koncepciója prioritásokként kezeli a megye gazdasági szerkezetének megújítását, a differenciált és összehangolt emberi erőforrás gazdálkodást, a térségi kapcsolatok erősítését és az egészséges emberi környezet biztosítását. Kiemelten kezeli a kulturális és táji értékek megőrzését, hangsúlyozza a fenntartható és környezetkímélő területhasznosítási módok megvalósítását, a biodiverzitás védelmét, az energiatakarékos technológiák használatát.

A stratégiai célok meghatározásánál a megyei és térségi környezetvédelmi programokhoz történő illeszkedés kiemelt szempont Legfontosabb környezetvédelmi stratégiai célok Csanádpalotán:

- a lokalitás előtérbe helyezése egy fenntartható és versenyképes helyi gazdaság létrehozásáért
- az energiatakarékos infrastruktúra, az alternatív energiában rejlő tartalékok és a lokalitás előtérbe helyezése
- a mezőgazdaság, mint húzóágazat fejlesztése
- a családi biogazdálkodás fejlesztése
- a fennmaradt természeti értékek (és a biodiverzitás) megőrzése
- hatékony földhasználat
- egy egészségesebb lakókörnyezet kialakítása
- a környezetkímélő, energiatakarékos infrastruktúra kialakítása
- a zöldterület-fejlesztés
- az épített környezet értékeinek védelmével
- a határmenti és kistérségi szintű kooperáció elősegítése
- összehangolt fejlesztések, költséghatékonyság
- a társadalom környezettudatosságának fejlesztése
- a társadalmi együttműködés további erősítése a lakosság, a civil szervezetek és az önkormányzat (döntéshozói szint) között

4. MEGVALÓSÍTÁS

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, projektek kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, célcsoport, ütemezés, partnerek, beruházási költség, megvalósítási keretek). Az egyes intézkedések kijelölésénél forrásként szolgáltak A település Polgármesteri Hivatalának pályázati anyagai; a folyamatban lévő, vagy beadásra tervezett pályázatokon kívül a tervi hierarchiában felsőbb szinten lévő tervek, programok, koncepciók, stratégiák által megjelölt fejlesztési irányokat vettük figyelembe.

A megjelölt fejlesztési programok ajánlások, melyek a fenntarthatósági szempontok érvényesülését célozzák, irányt mutatva a további feladatok kitűzéséhez. Az alábbiakban felsorolt projektek között szerepelnek az Önkormányzat által már beadott, vagy beadásra tervezett pályázatok, későbbi tervek között szereplő fejlesztési irányok és új javaslatok a következő évekre/évtizedekre vonatkozóan. Az ütemezésben ezért került megjelölésre csak a már futó pályázatok esetében konkrét évszám (a beadott, de még kétséges kimenetelő pályázatoknál az ütemezés a pozitív elbírálás esetére értendő), az egyéb intézkedéseket illetően inkább a megvalósítás ajánlott időkeretét tüntettük fel: rövidtáv (1–3 év), középtáv (4–8 év), hosszútáv (9–20 év). Ugyanez vonatkozik a beruházási költségre: a későbbi lehetséges fejlesztések költsége jelenleg – pontos tervek hiányában – csak becsülhető, a tényleges projektméret függvénye. Önkormányzati hatáskörön kívül eső célkitűzések is bekerültek a programokba, hiszen a fenntarthatóság csak a teljes közösség részvételével valósítható meg.

A megvalósítás keretétől szolgáló pályázati lehetőségek: 2014-2020-as időszak Operatív Programjai nyújtanak segítséget a források megteremtésére. A közeljövőben életbe lépő Új Széchenyi Terv és egyéb jövőbeni pályázati lehetőségek még nem ismertek programszerűen, ezért nem került a közép- és hosszútávú javaslatokat illetően konkrét megvalósítási keret megjelölésre.

Társadalmi pillér

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó élettér kialakításához.

Társadalmi szemléletformálás

Az intézkedés célja: a jelen és a jövő generációk számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szemléletformáló közösségi fórumok szervezése a helyi média bevonásával
<i>Projekt célja</i>	Rendszeres, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzését elősegítő társadalmi fórumok szervezése, melyről a helyi média is rendszeresen és kiemelten tudósít.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ helyi értékek ▪ védett értékek ▪ Város közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	az első Local Agenda 21 fórum
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Települési Önkormányzata ▪ meghívott előadók
<i>Beruházási költség</i>	1.000.000 Ft/év
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

Intézményi működés hatékonyságának növelése

Az intézkedés célja: a Városban működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézését.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Eszközbeszerzés a hatékonyabb intézményi működés érdekében
<i>Projekt célja</i>	Eszközbeszerzés a zöld beszerzés szempontjainak figyelembe vételével.
<i>Célcsoport</i>	Település Polgármesteri Hivatalának alkalmazottai
<i>Érintett terület</i>	Település Polgármesteri Hivatala
<i>Javasolt ütemezés</i>	rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

Egészségügyi helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A Település optimális környezet—egészségügyi helyzetének biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos figyelemmel kísérése és értékelése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása és a megfelelő intézkedések megtétele. Települési egészségterv készítése, kidolgozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Prevenció és rehabilitáció megvalósítása az egészségügyben
<i>Projekt célja</i>	Primer prevenció megvalósítása, melyen keresztül szűrésekkel, az életmód és az egészségügyi szemlélet formálásával, tanácsadással a betegségek bekövetkezésének gyakorisága csökkenthető - ez pedig jóval olcsóbb, mint az adott betegség ellátása. Szekunder prevenció során - ha már kialakult valamilyen betegség - arra kell törekedni, hogy ne alakuljon ki további szövődmény, ill. irreverzibilis folyamat - megfelelő orvosi ellátás biztosítása. Ha mégis kialakul károsodás, akkor a terciar prevenció keretén belül törekedni kell arra, hogy mindez ne okozzon zavart a társadalmi életben történő részvételkor, ill. ne alakuljon ki rokkantság. Amennyiben a rokkantság nem elkerülhető, fontos, hogy a beteg a maradék képességeinek maximális felhasználásával képes legyen minimálisan az önellátásra, és ha lehetséges, az újbóli társadalmi beilleszkedésre - ez a rehabilitáció megvalósításának esete, amikor szakképzett szociális munkások, ápolók alkalmazását kell biztosítani.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Csanádpalota és Kövegy település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – feltételek megteremtése rövidtávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Körzeti orvosok
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendelők, eszközök, épületek felújításának biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az egészségügyi alapellátáshoz szükséges feltételek biztosítása (az orvosi rendelők korszerűsítése)
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2015.
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egészségügyi rendszer kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Szakorvosok és házi orvosok egészségügyi, beteg nyilvántartásának egyesítése, melynek célja a tartósan beteg (magas egészségügyi kockázatú) emberek segítése, számukra könnyebb időpont egyeztetés és hely biztosítása, valamint szűrővizsgálatokra történő felhívás. A projekt megvalósításának alapja számítástechnikai rendszer fejlesztése, valamint szakképzett egészségügyi dolgozókból álló létszámnövelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település egészségügyi intézményei
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2015.
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat, egészségügyi ellátást biztosító intézmények a Település területén
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

Szociális helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: korszerű infrastrukturális keretek között működő, a lakosság igényeit kielégítő szociális ellátás biztosítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szociális szolgáltatások fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szociális szolgáltatások körének szélesítése, a természetbeni szolgáltatások színvonalának javítása, a házi gondozás minőségének javítása, az ellátás elhelyezésére szolgáló épület felújítása. Hosszútávon önkormányzat által üzemeltetett bentlakásos intézménybővítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – Önkormányzat hosszútávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Alapítványok ▪ Városban jelenleg is működő szociális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően

<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás ▪ magántőke
----------------------------	---

<i>Projekt neve</i>	Gyerekház születéstől az óvodáig
<i>Projekt célja</i>	A pályázat alapvető célja olyan helyi Biztos Kezdet programok megvalósítása, amelyek a helyi szükségletekhez igazodóan hatékonyan segítik a szegénységben élő 0-5 éves gyerekek fejlődését, és, ezáltal hozzájárulnak a szegénység újratermelődésének megakadályozásához. A pályázat keretében a , Kálmány Lajos u 1. sz. alatti épületben Gyerekház létrehozására kerül sor.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – hosszútáv
<i>Beruházási költség</i>	50.000.000 Ft igényelt támogatás formájában
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

Oktatás, képzés fejlesztése

Az intézkedés célja: a városban található oktatási intézményekben fellelhető képzés, oktatás fejlesztése, továbbképzések, tanfolyamok indítása a versenyképes munkaerő biztosítása érdekében. Prioritás a lakosság környezettudatosságának növelése.

<i>Projekt neve</i>	„ÖKO iskola” programban való részvétel
<i>Projekt célja</i>	<p>Az Ökoiskola cím azon iskolák munkájának legmagasabb szintű állami elismerése, melyek iskolafejlesztési, pedagógiai munkája kiemelkedően magas színvonalon képviseli a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiai értékeit.</p> <p>Az Ökoiskola cím adományozása kapcsolódik az ENSZ "A fenntarthatóságra oktatás" programjához.</p> <p>Az Ökoiskola egyfajta szempontrendszer, mely irányt mutat: Egy Ökoiskolában nemcsak a tanításban érvényesülnek a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiájának elvei, hanem az iskolai élet minden területén.</p> <p>Az oktatásban szerepet kap a környezeti nevelés, a diákok ötleteikkel, munkájukkal segítik az iskola környezettudatos működését. Iskolánk működtetése környezetkímélő, a szülőkkel és a helyi közösséggel együttműködve a helyi környezeti problémák megoldásában.</p>

<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Települési iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános oktatási intézményekben
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egészségnap/hét és környezetvédelmi nap/hét
<i>Projekt célja</i>	<p>Az egészségnap olyan projekt, amelyben helyet kaptak a testi és lelki egészséggel kapcsolatos tevékenységek, a fizikai állapotfelméréstől a különböző sporttevékenységeken, az egészséggel kapcsolatos tesztfeladatok megoldásán, az önértékelésen át az önismereti játékokig. A nap programja kiterjedt a családvédelem, az élelem- és kémiai biztonság, a szájhigiénia, a fogápolás, a testhigiénia, a környezetegészség és az egészséges táplálkozás problémáira.</p> <p>Környezetvédelmi nap szervezéssel a diákok környezettudatos életre nevelésének programja, veszélyes hulladékgyűjtési akciókkal (pl. elem, használaton kívüli mobiltelefon, papírgyűjtés...)</p>
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Települési iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános és középfokú oktatási intézmények en
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

Kulturális élet fellendítése

Az intézkedés célja: a település különböző ékelődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Hagyományőrző rendezvények szervezése, támogatása
<i>Projekt célja</i>	A település hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Turisták ▪ Testvérvárosok ▪ Könyvtárhasználók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendszeres szabadtéri nyári programok
<i>Projekt célja</i>	Hagyományteremtő céllal nyári szórakoztató, szabadtéri programok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Városközpont ▪ Közparkok ▪ Iskolák ▪ Közintézmények udvarai
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv – éves rendszerességgel
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A település Önkormányzata kulturális és művelődési intézményei ▪ Civil szervezetek ▪ Felajánlók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati és intézményi önerő ▪ Nemzeti Kulturális Alap ▪ Egyéb kulturális pályázati források ▪ Vállalkozói támogatások ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Sportrendezvények
<i>Projekt célja</i>	Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportpálya ▪ Sportcsarnok ▪ Közparkok ▪ Iskolaudvar ▪ Tornaterem
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Iskolák ▪ Sportot támogató civil szervezetek ▪ Sport Egyesületek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Civil szervezetek önerője ▪ Önkormányzati önerő ▪ Pályázati források ▪ Tagdíjak ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Ifjúsági programok
<i>Projekt célja</i>	Helyi és vidéki zenekarok felléptetése, karaoke-party-k, szabadtéri filmvetítés, táncházak, vetélkedők szervezése, ünnepkörökhöz kötődő rendezvények (farsang, húsvétvárás, karácsonyvárás), fiatalok által készített alkotásokat bemutató kiállítások szervezése. Tehetséggondozás a 14 éven aluli korcsoportokban (versenyek, vetélkedők), ünnepekhez, ünnepkörökhöz, népi hagyományokhoz fűződő rendezvények szervezése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság fiataljai ▪ Óvodások, általános iskolások ▪ érdeklődők az idősebb korosztályból
<i>Érintett terület</i>	Város közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Iskolák ▪ Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati önerő ▪ Nemzeti Kulturális alap ▪ Egyéb pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Programok a középkorú- és idős korosztály számára
<i>Projekt célja</i>	Kikapcsolódást jelentő közösségi programok a különböző érdeklődési köröknek megfelelően. Könyvtári közösségi programok, nyugdíjasklubok, egyesületek bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe ▪ Szociális intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ település Önkormányzata ▪ Szociális intézmények ▪ Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati önerő ▪ Civil szervezetek, intézmények és alapítványok önereje ▪ Egyéb pályázati források ▪ Támogatások ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Néphagyomány őrző fesztiválok szervezése
<i>Projekt célja</i>	A néphagyományok megismertetése
<i>Célcsoport</i>	Település és a kistérség, valamint a megye lakossága, határon túli magyar lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Település közigazgatási területe • Határon túli kistérségek
<i>Javasolt ütemezés</i>	évente
<i>Partnerek</i>	település önkormányzata települési művelődési ház Népdalkör, Hagyományörző Néptáncsoport
<i>Beruházási költség</i>	A program költsége 1 millió Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő, pályázatok, Közkincs,

<i>Projekt neve</i>	Népdalkörök Kistérségi Találkozója
<i>Projekt célja</i>	Népdalkörök szakmai fejlődésének segítése, közönségkapcsolataik bővítése
<i>Célcsoport</i>	Település és a kistérség, valamint a megye lakossága, határon túli magyar lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Település közigazgatási területe • Határon túli kistérségek
<i>Javasolt ütemezés</i>	évente

<i>Partnerek</i>	a térség civil szervezetei,
<i>Beruházási költség</i>	A program költsége 300 E Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Önköltség, saját forrás

Esélyegyenlőségi jogok biztosítása

Az intézkedés célja: a Városban élő kisebbség és fogyatékos személyek a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt az őket megillető jogok biztosításával

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Esélyegyenlőségi programok végrehajtásának támogatása az oktatásban
<i>Projekt célja</i>	A pályázat alapvető célja, hogy a magyar közoktatásban elősegítse az esélyegyenlőség érvényesülését és megerősítse az iskolarendszer esélyteremtő szerepét a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pedagógusok ▪ Óvodák, Iskolák
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Település intézmény (iskolák, óvodák)
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	Ft megítélt támogatás formájában
<i>Megvalósítás helye</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolák, Óvodák
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

<i>Projekt neve</i>	A fogyatékkal élők jogainak biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az önkormányzat feladata, hogy gondoskodjon a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló akadálymentesítésről a Város intézményeinél.
<i>Célcsoport</i>	Települési fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Településen működő szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Akadálymentesítés
<i>Projekt célja</i>	Az intézmények felújításánál, új épületek létesítésénél biztosítani kell az akadálymentes közlekedés feltételeit.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saját forrás ▪ Pályázati forrás

Közösségi közlekedés fellendítése

Az intézkedés célja: A munkaerő mobilitásának biztosításához építeni kell a régió erősségeire, így például a közösségi közlekedés hálózatának fejlesztésével, kiterjesztésével. A program keretében támogatandó a közlekedési rendszerek elektronizálása, az utasforgalom kiszolgálásának és tájékoztatásának fejlesztése, forgalomirányítási rendszerének és forgalomtechnikai eszközeinek fejlesztése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása
<i>Projekt célja</i>	A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára ahhoz, hogy valóban növekedjen e közlekedési mód részaránya a városi közlekedésben. Összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani a Városban, amely kifelé csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez, biztosítani kell a városban a pihenőterületeken és az intézmények környezetében megfelelő számú fedett, támasztós kerékpártároló kiépítést. El kell végezni a meglévő kerékpár utak burkolatának felújítását, új kerékpárutak kialakítását a kerékpárút hálózat bővítésével. A kerékpárutak és a közlekedési utak kereszteződéseit úgy kell kialakítani, hogy az a kerékpárosok számára biztonságosan használható legyen, az autók számára külön figyelmeztető jelzéseket kell kialakítani, hogy a kereszteződésben kerékpárút keresztezése is történik. Ki kell dolgozni egy kerékpár kölcsönző rendszer lehetőségét.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv

<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Kerékpáros egyesület
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Turisztikailag frekventált területek személygépjármű terhelésének csökkentése
<i>Projekt célja</i>	Forgalomszervezési, tömegközlekedési, parkolási, esetleg alternatív közlekedési eszközök bevonásával biztosítani kell, hogy a turisták és a helyi lakosság által is gyakran felkeresett helyi látványosságok (természetvédelmi területek, helyi védelem alatt álló területek, műemlékek, stb.) területei személygépjármű terhelése ne nőjön tovább illetve csökkenjen.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

Gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése

Az intézkedés célja: hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a felnőtt társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Fókuszban a Település fiataljai és családtagjaik
<i>Projekt célja</i>	Elengedhetetlen, hogy a gyerekek, a serdülők és a fiatalok szűkebb és tágabb közösségeikben befogadó, toleráns magatartással vegyenek részt, nemzeti és európai identitásuk egyaránt segítse őket a fenntartható, békés társadalom építésében. Alapvető cél, hogy az érintett korosztályok értéknek és a sikeres élet részének tekintsék a családot és a gyermekvállalást, aktívan készüljenek a szülői szerepükre.

<i>Célcsoport</i>	Ifjúság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Civil szervezetek ▪ Települési fiatalok és családjaik.
<i>Beruházási költség</i>	tervezett rendezvények függvénye
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

Környezeti pillér

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

Környezet ismerete, környezettudatosság

Az intézkedés célja: Az oktatás minden szintjén a környezetvédelmi tudatformálás integrált megjelenítése. Az oktatás pedagógiai célrendszerében helyet kell adni az aktív állampolgárrá nevelésnek, a környezettudatos gondolkodás kialakításának, a fenntartható fejlődés előmozdításának. Rendkívül fontos a helyi környezeti értékek és problémák megismertetése, illetve ezek kezelése.

Cél egy olyan társadalom kialakítása, mely „úgy elégíti ki a jelenben élők szükségleteit, hogy az ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégítését”. A környezeti tudatosság társadalmi beágyazódásának elősegítése a szemléletformálás, környezettudatos gondolkodás kialakítása, az ismeretközvetítés, a környezeti információk terjesztése, aktív állampolgárrá nevelés és közösség fejlesztés révén

Olyan mindenki számára elérhető környezeti adatbázist kell létrehozni, mely biztosítja, hogy a Város polgárai naprakész adatokkal rendelkezzenek a Város környezeti állapotára vonatkozóan és értesülhessenek a Városban előkészítés alatt áll környezeti állapotát esetlegesen befolyásoló beruházások, fejlesztések várható környezeti hatásairól.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Település Környezetvédelmi Programjának felülvizsgálata
<i>Projekt célja</i>	Környezetvédelmi Program felülvizsgálata, aktualizálása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	700000 Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	Települési hulladékgazdálkodási terv felülvizsgálata
<i>Projekt célja</i>	A Helyi Hulladékgazdálkodási Terv felülvizsgálata, aktualizálása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság, ▪ település közszolgáltató intézménye
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	500.000,- Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	Helyi hulladékgazdálkodás jogi szabályozása
<i>Projekt célja</i>	Az országos jogi szabályozás és a hulladékgazdálkodási tervezés folyamatos módosulása, illetve a helyi igények nyomán szükséges a helyi rendelet jogi szempontú folyamatos nyomon követése és amennyiben szükséges azok módosítása illetve újabb rendeletek megalkotása a hulladékgazdálkodás területén.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság, ▪ Település közszolgáltató intézménye
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Környezetvédelmi kommunikációs terv kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	A társadalom környezeti tudatossága csak úgy javítható, ha folyamatosan tájékozott környezetének állapotáról, ismeri a gazdaság, társadalom és a környezet összefüggéseit, azok egymásra hatását. Tudatosan törekedni kell arra, hogy a fenntartható fejlődés a

	mindennapi nyilvánosság részét képezze, beépüljön a hétköznapi világába. A kommunikációs terv alkalmas arra, hogy az internetes eszközök, az oktatási rendszer, munkahelyek, a médiumok, tanácsadás, rendezvények és egyéb területeken folyó környezeti kommunikációáramlás egymást erősítse, hatásuk megsokszorozódjon. Összehangolt kommunikációs terv készítésére van szükség, melyben megtörténik az eddigi gyakorlat helyzetelemzése, meghatározásra kerül a kommunikáció cél- és eszköztrendszere, a partnerek, a kommunikációs célok és üzenetek célcsoportonként meghatározása, konkrét kampányok kijelölése és e tevékenységek ütemezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Környezetvédelmi „Hasznoskönyv” című kiadvány kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	A kiadványnak be kell mutatnia a családok számára, hogy a gondos háztartásban a család anyagi, egészségi, környezeti ekei összehangolhatóak. A kiadványnak be kell mutatnia, hogy a városi intézmények, gazdasági társaságok dolgozói, vezetői milyen egyszerű mindenki számára könnyen megtanulható intézkedésekkel csökkenthetik a munkahelyeik környezeti terhelését.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Vállalkozások, munkahelyek Intézmények
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Nyilvánosság a Város környezeti ügyeivel kapcsolatban
<i>Projekt célja</i>	<p>A környezeti tudatosság növelése mellett a környezeti ügyek nyilvánosságának garanciája is lehet a már javasolt kommunikációs terv és annak megvalósítása, melyben helyet kell adni a társadalmi részvételt biztosító tevékenységeknek. Biztosítani kell a nyilvánosság részvételét az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Ennek érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ a nyilvánosságot közzététel, hirdetmény formájában tájékoztatni kell a javasolt tevékenységről a döntéshozás legkorábbi fázisában, (tervek, tervpályázatok közzététele, bemutatása) ▪ meg kell ismertetni a közvéleményt a biztosított részvételi formákról (kereshető személyek a hely és időpont megjelölésével, közmeghallgatás helye, ideje, címek stb.), ▪ tájékoztatni kell a szükséges környezeti információk rendelkezésre állásáról, a betekintés módjáról, a nyilvánosságot meg kell ismertetni a várható környezeti hatásokkal és azok csökkentésére tett javaslatokkal, intézkedésekkel, ▪ be kell mutatni a rendelkezésre álló alternatívákat, ▪ lehetővé kell tenni a nyilvánosság számára a közmeghallgatást, vagy írásbeli bejelentés formájában a véleménynyilvánítást, ▪ a nyilvánossággal meg kell ismertetni a döntést és annak szövegét, a fő okokat és megfontolásokat. ▪ elő kell segíteni az Interneten a közérdekű adatok nyilvánosságát, éves jelentéseket, környezeti információkat, ▪ a Város honlapján a közérdekű környezetvédelmi ügyekkel kapcsolatos fórum létrehozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

Települési és épített környezet védelme

Az intézkedés célja: A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a városi fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a városlakók számára.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Zöldterületek fenntartása
<i>Projekt célja</i>	A Település egyik legfontosabb hiányossága zöldfelületek hiánya, illetve azon kevés zöldterület mely jelenleg rendelkezésre áll területén igen kisméretű. A zöldfelületi arány növelése lehetőséget kínál a Város otthonossá, természet közelivé tételéhez. A parkok kialakítását, folyamatos fenntartását, felújítását az előregedett fák cseréjét, a pázsitok újratelepítését, rendszeres locsolását és nyírását, továbbá a nagyobb virágfelületek kialakítását jelentheti.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egyedi fák, fasorok védelme
<i>Projekt célja</i>	Az egyedi fák, fasorok telepítésével biztosítható az előregedett, illetve lakossági panaszok miatt eltávolított sorfák pótlása. Elsődleges a Város védett természeti értékeit képviselő fainak, fasorainak, növényeinek folyamatos gondozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Városba látogatók
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Természet közeli élőhelyek védelme
<i>Projekt célja</i>	Megvédeni és megőrizni a természetközeli élőhelyeket hozzájárulva a biodiverzitás sokszínűségéhez. Természetközeli élőhelyeknek tekinthetők azok a területek, ahol az emberi beavatkozás, emberi tevékenységek (pl. gazdálkodás) mértéke elhanyagolható. Szükség esetén a védelem biztosítása jogszabályi úton (városi rendelettel).
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Turisták látogatók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe ▪ helyi védetté nyilvánításra javasolt területek ▪ már védettség alatt álló területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Nemzeti Park ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Tájsebek feltérképezése és helyreállítása
<i>Projekt célja</i>	A település közigazgatási területén található tájsebek (pl. bányagödör, régi katonai terület) felmérésének elkészítése. A tájsebek helyreállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Országos Ökológiai Hálózatba tartozó területek használatának korlátozása
<i>Projekt célja</i>	Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei terület felhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem károsítja. A közművezetékeket és a járulékos közműépítményeket úgy kell elhelyezni, hogy azok a tájba illőek legyenek. Az övezetben az új és felújítandó nagy-, közép- és kisfeszültségű vezetékeket – ha azt táj- és természetvédelmi igények indokolják – földkábelben kell elhelyezni. Az ökológiai (zöld) folyosó övezete nem minősíthető beépítésre szánt területté.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Önkormányzat, földhasználók
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség ▪ Nemzeti Park
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme, a Város építészeti emlékeinek felújítása
<i>Projekt célja</i>	A Település műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetesztétikai szempontból is fontos.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázat

<i>Projekt neve</i>	Tájvédelmi tevékenység
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési terv módosításakor a természet közeli tájállapot érvényre jutatása. Megfelelő zöldfelület arány kialakítása, természetközeli területek beépítési arányának és módjának szigorú szabályozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázat

A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)

Az intézkedés célja: az emisszió kibocsátási értékeinek csökkentésére való intézkedési program megfogalmazása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Környezetminőség javítása, élhető, egészséges városi környezet kialakítása
<i>Projekt célja</i>	<p>Az élhető, vonzó városi környezet megteremtéséhez mindenekelőtt az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására) van szükség.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Levegőtisztaság védelem, ▪ Talajvédelem, ▪ Vízvéddelem, ▪ Élővilág, természetvédelem, ▪ Hulladékgyűjtés és szennyvízkezelés, ▪ Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére, ▪ Zajvédelem, ▪ Települési és épített környezet védelme, ▪ Energiagazdálkodás, ▪ Környezetbiztonság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége

<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Allergén növényekkel kapcsolatos intézkedések
<i>Projekt célja</i>	<p>Az allergén növények egészségkárosító hatásának mérséklése érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Részletesen fel kell térképezni a Város területén előforduló allergén növények elterjedését, tényleges és potenciális élőhelyeit. ▪ Meg kell határozni azon növények körét, amelyek pollenje ténylegesen jelentős egészségügyi veszélyforrást jelent. ▪ Az elterjedési térkép alapján intézkedési programot kell kidolgozni, amely meghatározza a különböző területtípusok kezelési feladatait az allergén növények terjedésének visszaszorítása érdekében. A kezelési feladatoknak elsődlegesen az élőhelyi körülmények természetes módszerekkel történő megváltoztatására kell irányulniuk, amely az allergén növény terjedését akadályozza meg. ▪ Az intézkedési program megvalósítása. A programot megfelelően kommunikálni kell, megvalósításába be kell vonni a területhasználókat, tulajdonosokat ▪ A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény előírja, hogy minden földtulajdonos és földhasználó köteles az ingatlanán és az ingatlan előtti területen a gyommentesítést június 30.-ig elvégezni. Ezt követően a fertőzött területen közérdekű védekezés (kényszerkaszálás) elrendelésére is sor kerülhet.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázat

<i>Projekt neve</i>	Utak pormentesítése
<i>Projekt célja</i>	A Település útjai okozta diffúz porszennyezés csökkentésének leghatékonyabb módja a burkolatlan utak szilárd burkolattal történő ellátása, illetve szilárd burkolatú utakon a rendszeres utcaseprés elvégzése illetve nyáron az utak locsolása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Levegőtisztaság-védelmi intézkedési terv készítése
<i>Projekt célja</i>	Uniós elvárásoknak és a jogszabályokban előírt határértékeknek való megfelelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A felszíni vizekbe történő illegális szennyvízbevezetések feltárása és visszaszorítása
<i>Projekt célja</i>	Fel kell tární és meg kell szüntetni a Város felszíni vizeibe (pl. Maros) történő közvetlen szennyvízbevezetéseket. Szükséges azonosítani azokat a szennyező forrásokat is, amelyek a csapadécsatornákon keresztül terhelik ezeket a vizeket. Illegális folyékonyhulladék leürítő helyek és illegális szennyvíz és csapadékvíz bevezetések megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Csanádpalota Város közigazgatási területe,
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata, Civil szervezetek ▪ Víz és csatornamű szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Záportározók, vízgyűjtő medencék kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Csapadékvíz rendezés, lehullott nagy mennyiségű csapadékvíz elvezetése.
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság, Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	▪ Önkormányzat ▪ Szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Zajterhelés megelőzése
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési tervekben a zajvédelmi követelmények érvényre juttatása (pl. zajvédelmi távolságok). Telephely engedélyezése során műszeres méréssel kell ellenőrizni, illetve igazolni a megengedett zajterhelési határértékek teljesülését. Közlekedési eredetű fokozott zajterhelés csökkentése érdekében forgalomszervezési, járműkorszerűsítési és útminőségi fejlesztések elvégzése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata, Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	Kerti hulladékok komposztálásának elősegítése
<i>Projekt célja</i>	A háztartásokban keletkező települési magas szervesanyag tartalmú zöldhulladék hasznosítása egyedi komposztáló edényzet beszerzése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata, Civil szervezetek ▪ Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése

Az intézkedés célja: a városi infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvíz- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőke idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Település szennyvíztisztító telep rekonstrukciója, és bővítése, a szennyvízelvezető rendszer fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szennyvízhálózat 100%-ra való bővítése, a szennyvíztisztító telep kapacitásának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv – 2015
<i>Partnerek</i>	• Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	1592.595.361,- Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

<i>Projekt neve</i>	Belterületi csapadékvíz-elvezetés és gyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A felszíni vízvezetés problémájának megoldása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv –
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	Integrált településfejlesztés Csongrád megyében
<i>Projekt célja</i>	A konstrukció célja a Település életében jelentőséggel bíró központi területek, építészeti értékű épületek, kapcsolódó közművek valamint a zöldterületek megújítása. Az érintett objektumok új, esztétikusabb külsőt kapnak, a környezetükben zöldfelületeket alakítunk ki, ezzel jelentősen növekszik a városközpont attraktivitása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2015.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	20.000.000,-Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati tulajdonú kül- és belterületi meglévő közutak fejlesztése, földburkolatú utcákban aszfalt utak kiépítése
<i>Projekt célja</i>	A meglévő útburkolat minőségének javítása, aszfalt burkolatú kül- és belterületi utak építése a jelenleg még burkolatlan utcákban.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Minőségjavítás folyamatos, építés hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Lakossági Járdaeépítési Program
<i>Projekt célja</i>	Ahol nincs kiépítve, ill. a nem megfelelően kialakított járdák helyett biztonságosan használható járdák építése, a lakosság bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település területe – ahol szükséges
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata, lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Költségvetésben elkülönített összeg
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati és lakossági önerő

<i>Projekt neve</i>	A kerékpárút bel és külterületi szakaszának felújítása, bővítése
<i>Projekt célja</i>	Kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek kialakítása, útminőség javítása, bővítése.
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság, kerékpáros turisták
<i>Érintett terület</i>	Település területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása

Az intézkedés célja: a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelése, környezetbarát technológiák bevezetése a Városban, törekedni kell az energiatakarékosságra, melyhez szükség van a megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére.

Az Önkormányzat a saját energiafogyasztását csökkenti és segítségnyújtás a lakosság saját energia felhasználásának csökkentéséhez.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata (napelemek, napkóhó)
<i>Projekt célja</i>	A napsütéses órák száma a Város területén megközelíti a 2000 órát, mely kedvező mennyiségű hőenergia átalakítására, ill. áram termelésére nyújt lehetőséget.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Intézmények
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közintézmények ▪ Iparterületek ▪ Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megvalósíthatósági vizsgálat - Középtáv – 2015. ▪ Létesítés - hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Non-profit szervezetek ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	„Megújuló energia, megújuló közösség” előadások
<i>Projekt célja</i>	Környezetvédelmi előadások keretében a lakosság ismereteinek bővítése, szemléletváltás elősegítése, vállalkozásösztönzés. Ökológiai lábnyom számításával kapcsolatos ismeret átadás.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv – 2011-től folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Geotermikus energia, szélenergia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata
<i>Projekt célja</i>	A fosszilis energiahordozók helyett megújuló energiák alkalmazása, csökkentve ezzel a környezetterhelést, és hosszútávon az energiaköltségeket.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közintézmények ▪ Iparterületek ▪ Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Megvalósíthatósági vizsgálat – középtáv; Létesítés - hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Non-profit szervezetek ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Támogatások, segélyezések energiahatékonysághoz kötötten
<i>Projekt célja</i>	Kedvezőbb feltételek biztosítása, ill. támogatás nyújtása azoknak, akik meghatározott típusú és meghatározott mennyiségben megújuló energiaforrásokat használnak, támogatás, vagy kedvezmények nyújtása azon lakosság számára, akik energiatakarékos eszközöket használnak (energiatakarékos izzó).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása

Az intézkedés célja: a városi környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított városi zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a városi klímát, jótékonyan befolyásolja a városképet

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Belterületi fasorok fokozatos megújítása és lecserélése
<i>Projekt célja</i>	A település összképének egységesítése, javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Azon utcák, ahol még nem történt meg a fasorok megújítása, elsősorban a városközpont, ezt követően a többi utca.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Meglévő közparkok megújítása és új közparkok, közösségi terek kialakítása zöldterületeken
<i>Projekt célja</i>	A lakosság számára rekreációs területként szolgáló rendezett közparkok kialakítása, ezáltal a település összképének javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság, látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	▪ Közparkok, Játzóterek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- vagy hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Szabványos játszótér kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Új szabványos játszótér kialakítása a városközpontban lévő zöldterületeken, lakóövezetekben, lakóparkokba hozzájárulva a családbarát városképhez.
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság ▪ Városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

Hulladékgazdálkodás

Az intézkedés célja: Az országos, regionális és helyi hulladékgazdálkodási tervek prioritásainak érvényesítése, a megelőzés szempontú hulladékgazdálkodás kialakítása. Környezetbarát és „a szennyező fizet” elven alapuló rendszer kialakítása. A termelési és a lakossági hulladékcsökkentés ösztönzése. Lakossági veszélyes hulladékmennyiség csökkentése és szervezett begyűjtés megvalósítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Települési illegális hulladéklerakó helyek felszámolása
<i>Projekt célja</i>	A település bel-és külterületén található illegális hulladéklerakó helyek felszámolása. Cél önkéntesek, illetve civil szervezetek és a városi közszolgáltató segítségével felmérni az illegális hulladéklerakó helyeket és közös összefogással megszüntetni.
<i>Célcsoport</i>	Illegális hulladéklerakó és hulladékleürítő helyek
<i>Érintett terület</i>	A település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Házi komposztálás és esővíz-gazdálkodás ösztönzése, tájékoztató kampányok
<i>Projekt célja</i>	A családi házas ingatlanok esetén az ingatlantulajdonosok tájékoztatási és meggyőzése e tevékenységek előnyeiről mind közösségi szinten, mind háztartás szintjén. A drága és fenntarthatatlan zöldhulladék-szállítás helyett gazdálkodást, valamint az ingatlanon való ésszerű vízgazdálkodást ösztönözni.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, intézménytulajdonosok
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től kezdődően
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	500.000 – 1.000.000 Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	Házhoz menő hulladékgyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A hulladékok szelektív gyűjtésének elősegítésére, a lakosságnál keletkező pl. elektronikai hulladékok, veszélyes hulladékok, papír, műanyag, üveg hulladékok kommunális hulladéktól való külön gyűjtése, elősegítve a hulladékok újrahasznosítását.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Építési és bontási hulladékok hasznosítása
<i>Projekt célja</i>	A lakosság megfelelő tájékoztatásával el kell érni, hogy a Településen keletkező építési és bontási hulladékokat a hulladékkezelő telepre szállítsák, ne pedig illegális hulladéklerakások keletkezzenek belőlük a Város külterületein. Szükséges a hulladékszállítást végző vállalkozások rendszeres ellenőrzése. Ösztönözni szükséges az építési hulladékok újrahasznosítását pl. a városi utak, épületek felújítása során keletkező nem veszélyes bontási hulladékokból a szilárd burkolattal nem ellátott utak útalapját is elkészíthetik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, építési vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata ▪ Helyi építési vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatóval kötött szerződés felülvizsgálata és szükség esetén módosítása annak érdekében, hogy a településen a hulladékgyűjtés, szállítás és kezelés mind az Önkormányzat, a lakosság és a közszolgáltató megelégedésére, a hulladéktörvényben előírtaknak megfelelően történjen.
<i>Projekt célja</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződést rendszeresen felül kell vizsgálni azért, hogy a hulladékgazdálkodásra vonatkozó jogszabályoknak való folyamatos megfelelés biztosított legyen illetve a lakosság és az Önkormányzat részéről felmerülő jogos

	hulladékkezelési igények (gyűjtőszigetek helyének módosítása, zsákos, matricás gyűjtés, gyakoribb zöldhulladék gyűjtés, hulladékudvarok kialakítása majd üzemeltetése) viszonylag rövid határidőn belül a gyakorlatban is megvalósulhassanak.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Veszélyes hulladékok begyűjtési és hasznosítási rendszerének kiépítése
<i>Projekt célja</i>	Országos rendszerek kiépülésének elősegítése. a településen lakossági begyűjtési akciók szervezése évente 2 alkalommal. Hulladékudvarok létesítésével a lakossági veszélyes hulladékok gyűjtő helyeinek megvalósítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	Oktatás, szemléletformálás
<i>Projekt célja</i>	Fogyasztói magatartás befolyásolása: közterületi és önkormányzati médiában szereplő reklámok környezettudatos kezelése. Intézményi hulladékcsökkentő megoldások bevezetése. Alternatívák alkalmazása. Az önkormányzati oktatási és kulturális intézményi hálózaton keresztül lehetőség van a keletkező hulladékmennyiség csökkentését szolgáló, a helyi hulladékgazdálkodási tervben részletezett nevelési és szemléletformálási programok teljesítésére.

	<p>Az Önkormányzat és a közszolgáltató közös hulladékgazdálkodási akciók megvalósítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolákban és óvodákban szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő oktatóprogram, ▪ A szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő Hulladékért virágot akció, ▪ Karácsonyfagyűjtő akció, ▪ Általános iskolások számára vetélkedősorozat szervezése a szelektív hulladékgyűjtés témakörében, ▪ A környezetvédelmi világnap alkalmából egy napos szelektív hulladékgyűjtést szorgalmazó akciók
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése

Az intézkedés célja: a városi kötelező és a vállalt feladatok ellátása az önkormányzat Feladata, így az intézkedés célja a városi önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és elősegítve a Város és az ott található intézmények fejlődését

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati bevételek növelése
<i>Projekt célja</i>	A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása, a bevételek növelése pályázatok és vissza nem térítendő támogatások révén.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzata
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Megvalósítási keret</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Adók, egyéb támogatások

<i>Projekt neve</i>	Hatékony intézményi struktúra kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Települési intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzata
<i>Érintett terület</i>	Városi Intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intézmények ▪ Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Saját forrás

Ipar fejlesztése

Az intézkedés célja: A településen olyan ipari termelő egységek letelepedésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja a Városban képzett szakemberek számára helyi munkalehetőség biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Befektetési projekt-portfólió összeállítása, népszerűsítése
<i>Projekt célja</i>	A településen található befektetési lehetőségek feltérképezése, népszerűsítése által sikeres magánberuházások generálása, i munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata, Nemzetgazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Helyi vállalkozás-támogatási program kidolgozása és működtetése
<i>Projekt célja</i>	A településen beruházni kívánó vállalkozások megtelepedésének elősegítése, ügyintézésének előmozdítása, ezáltal sikeres magánberuházások generálása, i munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	▪ Település Önkormányzata ▪ Nemzetgazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	Szakképzett munkaerőt foglalkoztató vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása
<i>Projekt célja</i>	A településen rendelkezésre álló szakképzett munkaerő részére helyi munkahelyek létrehozásának segítése, mely nagyban csökkentené a helyi lakosság fővárosi munkahelyre való utazásának időigényét.
<i>Célcsoport</i>	Munkavállalók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	▪ Termelők, Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források, Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Nagy hozzáadott értékű termékeket előállító vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása
<i>Projekt célja</i>	A hozzáadott érték növelésének (minőségi alapanyagok, hagyományokra építkező termelés, szaktudás, hatékonyság, optimális termékösszetétel) eredményeképp nő az előállított termékek jövedelmezősége.
<i>Célcsoport</i>	▪ Vállalkozók, Termelők, Szolgáltatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	▪ Termelők, Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források, Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Környezetbarát technológiák alkalmazása
<i>Projekt célja</i>	A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a káros anyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.
<i>Célcsoport</i>	▪ Vállalkozók, Termelők
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe, Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források, Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Megújuló energiákra alapozott ipar telepítése
<i>Projekt célja</i>	Olyan ipari üzemek letelepedésének kiemelt támogatása, melyek a megújuló energiát hasznosító berendezéseket állítanak elő (pl. napkollektor, széltubina...)
<i>Célcsoport</i>	▪ Vállalkozók, Termelők
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe, Iparterület
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	▪ Befektetők, Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források, Magántőke

Mezőgazdaság fejlesztése

Az intézkedés célja: Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít fenntartani a természeti, környezeti értékeket.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Biotermékek előállítása – biotermesztés, biotermelés
<i>Projekt célja</i>	Káros szermaradványoktól mentes, kiváló minőségű élelmiszer előállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló.
<i>Érintett terület</i>	Biotermelésre bejelentett területek.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	A biotermelés magasabb költségeket eredményez a szigorított termelési feltételek következtében, azonban mégis tisztességesebb jövedelemre tesznek szert, termékeikkel (túlvegyszerezett, éresgyorsítóval kezelt) nem verik át a vásárlókat.
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Vegyszermentes háztáji termékek előállítása
<i>Projekt célja</i>	Háztáji keretek között, műtrágyák és növényvédőszer felhasználása nélkül előállított, biztonságosan fogyasztható élelmiszerek termelése.
<i>Célcsoport</i>	Társadalom – mint hatásviselő.
<i>Érintett terület</i>	Gazdálkodók földterületei.

<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	▪ Termelői költség, Vetőmag költség
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Termelői Értékesítési Szövetkezet létrejöttének elősegítése
<i>Projekt célja</i>	A települési mezőgazdasági termelők piacra jutásának segítése, piaci pozícióinak javítása, az i mezőgazdaság jövedelemtermelő potenciáljának növelése
<i>Célcsoport</i>	Helyi mezőgazdasági vállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Helyi termelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Helyi kistermelők piaca
<i>Projekt célja</i>	A helyi kistermelők helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló, kistermelők – mint értékesítők
<i>Érintett terület</i>	Piaci árusok, kistermelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját területek felhasználásával, az érintett termelők bevonásával

Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése

Az intézkedés célja: A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke Városba vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Marketingstratégia kidolgozása
<i>Projekt célja</i>	Megfelelő marketingstratégia kidolgozásával, a célcsoportok, arculati elemek, reklámanyagok meghatározásával az értékesítési lehetőségek javulnak, a piaci pozíció megszilárdul.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe ▪ kistérség
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Kistérségi társulás ▪ Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban
<i>Projekt célja</i>	Kedvező feltételek biztosítása a gazdasági fejlesztések támogatásához.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Saját forrás ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Fórumok, kiállítások szervezése a helyi vállalkozások számára
<i>Projekt célja</i>	Információs szolgáltatás és gyűjtés, kapcsolati tőke kiépítésének céljából tájékoztató előadások, fórumok, kiállítások szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Meghívott előadók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmezőségüket.
<i>Célcsoport</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Állami szervek ▪ Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Környezetbarát technológiák alkalmazása
<i>Projekt célja</i>	A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a károsanyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.

<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vállalkozók ▪ Termelők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe ▪ Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

Az intézkedés célja: alternatív jövedelemforrás teremtése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szálláshelyek és vendéglátóhelyek számának bővítése
<i>Projekt célja</i>	Vendéglátóhelyek, éttermek, szállodák, panziók, hotelek, camping és magánszálláshelyek létrehozása, fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Családok ▪ Kisebb csoportok ▪ Befektetők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe ▪ Magántulajdonban lévő telkek, épületek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település Önkormányzata ▪ Befektetők ▪ Utazási irodák
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Komplex turisztikai tájékoztatórendszer kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Tájékoztató szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Település látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meglévő utazási irodák, ▪ Közintézmények ▪ Város forgalmasabb pontjai, útkereszteződései – táblák kihelyezése ▪ Sajtó, Internet
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Lovas turizmus fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A projekt célja lovarda létrehozása, a Város külterületén, esetleg látványosságaihoz vezető lovas ösvény kijelölése.
<i>Célcsoport</i>	Települést látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Halász és vadász turizmus fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	település területén találhatóak vadászatra alkalmas helyek, pl., illetve halászatra alkalmas halastavak A program célja lehet vadászpanzió kialakítása, valamint a környékének fejlesztése szálláshelyek kialakítása.
<i>Célcsoport</i>	Településre látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ halastavak ▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források, Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Sport turizmus fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	Az előző programhoz kapcsolódóan vízi sport lehetőségeinek vizsgálata, a település külterületén, mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területen sportpályák (tenisz, golf) kialakításának lehetősége.
<i>Célcsoport</i>	Településre látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	▪ Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, sport egyesület, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források ▪ Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Elhanyagolt állapotban levő épületek hasznosítása
<i>Projekt célja</i>	Koncepcióterv kidolgozás a lerombolt vagy annak még meglévő pincerendszerének turisztikai vagy múzeumi célú hasznosítására vonatkozóan.
<i>Célcsoport</i>	Települési látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	Csanádpalota területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, vállalkozók, befektetők, civil szervezetek,
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Pályázati források ▪ Befektetők

6. MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS

A monitoring célja: A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- + Az erőforrásigények és források meghatározása.
- + Kivitelezési ütemterv.
- + Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- + A programok kivitelezése.
- + A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- + A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

A visszacsatolás és értékelés célja: Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelése célközpontú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöböknel.

- + Értékelő csoportok létrehozása.
- + Értékelés időbeosztásának meghatározása.
- + Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- + A jelentés kereteinek definiálása.
- + Értékelés elvégzése.
- + A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

Cselekvési terv

Fenntarthatósági megbízott és monitoring csoportok kijelölése

A fenntarthatósági tervben leírtakkal, valamint a Nagyközség környezeti fenntartásával kapcsolatos feladatok koordinálására, a fenti tervben leírt feladatok betartásának figyelemmel kísérésére, a fenntarthatósági terv felülvizsgálatához szükséges lakossági véleménygyűjtéshez fenntarthatósági megbízott kijelölése szükséges.

Monitoring rendszer szereplői

- + Polgármester
- + Alpolgármesterek
- + Bizottsági elnökök
- + Az Önkormányzat által fenntartott oktatási Intézmények vezetői
- + Az önkormányzat által fenntartott óvodák vezetői
- + Az önkormányzat által fenntartott közintézmények vezetői
- + Társulások
- + Közműszolgáltatók
- + Polgármesteri hivatal munkatársai

A fenti szereplő adott esetben kijelölik az adott iroda azon munkatársát vagy munkatársait, akik a konkrét monitoring feladatot ellátják.

- + *Civil szervezetek, helyi közösségek*

Fenntarthatósági terv felülvizsgálata

Jelen Környezeti Fenntarthatósági Terv felülvizsgálatát évente 1 alkalommal ajánlott elvégezni, a fenntarthatósági megbízott által begyűjtött lakossági és intézményi vélemények figyelembe vételével, ennek megfelelően a szükséges módosításokat el kell végezni.

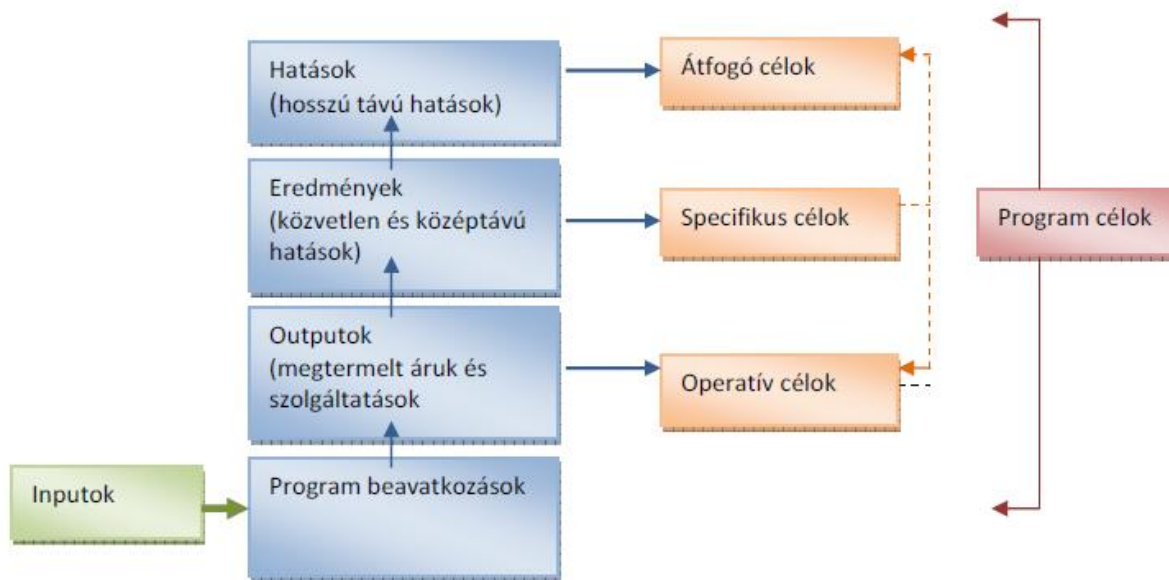
Tudatformálás, konzultációk, gyűlések tartása

Évente két alkalommal ajánlott – tavasszal és ősszel – konzultáció szervezése a környezeti fenntarthatósági tervben foglaltak megvalósításáról, valamint az elhangzott vélemények, ajánlatok kiértékelése és a fenntarthatósági terv ennek alapján történő felülvizsgálata.

Indikátorok

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok (*INDIKÁTOROK*) szükségesek, amelyek segítségével értékelhetőek a bekövetkezett változások.

Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.

Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetők az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.

A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzat feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítani kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmények feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzat részére. A demográfiai adatok összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos információkat a közszolgáltatóknak kell összegyűjteni adott évre vonatkozóan. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzat feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a település kulturális intézményei a felelősek.

	Indikátorok	2014	2015	2016	2017	2018
TÁRSADALOM	Állandó lakónépesség száma (fő)					
	Belföldi vándorlási különbözet fő)					
	Élve születések száma (fő)					
	Halálozások száma (fő)					
	Háziorvos és házi gyermekorvosok száma (fő)					
	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek a meglátogatottak száma (eset)					
	Gyógyszertárak száma (db)					
	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)					
	Rendszeres szociális segélyben részesülők száma (fő)					
	Óvodás gyermekek száma (fő)					
	Óvodai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Általános iskolai tanulók száma (fő)					
	Általános iskolai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Településörök száma (fő)					
	Bűncselekmények száma (db)					
	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)					
	A települési könyvtárak könyvtári egységei (db)					
	Kulturális rendezvények száma (db)					
	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)					

	Indikátorok	2014	2015	2016	2017	2018
GAZDASÁG	Pályázatok száma					
	önkormányzati bevételek összesen (Ft)					
	önkormányzati kiadások összesen (Ft)					
	adóbevételek (Ft)					
	összes felvett támogatás (Ft)					
	összes elnyert pályázati forrás (Ft)					
	összes kifizetett pályázati önerő (Ft)					
	összes mezőgazdasági használatú földterület (ha)					
	egyéni gazdaságok száma (db)					
	kistermelői gazdaságok száma (db)					
	mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)					
	biotermesztés alatt álló földterület (ha)					
	ipari szektorban foglalkoztatottak száma (fő)					
	bejegyzett vállalkozások száma (db)					
	környezetbarát technológiák alkalmazása (%)					
	vendéglátóhelyek száma (db)					
	szálláshelyek száma (db)					

Indikátorok		2014	2015	2016	2017	2018
KÖRNYEZET	Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	a lakosságtól szelektív hulladék-gyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	zajterhelés mértéke (dB)					
	szén-dioxid (CO ₂) koncentráció (ppm)					
	Lakásállomány (db)					
	Közüzemű ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)					
	Közüzemű ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Közüzemű szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)					
	Közüzemű szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					
	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
	Összes gázfogyasztók száma (db)					
	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
	Összes belterületi közút hossza (km)					
	Összes belterületi burkolt közút hossza (km)					
	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)					
	Összes szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh)					
	Összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (1000 m ³)					
	Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m ³)					
	egy főre jutó összes energiafogyasztás (fő/MJ)					
	erdő művelési ág aránya a terület használatban (%)					
	biológiai aktivitás mértéke (területhasználati változások)					
	összes belterületi zöldterület nagysága (m ²)					
Játszóterek száma (db)						

MELLÉKLETEK

KÉRDŐÍVEK

Kérdőív a települési értékek lakossági megítéléséhez

A kérdőív kitöltése néhány percet vesz igénybe.

Köszönjük, hogy segíti munkánkat!

Település neve:

1. Mi a véleménye a helyi értékek (épületek, terek, utcák, a környék) állapotáról? (kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ!)

- a településen

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

- közvetlen lakókörnyezetében

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

2. Ön szívesen él itt, ezen a településen?

igen nem

3. Szívesen él Ön közvetlen lakókörnyezetében?

igen nem

4. Hogy gondolja: az itteni gyerekek, ha felnőnek, el fognak majd költözni erről a településről, vagy itt maradnak inkább?

- többségében elköltöznek - többségében maradnak

5. Milyen érzésekkel gondol erre a településre, ahol él? (Egyetlen választ húzzon csak alá!)

szeretettel jóleső érzéssel közömbösen, hol így, hol úgy
kellemetlen érzéssel nehezteléssel rossz érzés

6. Az egész település hangulatáról mi a véleménye? Oszályozzon 1-től 5-ig! (1 – egyáltalán nem igaz, ... 5 – teljesen igaz)

	unalmas
	nyugodt
	vidám
	nyomasztó
	szomorú
	feszült
	izgalmas
	hangulatos
	egyéb:

- 7. Mennyire elégedett Ön az alábbi tényezők helyzetével? Arra kérnénk, hogy osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás. Az 1-es azt jelenti, hogy nagyon elégedetlen, az 5-ös azt, hogy teljesen elégedett.**

	Országos szinten	Helyi szinten
a levegő tisztaságával		
a közellátással		
a helyi közlekedési lehetőségekkel		
a szórakozási lehetőségekkel		
az iskolai oktatással		
a közbiztonsággal		
a vállalkozások sikerességével		
az idősebbekkel való törődéssel		
a fiatalok helyzetével		
az egészségügyi helyzettel		
a lakáshelyzettel		
az utcák, terek, parkok állapotával		
a hivatalos ügyek intézésével		

- 8. Milyen a természet (erdők, patakok, tavak, parkok vadon élő állatok stb.) állapota? (A helyesnek tartott választ kérem húzza alá.)**

- a településen

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

- közvetlen lakókörnyezetében

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

- 9. Milyen a környezet (víz, levegő, talaj, zaj, a település tisztasága) állapota? (A helyesnek tartott választ kérem húzza alá.)**

- a településen

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

- közvetlen lakókörnyezetében

nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

10. Ön szerint mi lenne a legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés problémájára? (Csak egy választ húzzon alá!)

- a károsító tevékenység betiltása
- a környezetszennyezők megbírságolása
- a környezetbarát technológiák bevezetésének anyagi támogatása
- a károk ellensúlyozása különböző fejlesztésekkel, beruházásokkal, azaz kompenzációval
- a károsultak pénzbeli kártérítése
- egyéb:

11. Tudja-e, hogy mennyi kilowatt-óra villanyt, hány m³ gázt és vizet fogyaszt Ön, vagy az Ön lakásában élő személyek együttesen 1 hónap alatt?

igen

nem

12. Hajlandó-e a jövőben jobban takarékoskodni az energiával (villany, gáz) és a vízzel?

igen

nem

13. Milyen fűtési rendszerrel rendelkezik?

távfűtés

cirkó

gázkonvektor, héra villanykályha

alternatív

vegyes fűtés

nincs fűtés

14. A városban működő vállalkozások, üzletek, boltok és egyéb szolgáltató egységek kielégítik-e az Ön szükségleteit?

- általában kielégítik
- általában nem elégítik ki, más településre kell járnom

15. Szeretné-e Ön, hogy a településen növekedjen az olyan vállalkozások, üzletek, boltok, irodák száma, ahol a lakók dolgozhatnak?

- Igen
- nem, elég üzlet, iroda, vállalkozás van már így is

16. Mit támogatna leginkább az alábbi, közlekedéssel kapcsolatos fejlesztések közül az elkövetkezendő 20-30 évben?

- parkolók kialakítása
- közösségi közlekedés (tömegközlekedés) fejlesztése
- gyalogos közlekedés fejlesztése (járdák, gyalogátkelők)
- kerékpáros közlekedés fejlesztése (pl. kerékpárutak)

17. Fontosságuk szerint rangsorolja 1-től 5-ig a következő általános környezetvédelmi és társadalmi-gazdasági feladatokat (1: egyáltalán nem fontos; ... 5: nagyon fontos)

	1	2	3	4	5
1. Ivóvíztartalék védelme	☐	☐	☐	☐	☐
2. Levegőszennyezés csökkentése	☐	☐	☐	☐	☐
3. Zajterhelés csökkentése	☐	☐	☐	☐	☐
4. Szelektív hulladékgyűjtés	☐	☐	☐	☐	☐
5. Környezettudatos életvitel elterjesztése a lakosság körében	☐	☐	☐	☐	☐
6. Megújuló energiaforrások (pl. nap- és, szélenergia) alkalmazása	☐	☐	☐	☐	☐
7. Üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	☐	☐	☐	☐	☐
8. Illegális szemétkerakók felszámolása	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tudatos vásárlói magatartás megismertetése	☐	☐	☐	☐	☐
10. Közterületek tisztántartása	☐	☐	☐	☐	☐
11. A keletkező hulladék mennyiségének csökkentése	☐	☐	☐	☐	☐
12. A klímaváltozás hatásaira (pl. viharok, hőség) való felkészülés	☐	☐	☐	☐	☐
13. A kulturális örökség védelme	☐	☐	☐	☐	☐
14. Oktatás, képzés fejlesztése	☐	☐	☐	☐	☐
15. Egyenlő lehetőségek, a szegregáció csökkentése	☐	☐	☐	☐	☐
16. Az egészség védelme	☐	☐	☐	☐	☐
17. Kulturális szolgáltatások és lehetőségek növelése	☐	☐	☐	☐	☐
18. A társadalom nagyobb részvétele a közügyekben	☐	☐	☐	☐	☐

18. Ha Ön - tegyük fel - oda költözhetne, ahová akarna, hova költözne a legszívesebben:

tanyára	kis faluba	nagyközségbe,
város környékre	kisvárosba	nagyobb városba,
Budapest külső területeire		Budapest belső részeire
külföldre	maradna ahol lakik	

19. ...és milyen környezetben élne a legszívesebben?

- egy kulturált kertvárosban,
- egy nem túl magas házakkal beépített belvárosias részen vagy
- egy magas házakkal beépített világvárosban
- egy békés tanyán
- egy nagyobb faluban
- egy a hagyományokat őrző történelmi városban,
- olyanban, amilyenben most él

20. Az alábbi tevékenységek közül melyek jellemzők Önre? (több válasz is megjelölhető)

- rendszeresen kerékpárral közlekedik
- szelektíven gyűjti a hulladékot
- energiatakarékos égőt használ
- hazai élelmiszert részesíti előnyben
- egyik tevékenységet sem folytatja

21. Az alábbi lakóközösségi vagy önkormányzati kezdeményezésekben részt venne-e vagy sem?

	igen	nem
Közterületek takarítása		
Fa- és virágültetés közterületen		
Vitafórumokon részvétel		
Hulladékok szelektív gyűjtése		
Megfelelő szervezés esetén a fenntarthatósággal kapcsolatos tájékoztatáson való részvétel		
Környezetvédelmi rendezvényen való részvétel		

22. Hogyan ítéli meg a város gazdasági helyzetét? (Kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ.)

- az ipar fejlettsége a településen
nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz
- a mezőgazdaság fejlettsége a településen
nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz
- szolgáltatások (kereskedelem, közlekedés, oktatás, egészségügy) fejlettsége a településen
nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz
- az emberek képzettsége, tanultsága a településen
nagyon jó jó kevésbé jó rossz nagyon rossz

23. Hogy gondolja: itt a környéken 100 ember közül hánynak van szüksége valamilyen segélyre? (Kérem, írja be a becsült számot.)**24. ...és mit gondol: 100 igénylő közül hányan kapnak ténylegesen valamilyen segélyt?**

(Kérem, írja be a becsült számot.)

25. Ön szerint a szociális célra rendelkezésre álló pénzüsszegeket (Kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ, csak az egyiket!)

- inkább segélyezésre vagy
- inkább a szociális intézmények fejlesztésére kellene fordítani?

26. Ön szerint a hatóságoknak (Csak egy választ húzzon alá!)

- emelniük kell a jól élők adóit, hogy gondoskodhassanak a bajba jutott rászorulókról,
- más módon kell megoldaniuk ezt a problémát vagy
- ez nem is feladatuk, hanem mindenkinek magának kell gondoskodnia magáról, ha bajba kerül

27. Hogy gondolja: lakásának állapota kielégítő vagy nem?

- kielégítő
- részben kielégítő
- nem kielégítő

28. Személy szerint Ön számít arra, hogy valaki a családjából munkanélküli lesz?

- igen
- nem

29. Hogyan informálódik leginkább környezete és a világ dolgairól? (A legjellemzőbb módot jelölje meg!)

- országos sugárzású TV adókat nézek,
- helyi TV-t nézek,
- országos sugárzású rádiókat hallgatok,
- országos terjesztésű újságot olvasok,
- helyi újságot olvasok,
- otthon vagy munkahelyemen internetről tájékozodom,
- a legtöbb értesülést környezetemtől, szóban kapom.

30. Milyen terület fejlődését szeretné elérni a településen?

(1 – leginkább szeretné, ... 9 – legkevésbé szeretné)

	turizmus
	ipartelepítés
	hagyományőrző
	mezőgazdaság
	szolgáltatások
	oktatás
	közlekedés
	lakásépítés
	egyéb, éspedig:

36. Véleménye szerint a belátható jövőben az alábbiak közül mely lesz Európa legnagyobb problémája?

Legfeljebb három lehetőséget húzzon alá!

- az ivóvíz biztosítása,
- a levegőszennyezés,
- a hulladék elhelyezése,
- a természetes környezet, a zöld területek csökkenése,
- a biológiai sokszínűség csökkenése,
- a városi stressz,
- az oktatás színvonala,
- a terrorizmus,
- a megélhetés,
- a gyermekek jövője,
- a betegségek, az egészségügy problémák.

37. ...és a lakóhelyén élő embereké?

Legfeljebb három lehetőséget húzzon alá!

- az ivóvíz biztosítása,
- a levegőszennyezés,
- a hulladék elhelyezése,
- a természetes környezet, a zöld területek csökkenése,
- a biológiai sokszínűség csökkenése,
- a városi stressz,
- az oktatás színvonala,
- a terrorizmus,
- a megélhetés,
- a gyermekek jövője,
- a betegségek, az egészségügy problémák.

38. településük melyik három települési problémájának megoldását tartja a legsürgősebbnek.

Az első:

.....

A második:

.....

A harmadik:

Iskolai kérdőív

1. Véleményed szerint mennyire jelent problémát ma Magyarországon a környezetszennyezés? (Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el!)

- Nagyon komoly problémát jelent.
 Eléggé komoly problémát jelent.
 Viszonylag jelentéktelen problémát jelent.
 Nem jelent problémát.

2. Véleményed szerint mennyire jelent problémát településeden a környezetszennyezés? (Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el!)

- Nagyon komoly problémát jelent.
 Eléggé komoly problémát jelent.
 Viszonylag jelentéktelen problémát jelent.
 Nem jelent problémát.

3. Érdeklődsz-e a környezetvédelmi kérdések iránt? (Kérjük, jelöld a körben X-el!)

- Igen, folyamatosan.
 Igen, de csak egyes eseményekkel kapcsolatban.
 Egyáltalán nem.

4. Ha igen, mi volt az a legutóbbi környezeti probléma (kérdés), ami felkeltette érdeklődésedet (amiről hallottál, vagy amiről olvastál)? Kérjük, írd le ide!

.....

5. Milyen forrásból jutottál hozzá eddig leginkább környezetvédelmi ismeretekhez, információkhoz? (Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el! Több választ is megadhatsz!)

- Az iskolai tanórákon, tantárgyakon keresztül.
 Egyéb iskolai rendezvényeken (szakkör, klub, kirándulás, stb.).
 Televízió, rádió híradásaiból, műsoraiból.
 Újságokból, folyóiratokból.
 Barátokkal, szülőkkel, ismerősökkel folytatott beszélgetés során.
 Egyéb módon, éspedig

6. Van-e tudomásod arról, hogy lakóhelyeden vagy iskoládban környezetvédelmi, természetvédelmi szervezet (egyesület, klub, szakkör) tevékenykedik?

Igen, ismerek ilyen szervezetet, például:

Nincs tudomásom ilyen szervezet működéséről.

7. Részt vettél-e már lakóhelyeden vagy iskoládban környezetvédelemmel, természetvédelemmel kapcsolatos rendezvény programján?

- Igen, mert tagja vagyok környezetvédelmi szervezetnek. A szervezet neve:
.....
- Igen, rendszeresen részt veszek ilyen rendezvényeken.
- Csak ritkán veszek részt ilyen rendezvényeken.
- Még soha nem vettem részt környezetvédelmi rendezvényen, programon.

8. A környezetvédelem „jeles napjai” közül iskolánkban az alábbiakról szoktunk valamilyen formában megemlékezni (Természetesen több választ is bejelölhetsz!):

- Környezetvédelmi Világnap (június 5.)
- Föld Napja (április 22.)
- Madarak és Fák Napja (május)
- Egyéb, éspedig
- Iskolánkban nincsenek ilyen megemlékezések.

9. Szeretnél-e többet tudni, tanulni a környezetvédelem kérdéseiről?

- Igen, főleg az iskolai tananyagon keresztül.
- Igen, elsősorban a tanórán kívüli foglalkozások (szakkör, klub, stb.) keretében.
- Elégnek tartom a jelenlegi lehetőségeket.

10. Véleményed szerint kinek az elsőrendű felelőssége és feladata a települések környezeti állapotának a védelméről gondoskodni? (Kérjük rangsorold az alábbi lehetőségeket fontosságuk szerint! A körbe most ne X-et, hanem fontosság szerint 1-től 5-ig számot tegyél, ahol 1: nem fontos, nem az ő feladata; 5: nagyon fontos, az ő elsőrendű feladata!)

- Az országot irányító kormányé.
- A településeket irányító helyi önkormányzatoké.
- A vállalkozásoké, intézményeké.
- A különböző civil szervezeteké (egyesületek, alapítványok, stb.).
- Az egyes személyeké, családoké.
- Egyéb elképzelésem van, éspedig:
.....

11 Mindennapi viselkedésünkkel, szokásainkkal hozzájárulhatunk a környezeti problémák fokozódásához, de csökkentéséhez is. Az alábbiakban felsorolt és otthon is, iskolában is alkalmazható „környezetvédő” megoldások közül jelöld meg X-el azokat, amelyekre Te is odafigyelsz!

- Takarékos világítás,
- fűtés.
- Hulladékok valamilyen célra történő hasznosítása.
- Egyéb, éspedig:
- Nem gondoltam még a fenti lehetőségekre.

12 Véleményed szerint az emberek fogyasztási (vásárlási) szokásai szerepet játszanak-e a környezeti problémák fokozódásában?

- Igen, jelentősnek tartom a fogyasztási (vásárlási) szokások környezetterhelő hatását.
- Igen, néha lehetnek a fogyasztási (vásárlási) szokásoknak is környezetterhelő hatásai.
- Nem tartom a fogyasztási (vásárlási) szokásokat környezetterhelő hatásúnak.

13 Próbáltál-e már olyan terméket használni (vásárolni), melyről tudtad, hogy kevésbé terheli a környezetet?

- Igen, nagyon gyakran. (Ha tudod, nevezd meg a terméket:))
- Nagyon ritkán.
- Soha.

14. Tájékozottnak tartod-e magad lakóhelyed gazdasági, szociális, környezetvédelmi stb. ügyeiben,

kérdéseiben?

- Igen, megfelelően tájékozott vagyok lakóhelyem ügyeiben.
- Csak ritkán szoktam foglalkozni lakóhelyem dolgaival.
- Egyáltalán nem érdekelnek lakóhelyem dolgai, ügyei.

15. Hol beszélitek meg leggyakrabban lakóhelyed ügyeit?

- Az iskolában, a tanárokkal és tanuló társakkal együtt.
- A tanulók egymás között, baráti társaságban.
- Otthon, szülőkkel és ismerősökkel.
- Egyéb formában, és pedig:

16 Szívesen élsz itt, ezen a környéken?.

- Igen, szeretem ezt a környéket.
- Ha volna lehetőségem, elköltöznék erről a környékről.

17 Az alábbiakban felsorolunk néhány dolgot, ami egy településen mindig fontos lehet. Légy szíves értékeld, hogy a felsoroltakkal mennyire vagy megelégedve lakóhelyeden! (Osztályozz a körben 1-5 közötti számokkal: az 1-es azt jelenti, hogy nagyon elégedetlen vagy a megjelölt dologgal, az 5-ös pedig azt, hogy teljesen elégedett vagy, de adhatsz 2- est, 3-ast és 4-est is!)
Osztályzat (1-5):

- A levegő tisztasága, a természeti környezet állapota
- A tömegközlekedés
- A közellátás
- A tanulási, továbbtanulási lehetőségek
- A szórakozási lehetőségek
- A közbiztonság
- A munkavállalási lehetőségek
- Az egészségügyi helyzet
- A lakáshelyzet
- Az utcák, terek, parkok állapota
- A település egészének hangulata

18 Jelentősen segítené további munkánkat, ha jeleznéd, hogy az előzőekben említettek közül melyik három települési probléma megoldását tartod a legsürgősebbnek!

Az első:

.....

A második:

.....

A harmadik:

.....

19. Ha a fentiekén kívül még egyéb észrevételeidet szeretnéd közölni velünk, azt ide írhatod:

.....

.....

Köszönjük, hogy időt szántál kérdőívünk kitöltésére!

Válaszaidat nagyon köszönjük!